

Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi kouluyhteisössä koronaepidemian aikana: Ensitulokset

Hanketyöryhmä:

Raisa Ahtiainen

Mikko Asikainen

Lauri Heikonen

Ninja Hienonen

Risto Hotulainen

Pirjo Lindfors

Esko Lindgren

Meri Lintuvuori

Sanna Oinas

Arja Rimpelä

Mari-Pauliina Vainikainen

Helsingin yliopisto:

Koulutuksen arviointikeskus HEA

Tampereen yliopisto:

Lasten ja nuorten terveyden edistämisen tutkimusryhmä NEDIS

Koulutuksen, arvioinnin ja oppimisen tutkimusryhmä REAL

Sisällys

1. Tutkimuksen tausta	1
1.1. Tutkimuksen käynnistäminen.....	1
1.2. Tutkimusvälineet	2
1.3. Tämän ensitulosraportin tarkoitus	4
2. Rehtorikyselyn ensitulokset	5
2.1. Oppisisällöt ja pedagogiikka	6
2.2. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki.....	8
2.3. Erityishuomiota vaativat oppilaat	9
2.4. Digitaaliset reunaehdot.....	10
2.5. Kodin ja koulun yhteistyö	13
2.6. Työn tukirakenteet	14
2.7. Työhön liittyvä kuormitus.....	15
3. Opettajakyselyn ensitulokset.....	17
3.1. Oppisisällöt ja pedagogiikka	19
3.2. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki.....	21
3.3. Erityishuomiota vaativat oppilaat	22
3.4. Digitaaliset reunaehdot.....	24
3.5. Kodin ja koulun yhteistyö	26
3.6. Työn tukirakenteet	28
3.7. Työhön liittyvä kuormitus.....	29
4. Oppilashuoltohenkilöstölle ja koulun muulle henkilöstölle osoitetun kyselyn ensitulokset.....	30
4.1. Oppilashuoltotyön rakenteet poikkeustilan aikana ja normaalitilanteessa yhteensä ja ammattiryhmittäin	32
4.2. Monialaisessa asiantuntijaryhmässä tapahtuneen yksilökohtaisen oppilashuollon toteutuminen yhteensä ja ammattiryhmittäin.....	34
4.3. Yhteistyö koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa yhteensä ja ammattiryhmittäin	35
4.4. Lastensuojeluilmoitusten teko sekä erityishuomiota vaativien oppilaiden seuranta poikkeustilan aikana yhteensä ja ammattiryhmittäin	37

4.5.	Oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutuminen poikkeustilanteen aikana.....	39
5.	Oppilaskyselyn ensitulokset	40
5.1.	Hyvinvointi.....	41
5.2.	Oppimisen tuki	44
5.3.	Lukujärjestys ja osallistuminen opetukseen	47
5.4.	Haasteet	50
5.5.	Oppiminen ja tehtävät	51
6.	Huoltajakyselyn ensitulokset.....	54
6.1.	Lapsen koulunkäynnin sujuminen ja perheen toiminta poikkeusaikana.....	55
6.2.	Koulun toiminta huoltajien silmin	60
6.3.	Opiskeluvälineet ja ruokailu.....	62
6.4.	Oppimisen ja koulunkäynnin tuki.....	64
6.5.	Perheen hyvinvointi poikkeusolojen aikana.....	66

1. Tutkimuksen tausta

Suomen hallitus totesi maaliskuun puolessavälissä 2020 yhdessä tasavallan presidentin kanssa, että Suomessa vallitsevat koronavirustilanteen aiheuttamat poikkeusolot. Hallitus linjasi 16. maaliskuuta väestöä suojaavista toimenpiteistä, jotka olivat aluksi voimassa 13. huhtikuuta saakka. Hallitus antoi valmiuslain käyttöönottoasetuksen eduskunnalle tiistaina 17. maaliskuuta. Koulunkäyntiä ja opiskelua koskevat järjestelyt tulivat voimaan 18.3.2020 (OKM:n tiedote 140/2020).

Poikkeusjärjestelyiden aikana Suomen kaikkien koulujen, oppilaitosten, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sekä kansalaisopistojen ja muun vapaan sivistystyön tilat suljettiin ja lähiopetus keskeytettiin. Perusopetuksen 1-3 luokkien lähiopetus järjestettiin aluksi kuitenkin niiden vanhempien lapsille, jotka työskentelevät yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisillä aloilla. Lisäksi järjestettiin erityisen tuen päätöksen saaneiden oppilaiden lähiopetus sitä tarvitseville, kuitenkin niin että ne vanhemmat ja huoltajat, joiden oli mahdollista järjestää lapsen hoito kotona, toimivat näin (OKM:n tiedote 140/2020).

Käytännössä siis valtaosa Suomen peruskoululaista siirtyi etäopiskeluun muutaman päivän varoitusajalla ilman, että koulut olisivat ehtineet valmistella siirtymää. Tilanne voidaankin nähdä koko koulutusjärjestelmäämme koskevana laajana etäopetuskokeiluna, joka ohjaa viimeistään nyt opettajat ja oppilaat tietokoneiden ja erilaisten sähköisten oppimisalustojen ääreen. Olosuhteet huomioon ottaen siirtyminen etäopiskeluun vaikutti sujuvan melko hyvin, mutta alusta asti tuli esiin havaintoja, että koulut, opettajat ja oppilaat ja heidän huoltajansa kokivat muutoksen hyvin eri tavoin. Osa kouluista ja kodeista oli valmiimpia tilanteen vaatimaan muutokseen kuin toiset johtuen esimerkiksi siitä, millaisia digitaalisia välineitä kouluilla oli käytössään ennen poikkeusjärjestelyiden alkamista. Poikkeusolot ovat haastaneet uudella tavalla myös koulunkäynnin organisoinnin aina opetuksen järjestäjätahosta yksittäisiin opettajiin. Etäopiskelu vaatii oppilailta toisenlaisia itsesääätelytaitoja kuin luokkahuoneessa tapahtuva oppiminen (Persico & Steffens, 2017), ja erilaiset etäopetusjärjestelyt, arviointikäytänteet ja opetuksen rakenteet saattavat asettaa itsesäätely- ja opiskelutaidoiltaan erilaiset oppilaat keskenään erilaiseen asemaan. Tämä voi heijastua oppilaiden oppimiseen ja hyvinvointiin monin eri tavoin. Se myös herättää kysymyksen koulutuksen tasa-arvon toteutumisesta etenkin niiden oppilaiden kohdalla, jotka tarvitsevat tukea koulunkäynnilleen tai jotka elävät haastavammassa perheolosuhteissa.

1.1. Tutkimuksen käynnistäminen

Poikkeusolojen alkaessa Tampereen yliopistossa toimivan Lasten ja nuorten terveyden edistämisen tutkimusryhmä NEDIS:in, Tampereen ja Helsingin yliopistoissa toimivan Koulutuksen, arvioinnin ja oppimisen tutkimusryhmä REAL:in sekä Helsingin yliopiston Koulutuksen arviointikeskus HEA:n tutkijat keskustelivat arkihavaintnoista, joiden perusteella vaikutti siltä, että koulujen

valmius ja tapa reagoida poikkeustilanteeseen vaihteli huomattavasti. Tutkijat tunnistivat yhteisesti tarpeen aidosti monitasoiselle tutkimukselle, oppilaiden, perheiden, opettajien, rehtorien sekä oppilashuoltohenkilöstön ja koulun muun henkilökunnan näkemykset ja kokemukset voidaan yhdistää koulutasolla toisiinsa vaihtelevien käytänteiden vaikutusten tutkimiseksi. Tärkeiksi tutkimusteemoiksi tunnistettiin mm.

- Koulun johtamiskäytänteiden vaikutukset opetusjärjestelyihin sekä henkilöstön, oppilaiden ja perheiden hyvinvointiin.
- Poikkeusjärjestelyiden vaikutukset arviointikäytänteisiin ja etenkin päättöarviointiin, jos poikkeusolojen aikaiset toimintakäytänteet vaihtelevat liikaa koulukohtaisesti.
- ”Digitaalisen infrastruktuurin” riittävyys ja toimivuus näin laajamittaisessa etäopetuksessa sekä siinä esiintyvä kunta- ja koulukohtainen vaihtelu.
- Koulutuksen tasa-arvon toteutuminen tilanteessa, jossa opetusjärjestelyt ja käytettävissä olevat välineet vaikuttivat vaihtelevan ja osa ratkaisuisista tuntui edellyttävän perheiltä melko paljon. Tällöin epäsuotuisammassa perhetilanteessa elävät lapset eivät välttämättä olisi yhdenvertaisessa asemassa muihin nähden.
- Oppimisen ja koulunkäynnin tukijärjestelyiden sekä oppilashuoltotyön toteutuminen poikkeustilanteen aikana.
- Koulun koko henkilökunnan, perheiden ja oppilaiden jaksamisesta ja hyvinvoinnista tilanteessa, jossa koronan seuraukset ovat saattaneet vaikuttaa myös moneen muuhun asiaan elämässä.

Tampereen ja Helsingin yliopistojen muodostama konsortio esitti toukokuussa OKM:lle valtakunnallisen tutkimuksen toteuttamista näistä teemoista. Tutkimus käynnistettiin tämän jälkeen hyvin nopeasti lähettämällä Suomen kaikkien peruskoulujen rehtoreille tai koulunjohtajille ennakkotiedote tutkimuksesta 18.5. Linkit ja ohjeistukset suomenkielisiin sähköisiin kyselyihin toimitettiin rehtoreille 20.5. ja ruotsinkielisiin kyselyihin 24.5. Rehtoreita pyydettiin välittämään kyselylinkit ja saatekirjeet eteenpäin koulun tavanomaisia viestintäkanavia pitkin.

1.2. Tutkimusvälineet

Tutkimus toteutettiin viiden sähköisen kyselylomakkeen kautta:

1. Rehtorikyselyn keskeisin teema oli johtamiskäytänteet poikkeusaikana. Rehtoreilta kysyttiin yhtäältä tuesta, ohjauksesta ja yhteisistä toimintakäytänteistä, joita on tullut kunnan tasolta. Toisaalta keskityttiin selvittämään, millaisista koulutason toimintakäytänteistä rehtori itse on ollut osaltaan päättämässä ja millaista tukea ja ohjausta hän on tarjonnut opettajille. Rehtorilta kysyttiin myös oppilashuoltotyön rakenteista ja järjestelyistä poikkeusaikana sekä digitaaliseen infrastruktuuriin liittyvistä tekijöistä. Rehtorikysely oli pitkälti yhtenevä Norjassa jo toteutetun kyselytutkimuksen sisältöjen kanssa vertailevan tutkimuksen

mahdollistamiseksi. Rehtorikyselyn jotkin osa-alueet oli suunniteltu siten, että vertailevaa aineistoa saadaan myös Virossa toukokuussa toteutetusta tutkimuksesta.

2. Opettajakyselyssä keskityttiin etenkin oppituntien käytännön järjestämiseen ja oppilaiden ja kotien kanssa kommunikointiin poikkeusaikana. Opettajilta kysyttiin myös saadusta tuesta ja yhteisistä toimintakäytänteistä sekä yhteistyöstä muiden opettajien ja koulun muun henkilökunnan kanssa sekä opettajan omaa työkykyä koronakriisin aikana. Myös opettajakysely sisälsi osioita digitaaliseen infrastruktuuriin liittyen eli kartoitettiin käytössä todella olleita välineitä ja ohjelmistoja ja selvitettiin opettajien kokemuksia niiden riittävydestä ja toimivuudesta etäopetuksen järjestämisessä. Kyselyssä selvitettiin lisäksi opettajien digiosaamista ennen ja jälkeen poikkeustilanteen. Rehtorikyselyn tavoin myös opettajakysely oli pitkälti yhtenevä Norjassa jo toteutetun kyselytutkimuksen sisältöjen kanssa vertailevan tutkimuksen mahdollistamiseksi. Opettajakyselyssä oli myös osia vertailevaan tutkimukseen Viron kanssa.
3. Oppilashuoltohenkilöstön ja koulun muun henkilökunnan kysely oli luonteeltaan hieman toisenlainen kuin muut kyselyt ja siinä pyydettiin ammattilaisia pääsääntöisesti kuvaamaan vapaasti työnkuvaansa ja toimintaansa poikkeusaikana. Kysely sisälsi myös määrällisiä osuuksia, joissa oppilashuoltohenkilöstö ja koulunkäynnin ohjaajat arvioivat poikkeusajan järjestelyiden toimivuutta, yhteydenpitoa koulun ja koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa ja sitä, miten tukea tarvitsevat oppilaat onnistuttu tavoittamaan.
4. Oppilaskyselyllä kartoitettiin oppilaiden omia kokemuksia etäkoulunkäynnistä toisaalta digitaalisten valmiuksien ja oppimisen säätelyn osalta mutta etenkin hyvinvointinäkökulmasta. Oppilaskysely kohdistettiin luokka-asteiden 4-10 oppilaille.
5. Huoltajakyselyllä kartoitettiin etäopetuksen eri toteutustapojen vaikutuksia perheiden arkeen ja hyvinvointiin. Vanhemmilta ja huoltajilta kysyttiin etäopetuksen toteutustavoista heidän oman lapsensa/omien lastensa kohdalla ja pyydettiin arvioimaan, missä määrin lapset ovat tarvinneet vanhempien tukea suoriutuakseen koulutyöstä. Vanhemmilta ja huoltajilta kysyttiin myös taustatietoja perheestä sen arvioimiseksi, millaisena tilanne on näyttäytynyt erilaisissa perheissä. Huoltajat arvioivat myös omia mahdollisuuksiaan tukea lapsiaan kouluasioissa. Pääpaino oli kuitenkin perheiden hyvinvoinnissa eli vanhempien/huoltajien omassa jaksamisessa koulun ja muun elämän ja mahdollisten huolien lomittuessa sekä omien lasten hyvinvoinnissa etäopetuksen aikana.

Kyselyihin vastaaminen oli vapaaehtoista osallistujille. Kyselyaineistot kerättiin anonymisti siten, että yhteys vastaajan ja koulun välillä oli mahdollista säilyttää. Kyselyn tulokset raportoidaan OKM:lle ja aineistoa käytetään tieteelliseen tutkimukseen. Hankkeen päättymisen jälkeen aineisto arkistoidaan anonymisoituna jatkotutkimuskäyttöön. Aineistoa käsitellään hankkeen kaikissa vaiheissa Euroopan unionin tietosuoja-asetuksessa (2016/679) ja muussa toimintaan mahdollisesti soveltuvassa tietosuojalainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaisesti.

1.3. Tämän ensitulosraportin tarkoitus

Tässä raportissa esitellään tutkimuksen ensitulokset jokaisen vastaajaryhmän kohdalta erikseen ja kyse on erillisten vastaajaryhmien vastauksista koottujen keskeisten havaintojen raportoinnista vastausjakaumina. Vastausjakaumien tarkastelu toimii pohjana syksyllä 2020 julkaistaville varsinaisille analyyseille, joissa tutkitaan eri muuttujien ja ilmiöiden välisiä yhteyksiä sekä tarkastellaan eri vastaajaryhmien vastauksia suhteessa toisiinsa. Ensitulosten julkaiseminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää, sillä kaikki mahdollinen tieto kevään opetusjärjestelyistä on tarpeen varauduttaessa poikkeusolojen mahdolliseen jatkumiseen syyslukukaudella 2020.

2. Rehtorikyselyn ensitulokset

Rehtoreiden kyselyaineisto kerättiin 20.5.2020 – 7.6.2020 sähköisillä kyselylomakkeilla, joihin rehtorit saivat vastauslinkin sähköpostitse. Viestissä toivottiin ensisijaisesti rehtorin tai koulunjohtajan vastaavan kyselyyn, mutta tarvittaessa kyselyn sai välittää apulaisrehtorille tai vararehtorille. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi tai ruotsiksi. Kyselyyn tuli kaikkiaan 870 vastausta 857 koulusta ja 228 kunnasta.

Vastaajista noin 95% toimi rehtorina tai koulunjohtajana ja loput rehtoriryhmän vastaajista olivat koulunsa apulais- tai vararehtoreita tai apulaisjohtajia (0,7% muissa tehtävissä, esim. toimipaikkavastaava). Tässä raportissa koko vastaajajoukkoa kutsutaan kuitenkin yhteisellä nimikkeellä rehtori. Taulukossa 1 esitellään osallistujat sen mukaan mille luokka-asteille he toimivat rehtoreina.

Raportissa esitellään keskeiset ensitulokset rehtorikyselyn seitsemästä osa-alueesta, jotka ovat 1) Oppisisällöt ja pedagogiikka, 2) Oppimisen ja koulunkäynnin tuki, 3) Erityishuomiota vaativat oppilaat, 4) Digitaaliset reunaehdot, 5) Kodin ja koulun yhteistyö, 6) Työn tukirakenteet ja 7) Työhön liittyvä kuormitus.

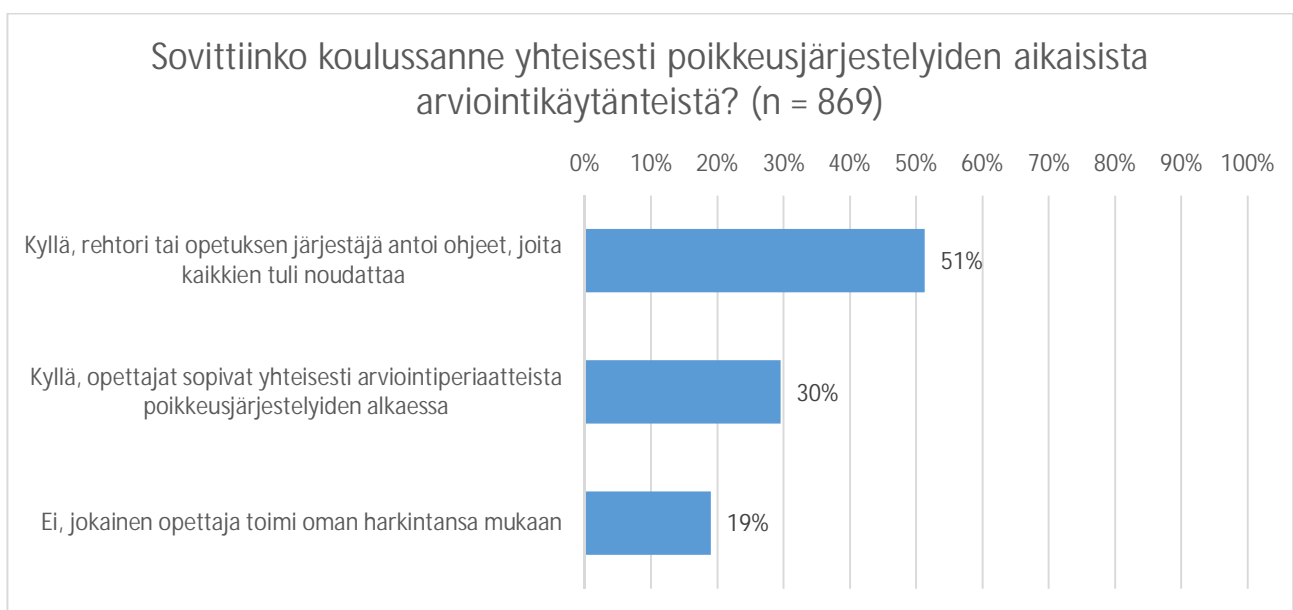
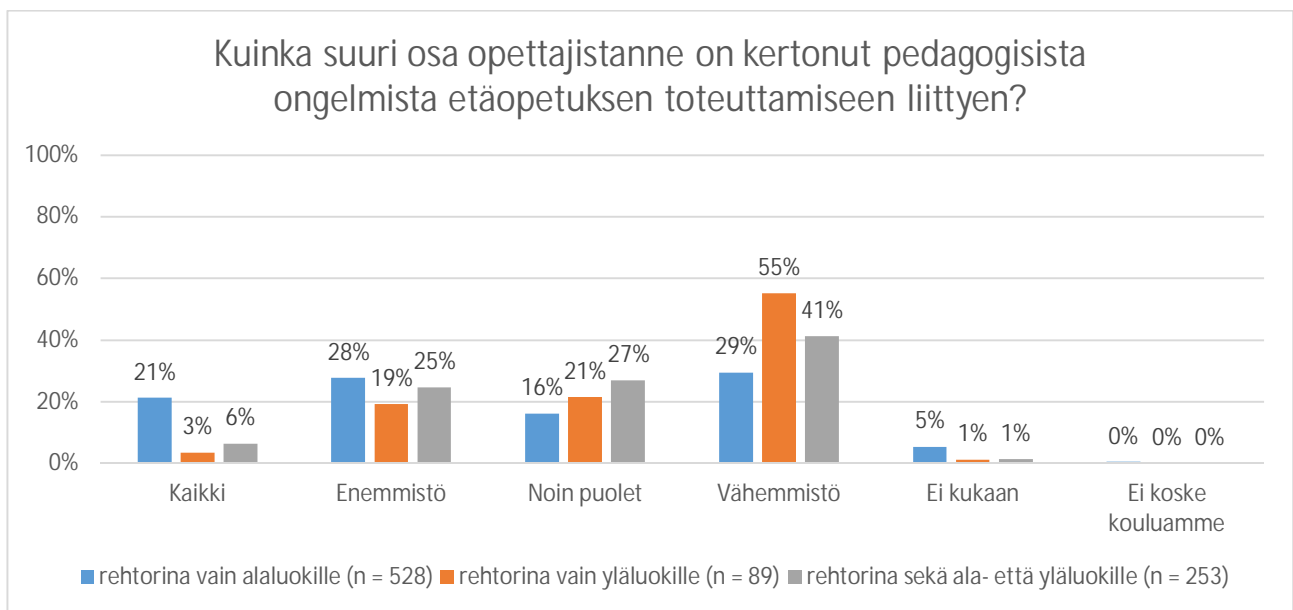
Vaikka poikkeusolot ja siirtyminen etäopetukseen haastoivat kouluja monella tavalla, näyttäytyi rehtoreiden vastauksissa myös koulujen valmiudet haasteiden kohtaamiseen. Valtaosa rehtoreista raportoi, kuinka heidän koulussaan oli poikkeusolojen alkuvaiheessa jossain määrin koettu ongelmia digitaalisten välineiden ja sovellusten kanssa. Kuitenkin suurin osa (65%) rehtoreista raportoi, että kouluista löytyi välttämätön infrastruktuuri digitaalisen opetuksen toteuttamiseksi. Lähes kaksi kolmasosaa rehtoreista (61%) arvioi, että vähintään noin puolet koulun opettajista oli kertonut pedagogisista ongelmista etäopetuksen toteuttamiseen liittyen. Lähes kaikki rehtorit (97%) vastasivat koulun järjestäneen opettajille mahdollisuuksia jakaa opetusjärjestelyihin liittyviä kokemuksiaan poikkeusaikana.

Kyselyyn vastanneista rehtoreista 61% kertoi työskentelevänsä rehtorina alaluokille, 10% yläluokille ja 29% sekä ala- että yläluokille. Vastaajien kouluissa opetus järjestettiin poikkeusolojen aikana useimmiten sekä etä- että lähiopetuksena (80%) ja viidenneksessä kouluja pelkästään etäopetuksena (20%). Noin joka kymmenes rehtoreista raportoi koulussa opiskelleen myös muita kuin oman koulun oppilaita.

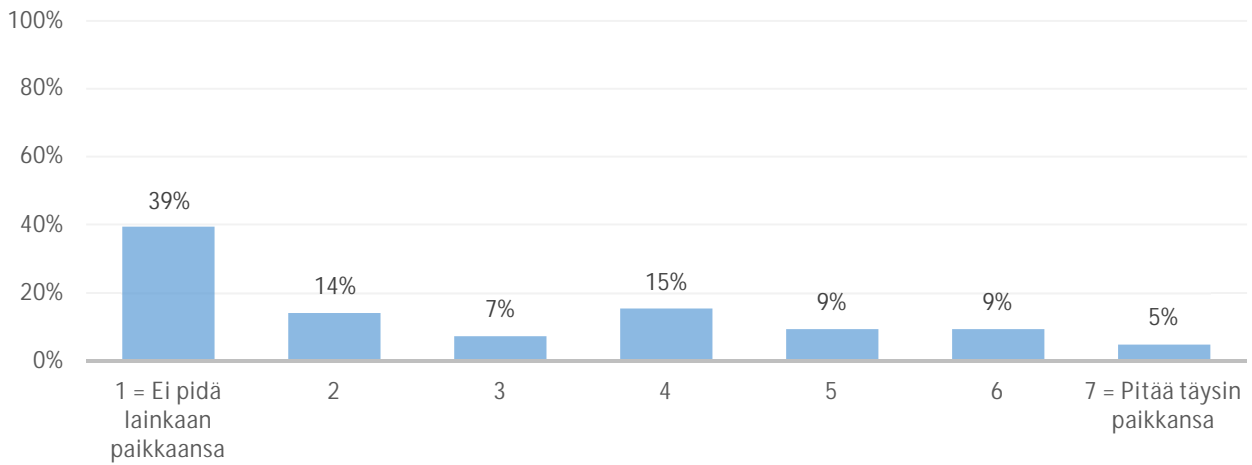
Taulukko 1. Osallistujat sen mukaisesti mille luokka-asteille he toimivat rehtorina.

Luokka-asteet	n
alakoulun luokat	528
yläkoulun luokat	89
yhtenäiskoulun luokat	253
yhteensä	870

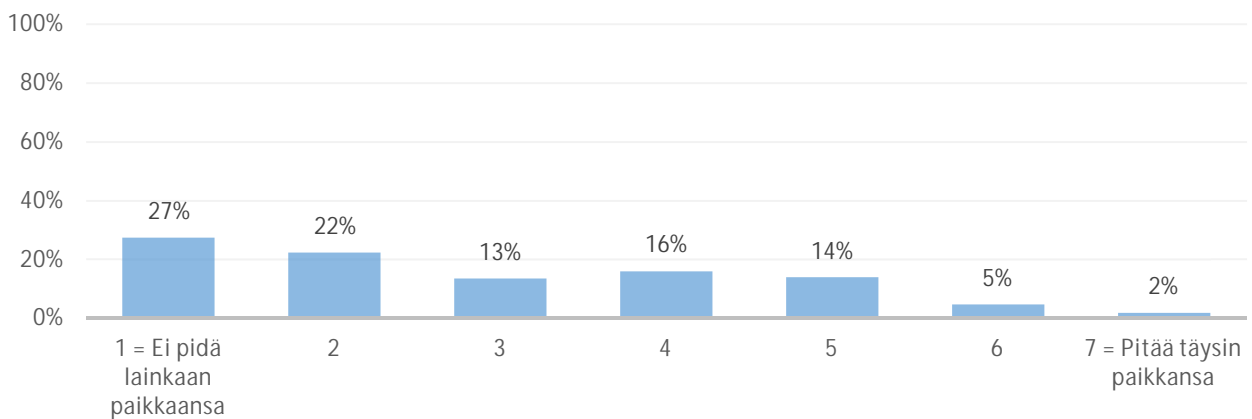
2.1. Oppisisällöt ja pedagogiikka

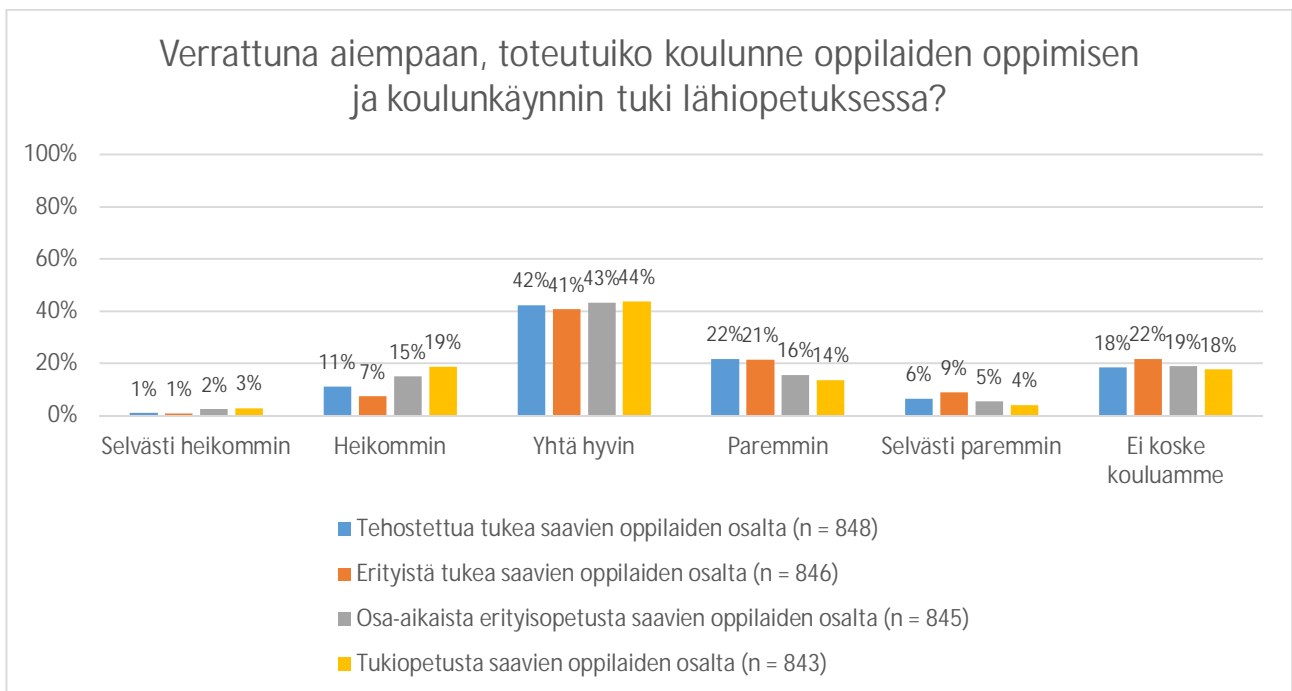
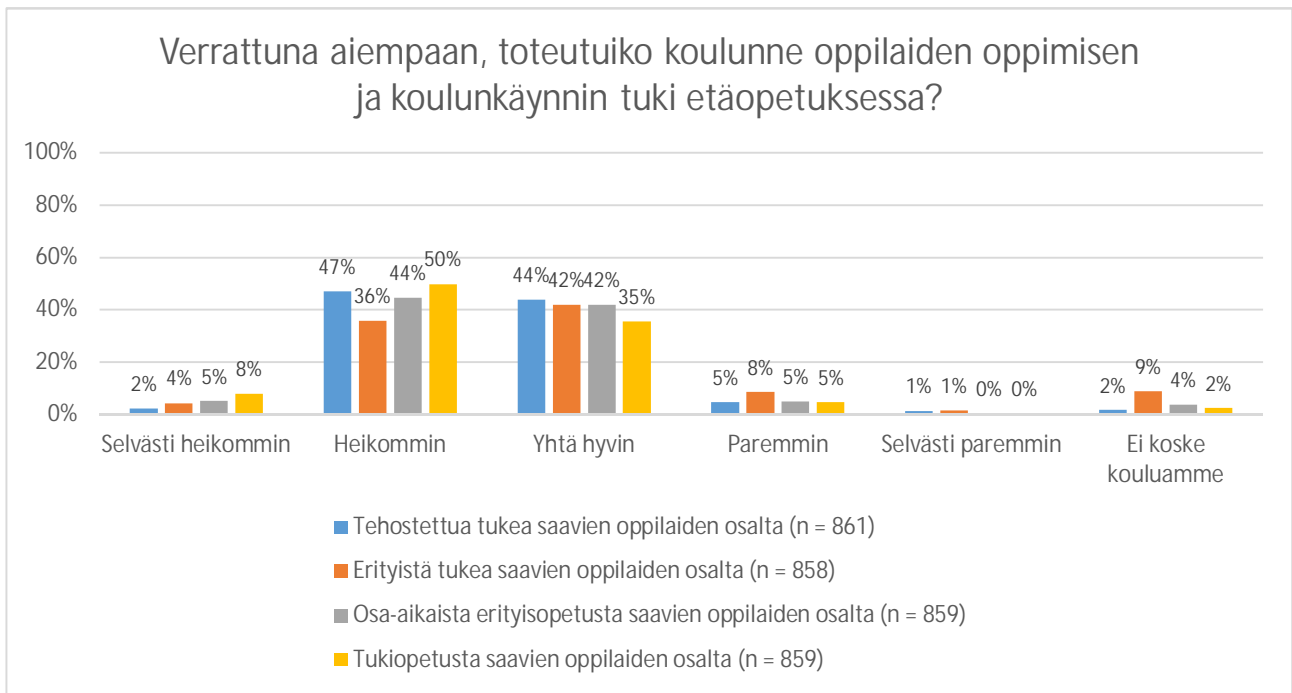
Koulussamme opettajia ohjeistettiin siihen, että oppilaiden arvosanat eivät saa laskea (n = 868)

Koulussamme opettajia ohjeistettiin siihen, että arviointikriteerit ovat poikkeusaikana tavanomaista löyhempiä (n = 867)

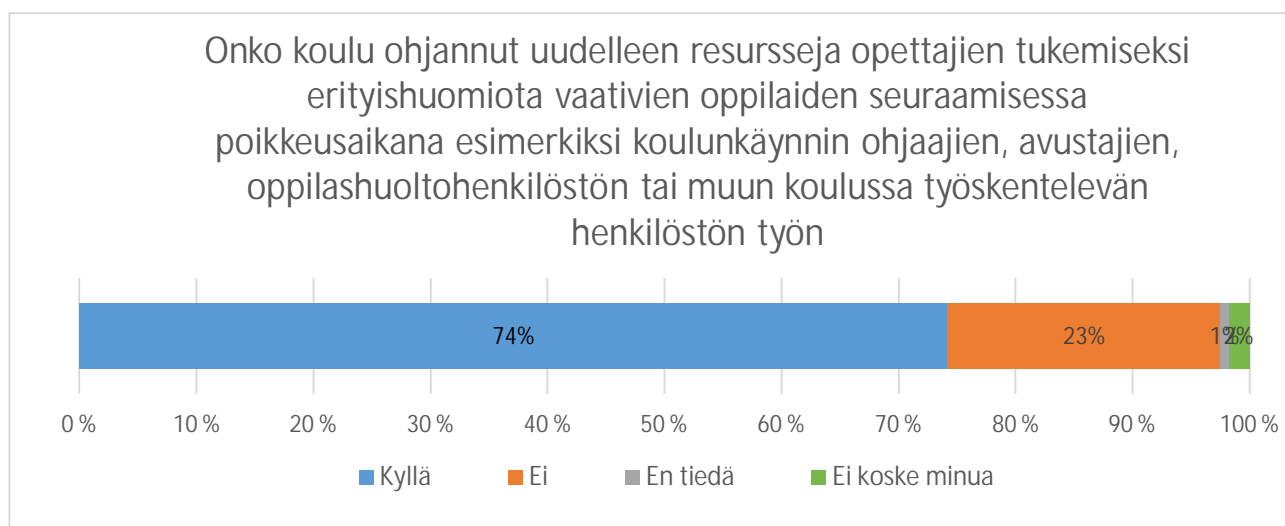
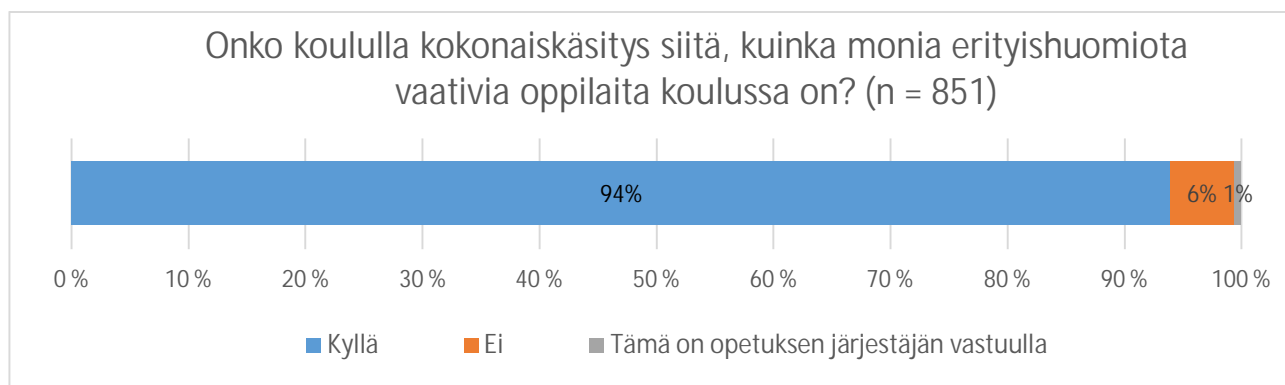
2.2. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

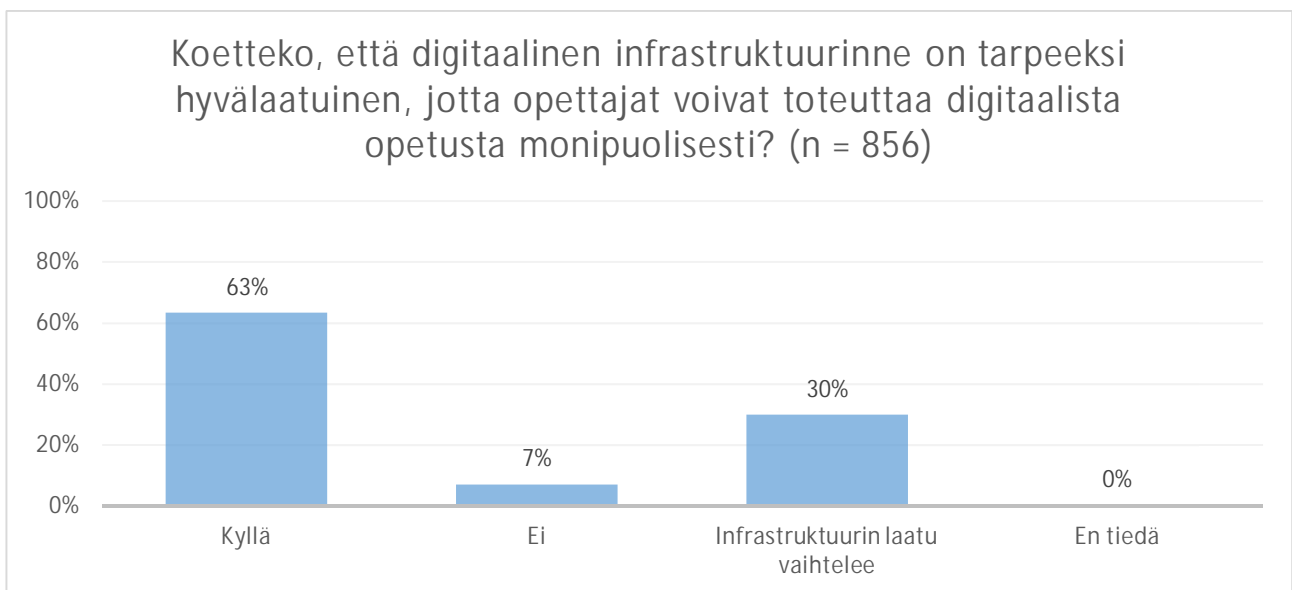
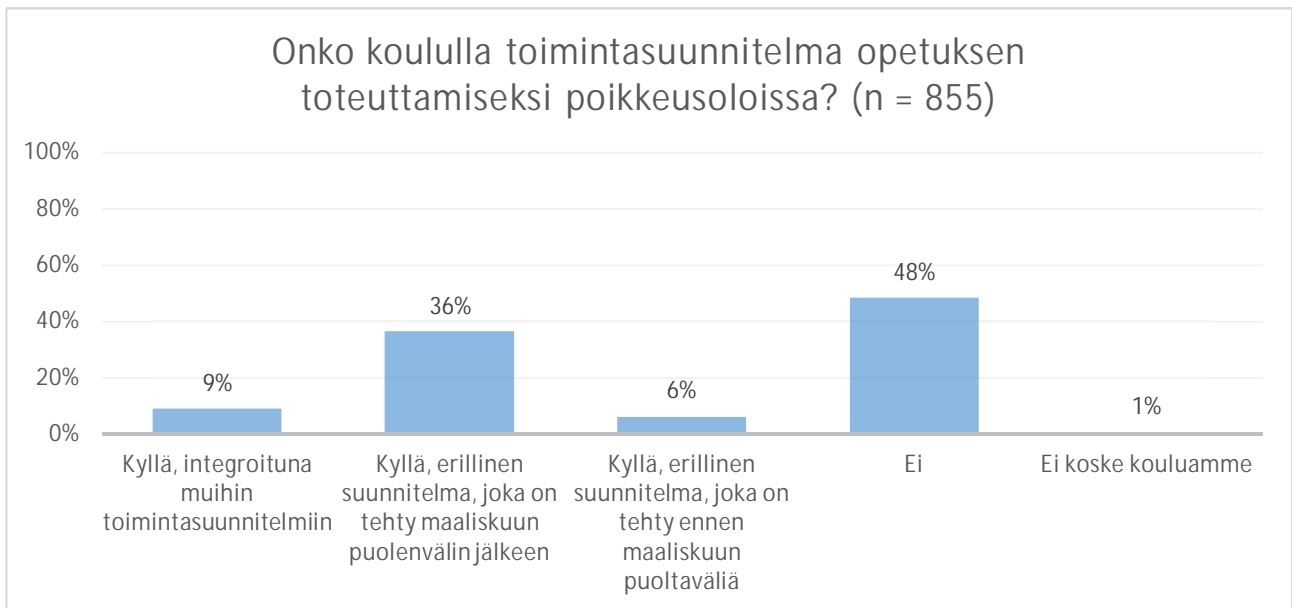
2.3. Erityishuomiota vaativat oppilaat

Tätä aihealuetta kartoittavien kysymysten aluksi määriteltiin erityishuomiota vaativat oppilaat, joiden koulunkäyntiä tulee seurata tarkemmin. He ovat oppilaita,

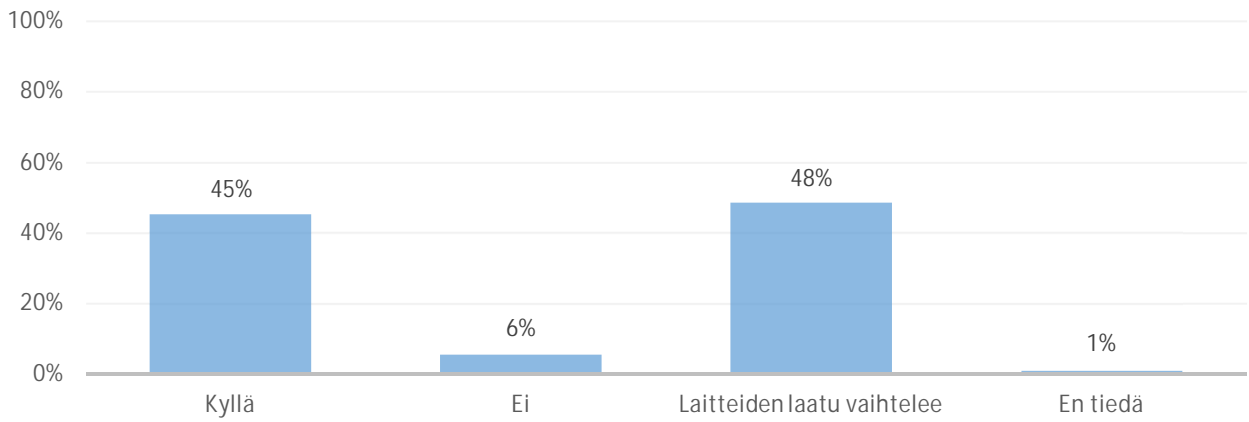
- joilla on sairauksia
- joilla on erityistarpeita
- joiden perheessä on päihde- ja mielenterveysongelmia
- joiden vanhemmilla on paljon konflikteja
- jotka ovat lastensuojelun piirissä
- joiden perheillä on taloudellisia vaikeuksia tai joiden sosiaaliset verkostot ovat puutteellisia
- joilla on mielenterveysongelmia.

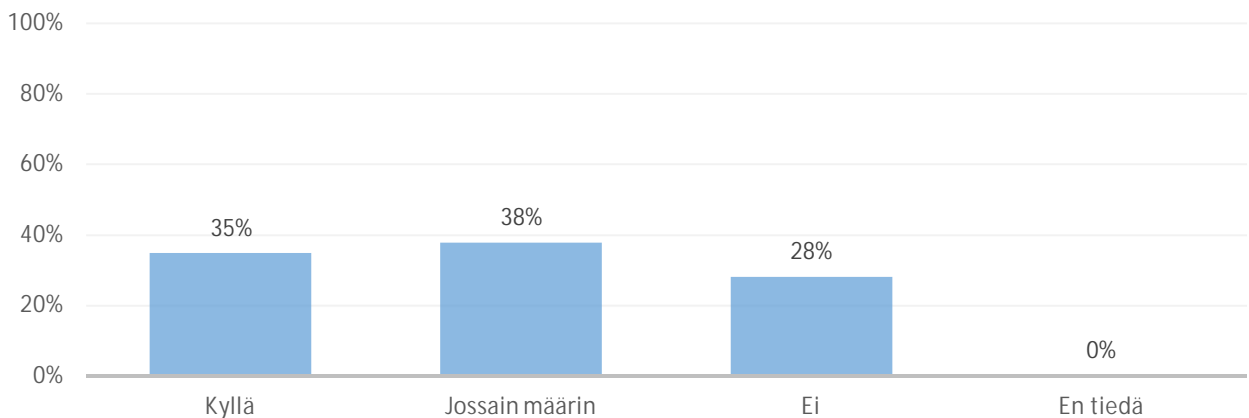
2.4. Digitaaliset reunaehdot

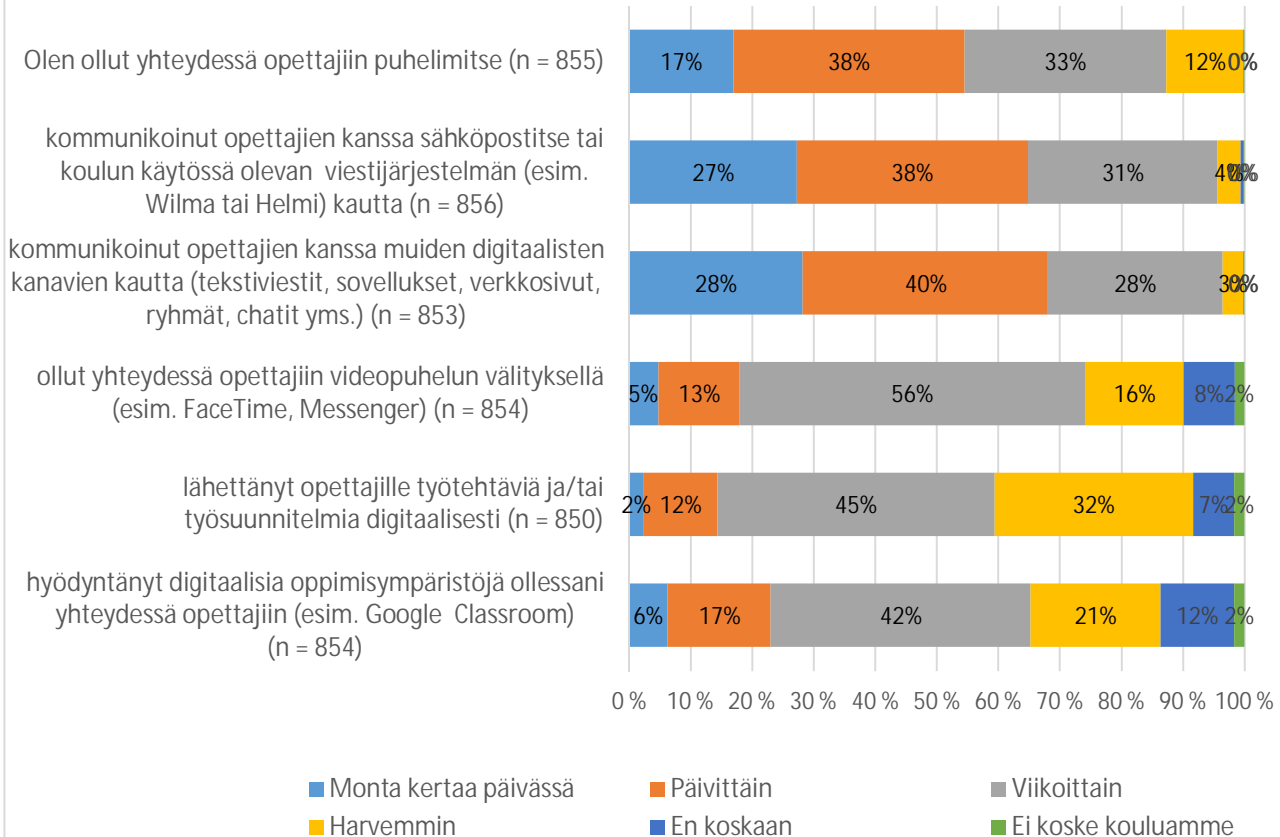
Koetteko, että oppilaiden tietokoneet ovat tarpeeksi
hyvälaatuisia, jotta he voivat osallistua digitaalisen
opetuksen eri toteutusmuotoihin? (n = 856)

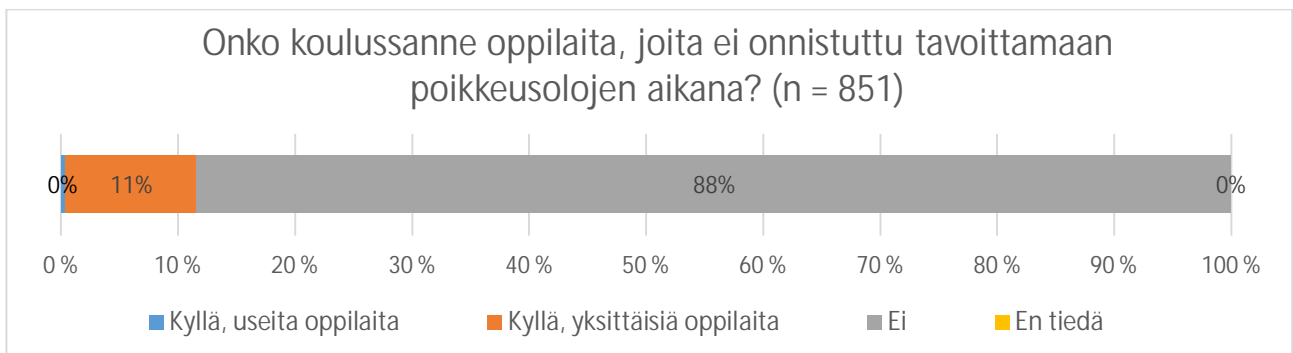
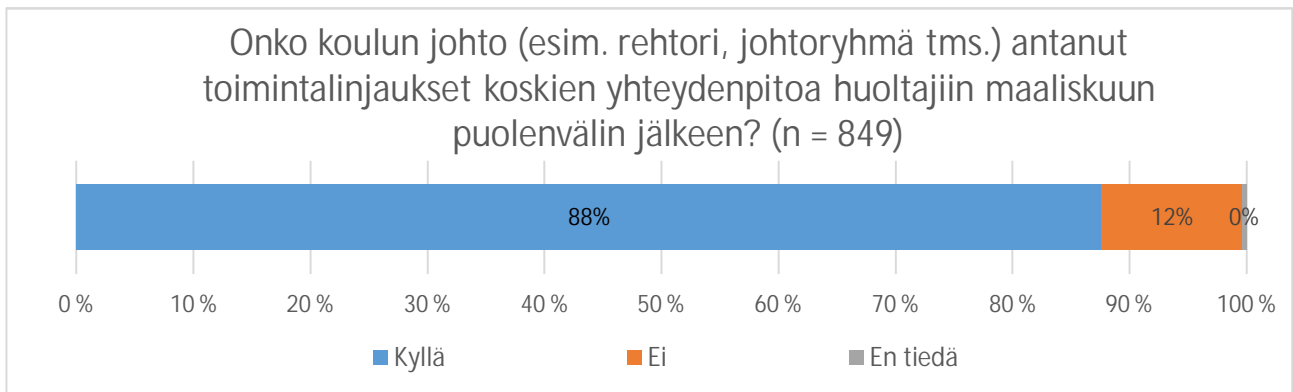
Onko koulunne opettajilla käytössään opetuksen järjestäjän
omistamat puhelimet, joilla he voivat työskennellä kotona?
(n = 856)

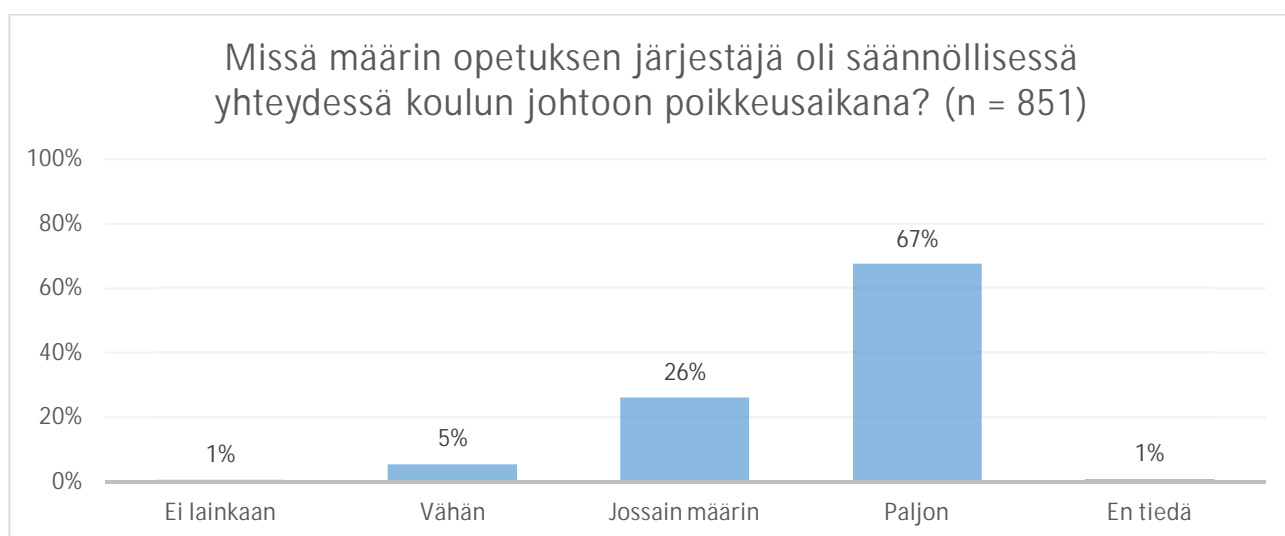
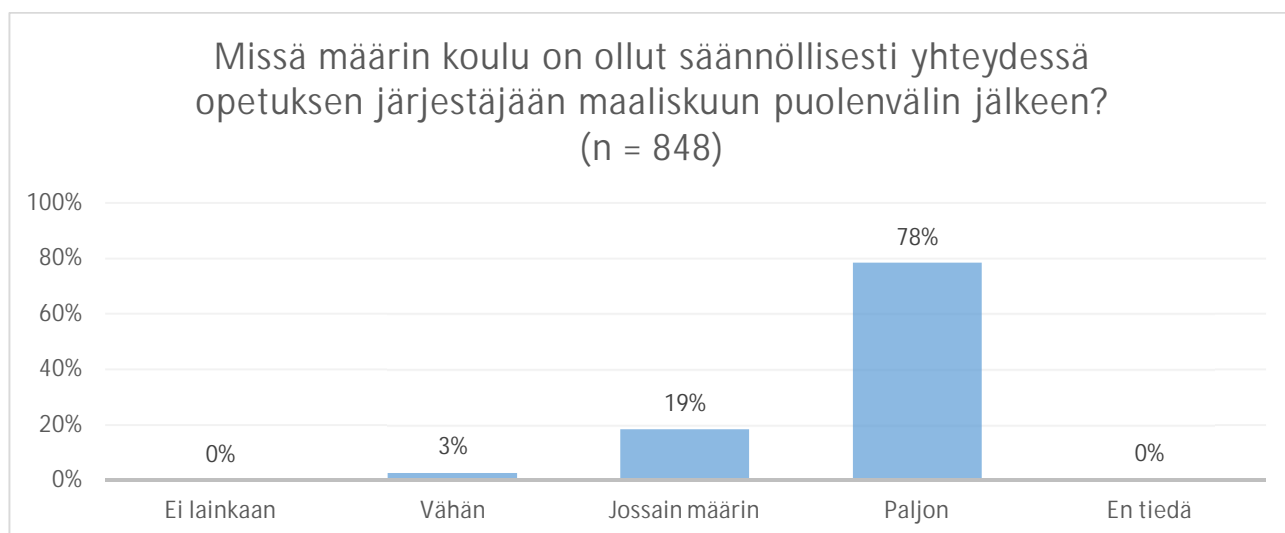
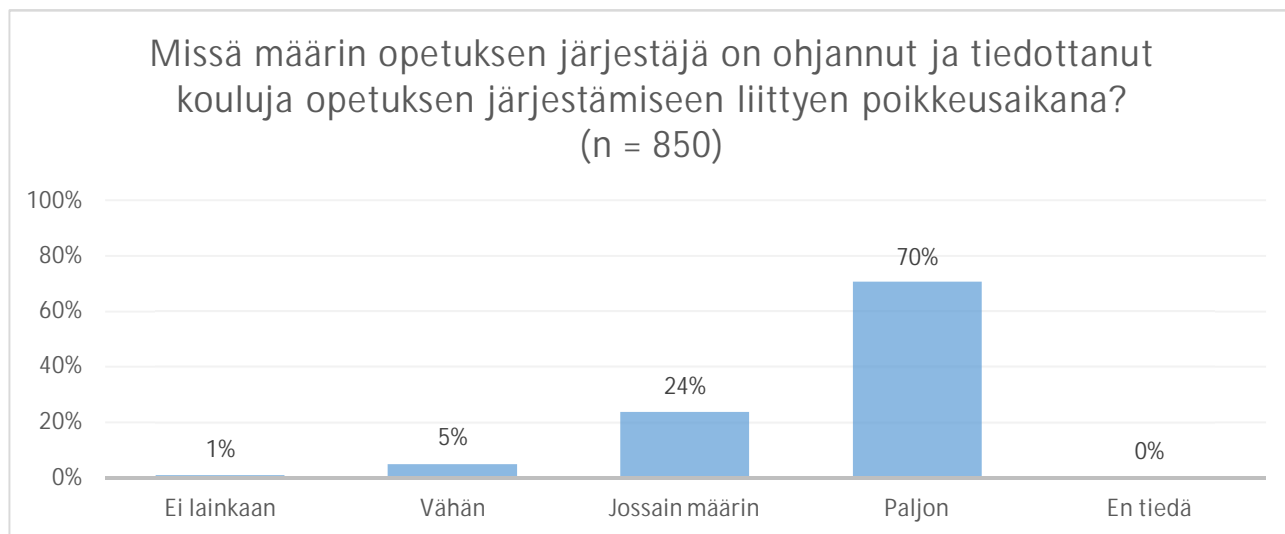
Kuinka usein olet suorittanut seuraavia tehtäviä maaliskuun puolivälin jälkeen?

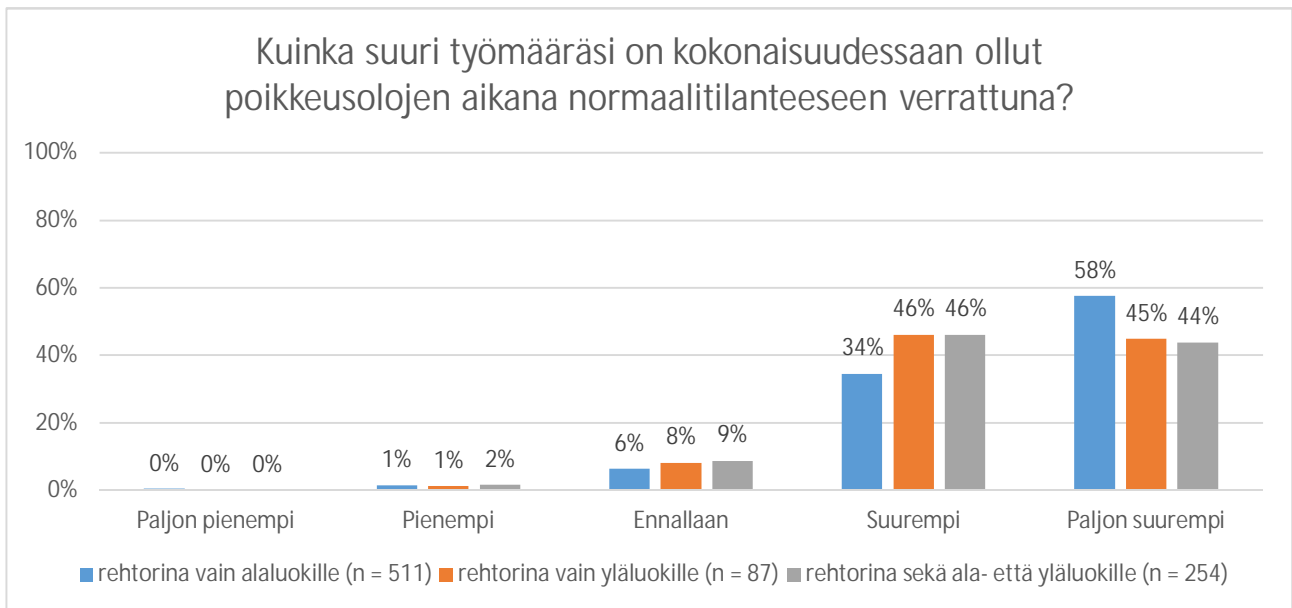
2.5. Kodin ja koulun yhteistyö

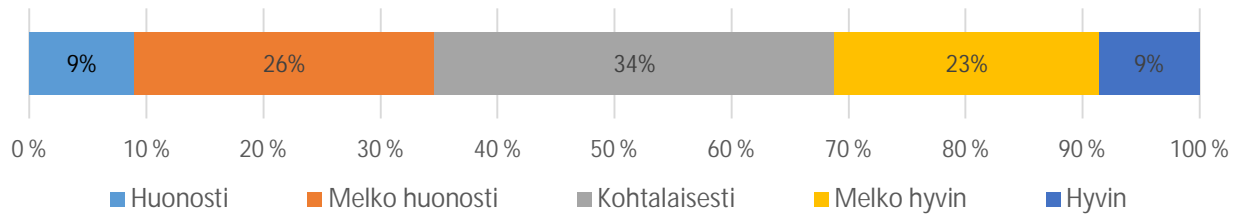
2.6. Työn tukirakenteet

2.7. Työhön liittyvä kuormitus

Kuinka hyvin olet viimeisen kahden työviikon aikana palautunut työn aiheuttamasta kuormituksesta työpäivän jälkeen? (n = 850)

3. Opettajakyselyn esitulokset

Opettajien kyselyaineisto kerättiin 20.5.2020 – 7.6.2020 sähköisillä kyselylomakkeilla, joihin opettajat saivat vastauslinkin koulun rehtorin välittämänä. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi tai ruotsiksi. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 5361 opettajaa 853 koulusta ja 218 kunnasta. Taulukossa 2 esitellään osallistuneiden opettajien määrät taustamuuttujittain.

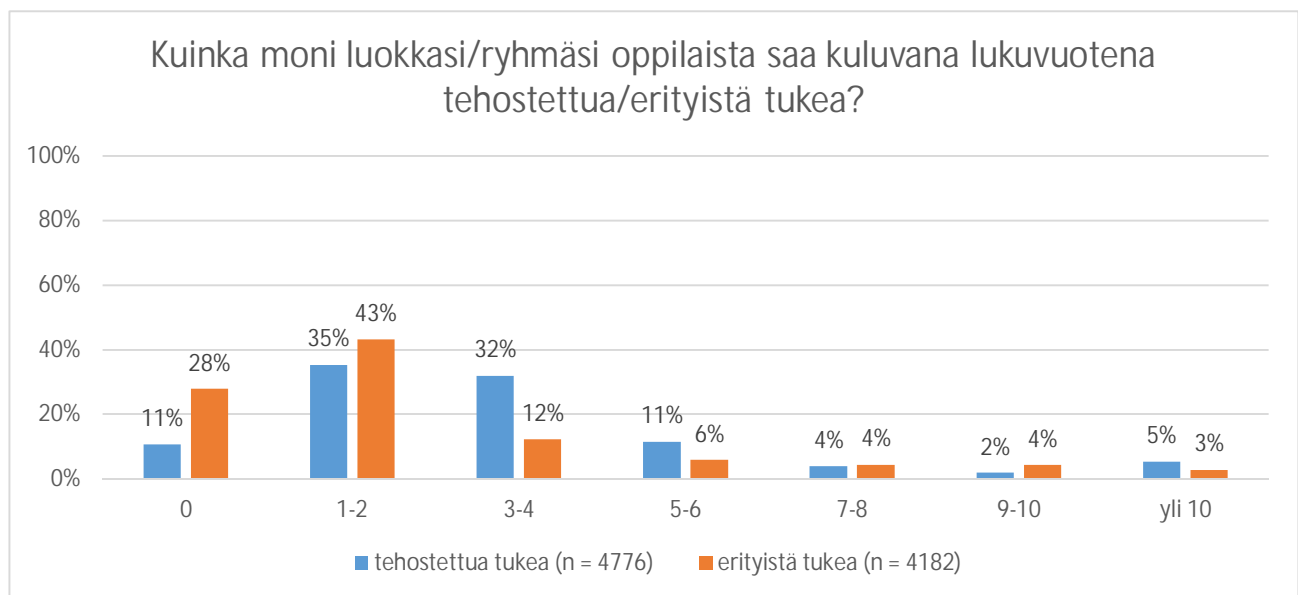
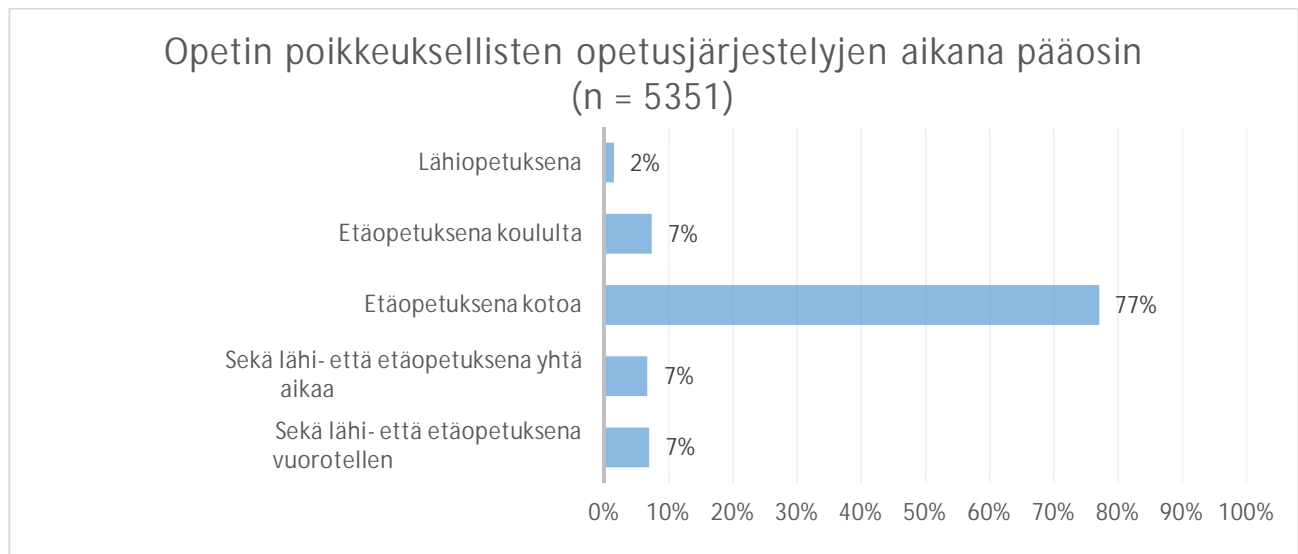
Tässä raportissa esitellään alustavat tulokset opettajakyselyn seitsemästä osa-alueesta, jotka ovat 1) Oppisisällöt ja pedagogiikka, 2) Oppimisen ja koulunkäynnin tuki, 3) Erityishuomiota vaativat oppilaat, 4) Digitaaliset reunaehdot, 5) Kodin ja koulun yhteistyö, 6) Työn tukirakenteet ja 7) Työhön liittyvä kuormitus.

Suurin osa vastaajista koki omien laitteiden (84%), verkkoyhteyksien (74%) sekä ohjelmistojen ja oppimateriaalien (72%) toimineen hyvin. Sen sijaan oppilaiden laitteita (51%) ja verkkoyhteyksiä (32%) ei koettu yhtä usein hyvin toimivina. Suurin osa opettajista (94%) arvioi oman digitaalisen osaamisensa kehittyneen poikkeusolojen aikana ainakin hieman, ja yli kaksi kolmasosaa opettajista (69%) uskoi poikkeusajan opetuskokemuksen vaikuttavan siihen, kuinka he tulevat opettamaan tilanteen palattua normaaliksi. Opettajista 89% koki poikkeusolojen työmäärän suurempana tai paljon suurempana normaalitilanteeseen verrattuna. Noin kolmasosa opettajista raportoi kasvattaneensa yhteistyötä muiden opettajien kanssa, kolmasosa kertoi yhteistyötä olleen yhtä paljon ja kolmasosa vähemmän kuin ennen poikkeusolojen alkamista.

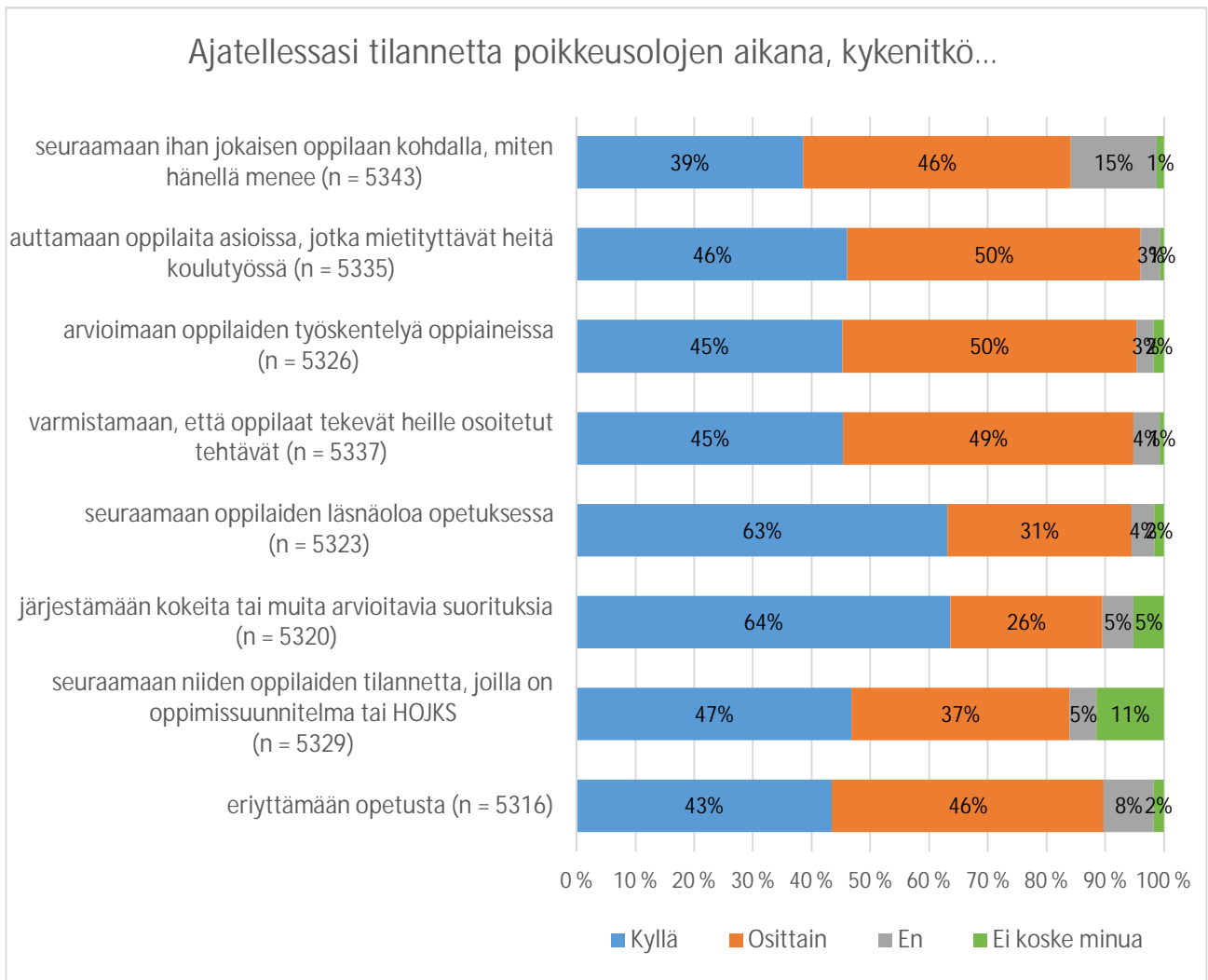
Noin puolet (47%) vastaajista opetti omaa luokkaa kuluneena lukuvuotena. Kyselylomakkeessa opettajia ohjeistettiin vastaamaan kysymyksiin ajattelemalla omaa luokkaa tai sitä ryhmää, jota opetti useimmin. Poikkeusolojen aikana opettajista suurin osa (77%) opetti etäopetuksena kotoa käsin. Loput vastaajista kertoivat toteuttaneensa etäopetusta koululta (7%), vuorotelleensa lähi- ja etätyötapojen välillä (7 %), toteuttaneensa niitä yhtä aikaa (7 %) tai opettaneensa ainoastaan lähiopetuksena (2 %). Opettajista 27% raportoi käyttäneensä omaa henkilökohtaista tietokonetta ja 56% omaa henkilökohtaista puhelintaan työntekoon poikkeusaikana. Vastanneista luokanopettajista valtaosan (92%) luokassa oli vähintään yksi tehostetun tuen ja kahdessa kolmasosassa luokista (65%) oli vähintään yksi erityisen tuen piirissä oleva oppilas. Vastaavasti aineenopettajista 88% raportoi, että ryhmässä on vähintään yksi tehostetun tuen piirissä oleva oppilas, ja 69% kertoi ryhmässä olevan vähintään yksi tehostetun tuen oppilas.

Taulukko 2. Osallistujat tehtäväryhmittäin.

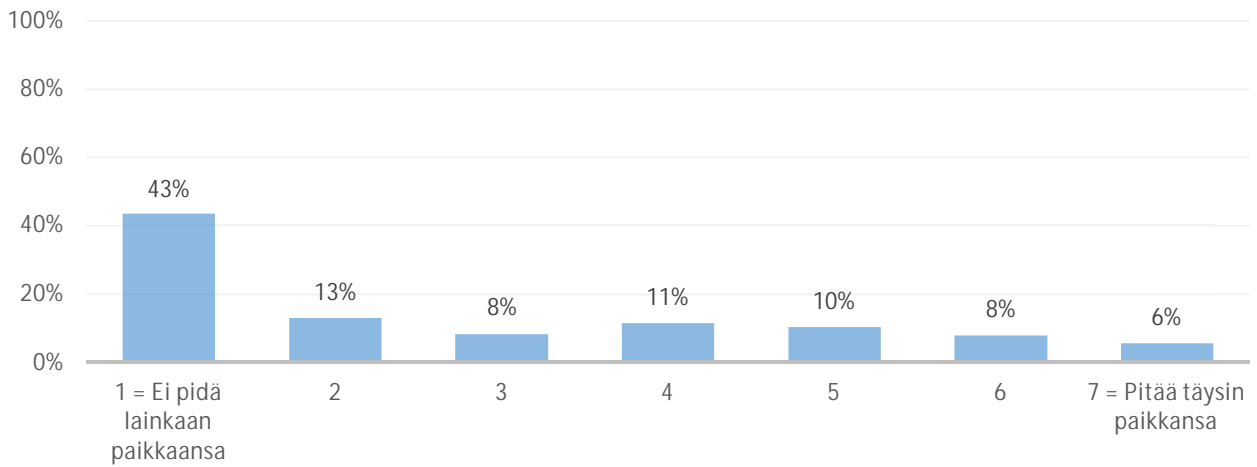
Työtehtävä	n
luokanopettaja	2053
laaja-alainen erityisopettaja	404
erityisluokanopettaja	440
aineenopettaja	2164
muu	300
yhteensä	5361

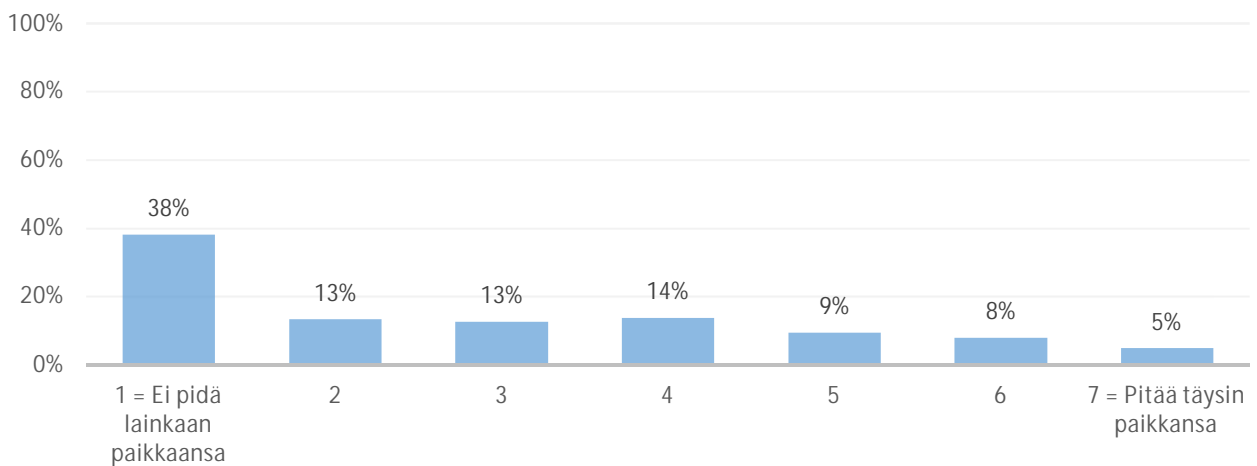
3.1. Oppisisällöt ja pedagogiikka

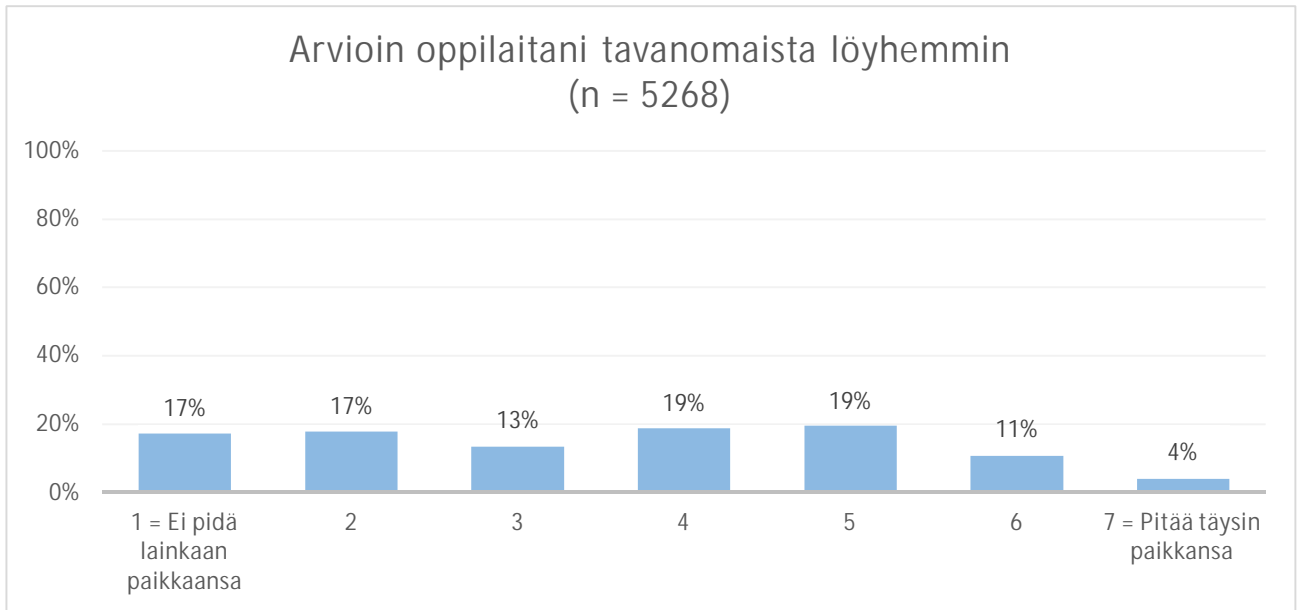

Koulussamme opettajia ohjeistettiin siihen, että oppilaiden arvosanat eivät saa laskea (n = 5314)

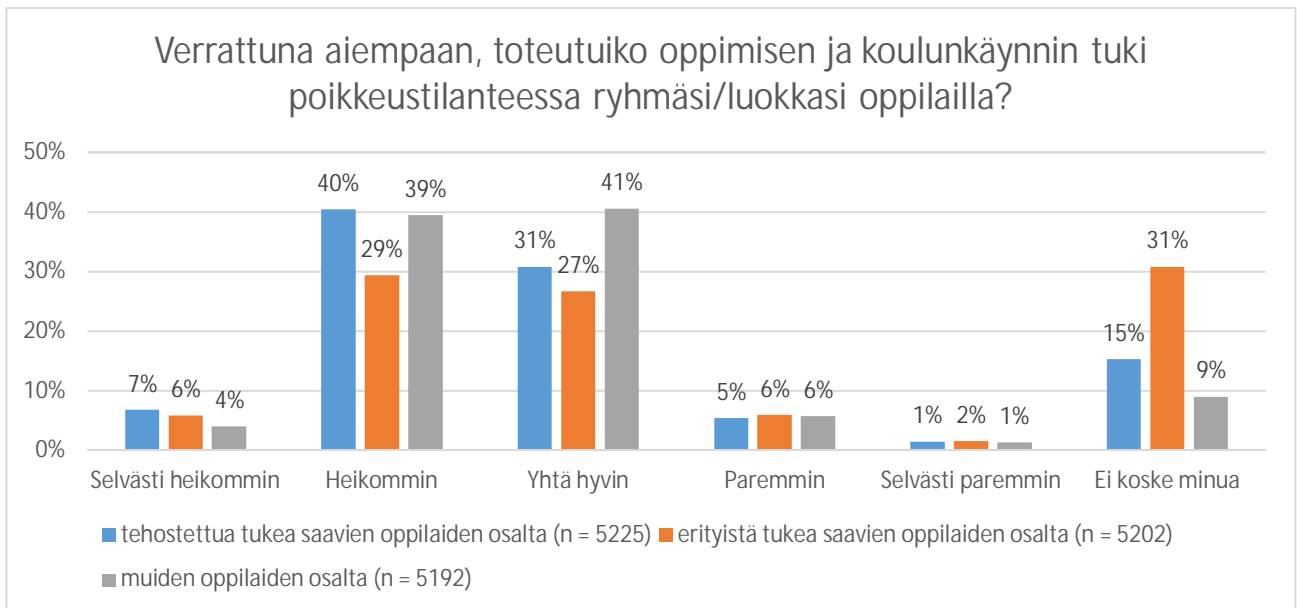

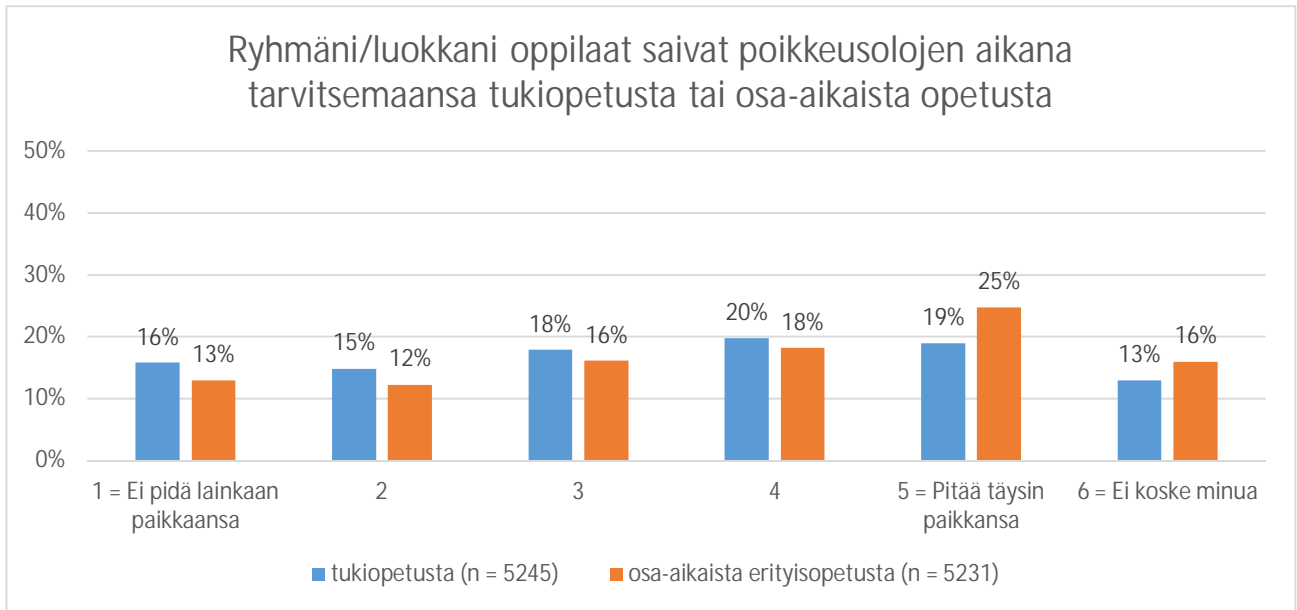
Päätin itse, että oppilaiden arvosanat eivät saa laskea (n = 5260)

3.2. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

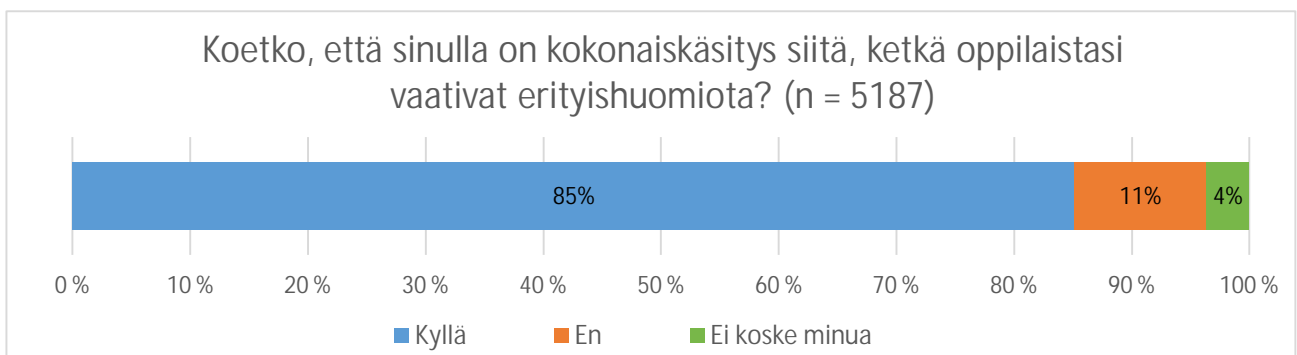

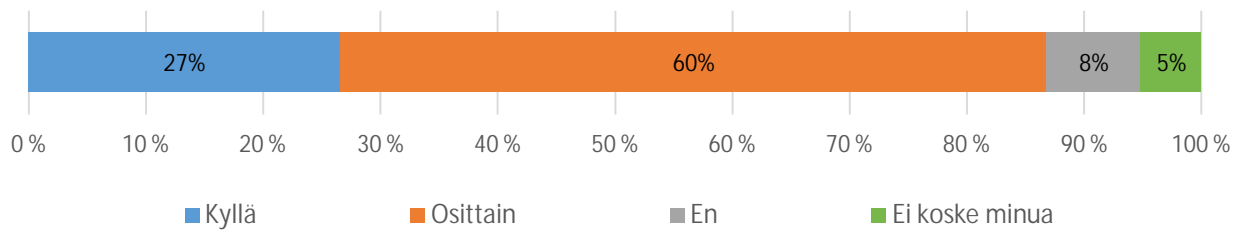
3.3. Erityishuomiota vaativat oppilaat

Tätä aihealuetta kartoittavien kysymysten aluksi määriteltiin erityishuomiota vaativat oppilaat, joiden koulunkäyntiä tulee seurata tarkemmin. He ovat oppilaita,

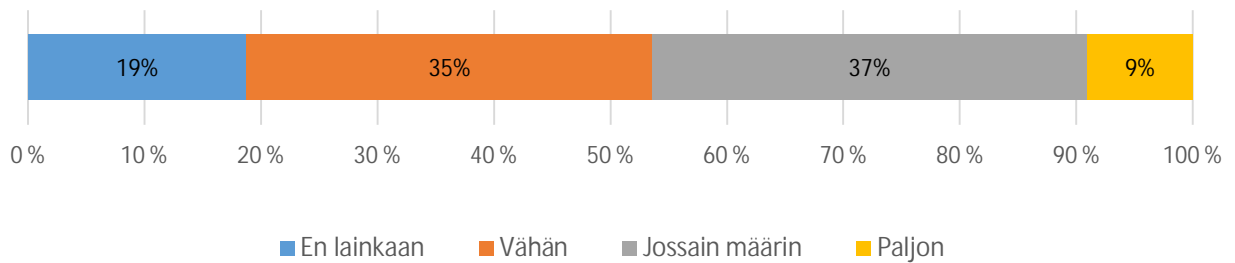
- joilla on sairauksia
- joilla on erityistarpeita
- joiden perheessä on päihde- ja mielenterveysongelmia
- joiden vanhemmilla on paljon konflikteja
- jotka ovat lastensuojelun piirissä
- joiden perheillä on taloudellisia vaikeuksia tai joiden sosiaaliset verkostot ovat puutteellisia
- joilla on mielenterveysongelmia.

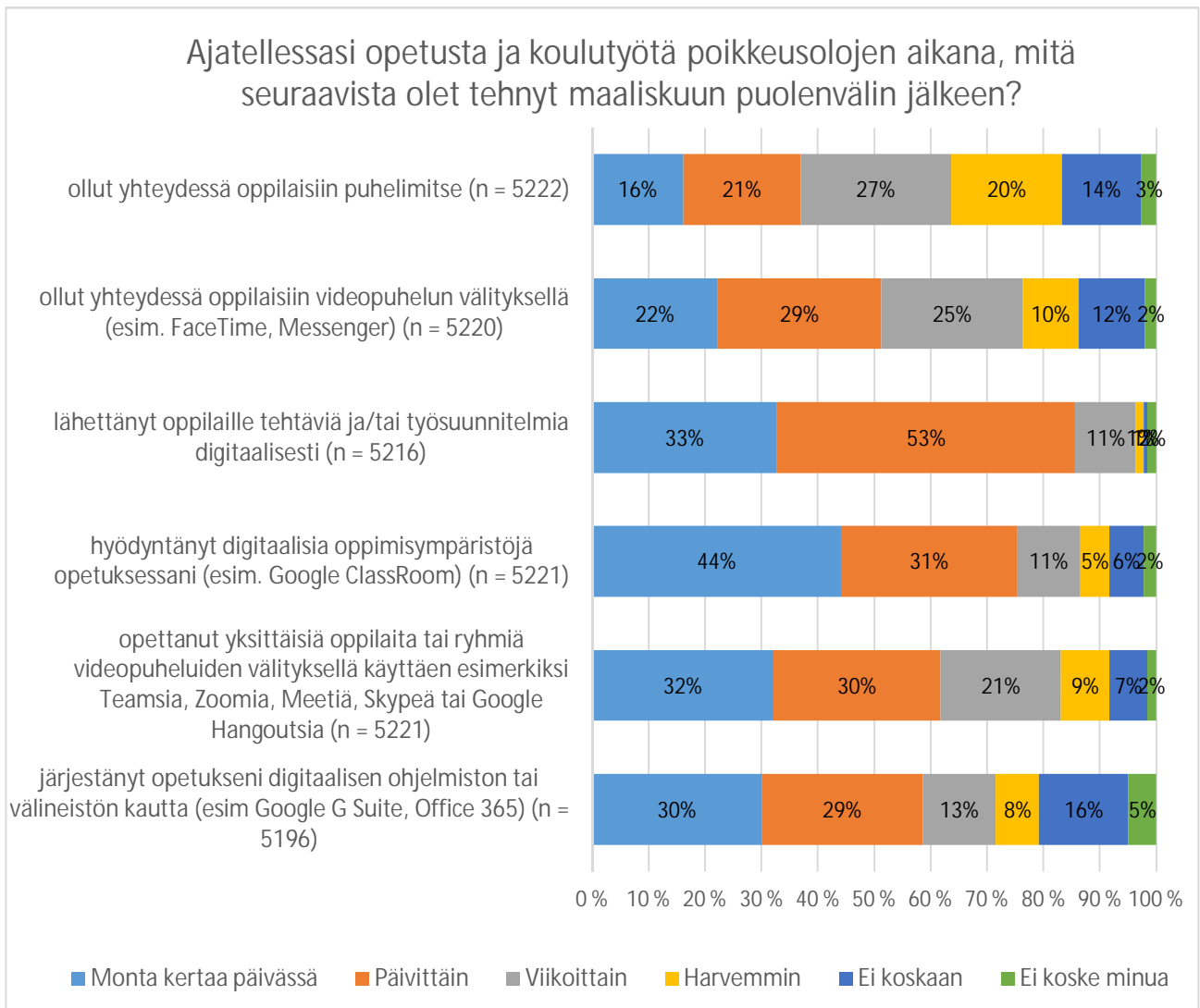
Ajatellessasi tilannetta poikkeusolojen aikana, kykenitkö seuraamaan erityishuomiota vaativien oppilaiden tilannetta?
(n = 5187)

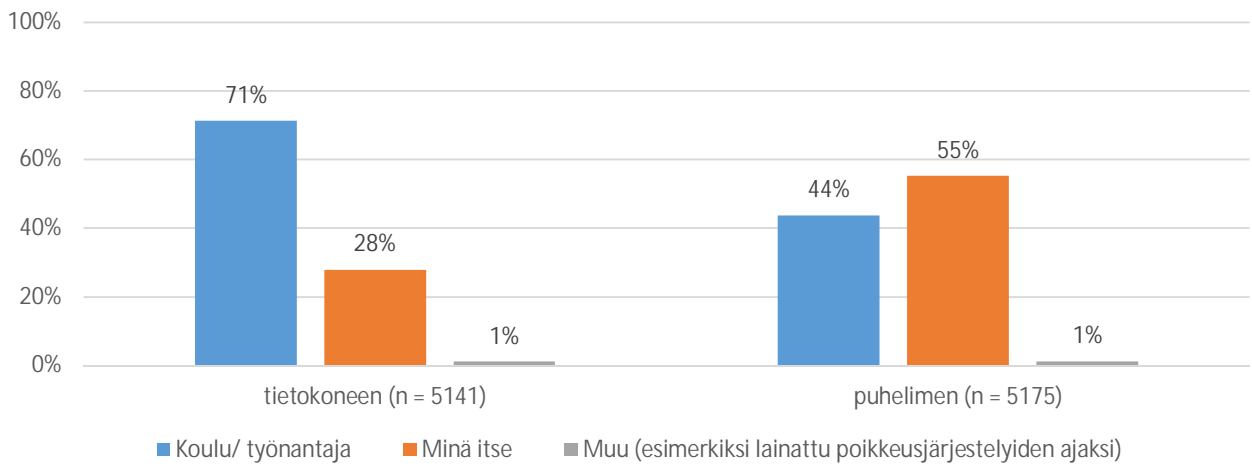
Missä määrin olet poikkeusolojen alkamisen jälkeen saanut koulun johdolta ohjausta erityishuomiota vaativien oppilaiden tilanteen seuraamiseen? (n = 5161)

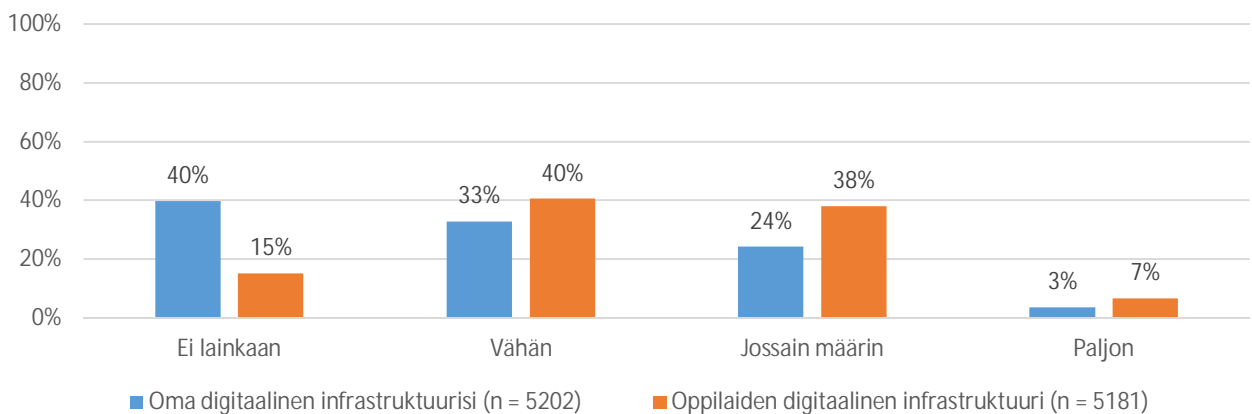
3.4. Digitaaliset reunaehdot

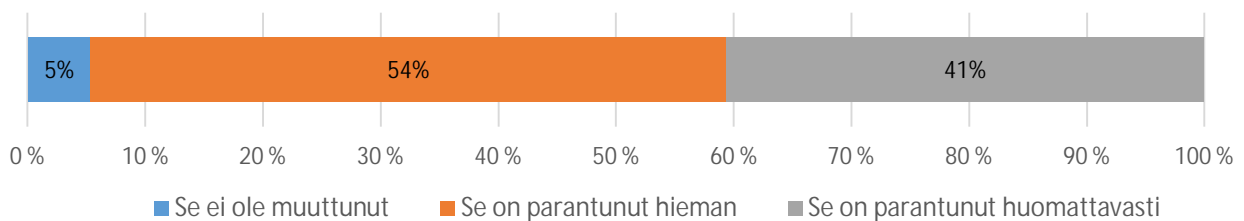
Kuka omistaa tietokoneen / puhelimen, jota käytät työntekoon?

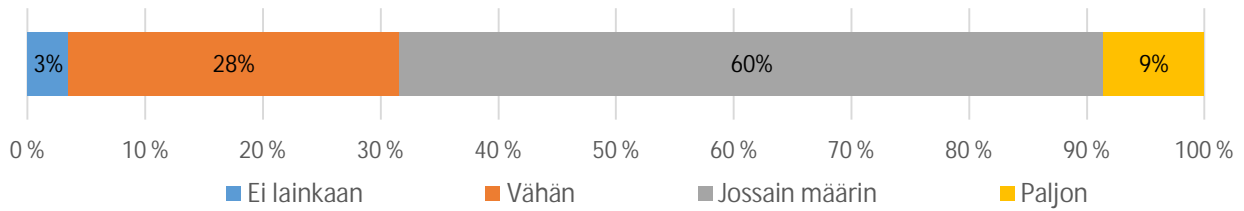
Missä määrin digitaalinen infrastruktuuri (esim. tietokoneet, verkkoyhteydet, ohjelmistot ja oppimateriaalit) ovat estäneet toivomasi kaltaisten opetusjärjestelyiden toteuttamista?

Miten koet digitaalisen osaamisesi kehittyneen poikkeusolojen aikana? (n = 5222)

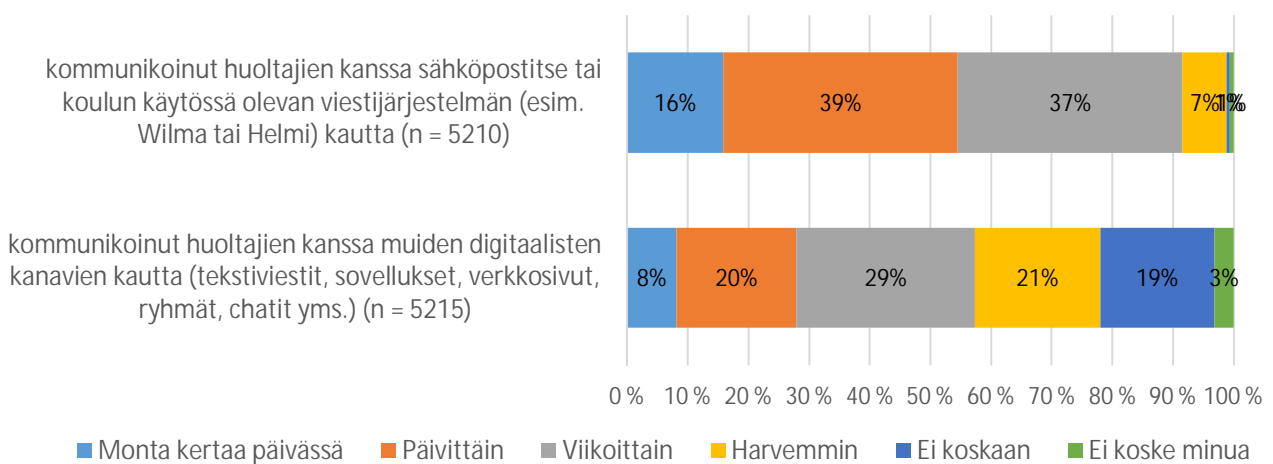

Missä määrin poikkeusajan opetuskokemuksesi tulee vaikuttamaan siihen, miten toteutat opetustasi tilanteen palattua normaaliksi? (n = 5220)

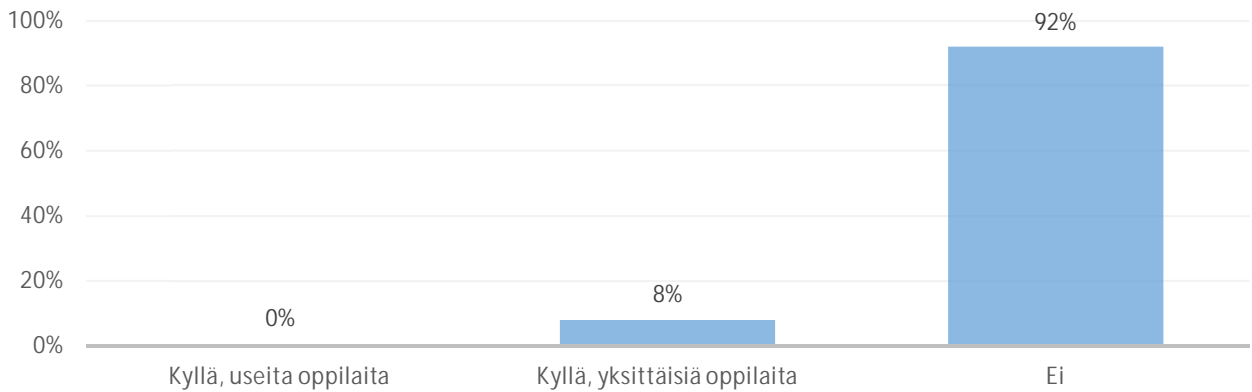

3.5. Kodin ja koulun yhteistyö

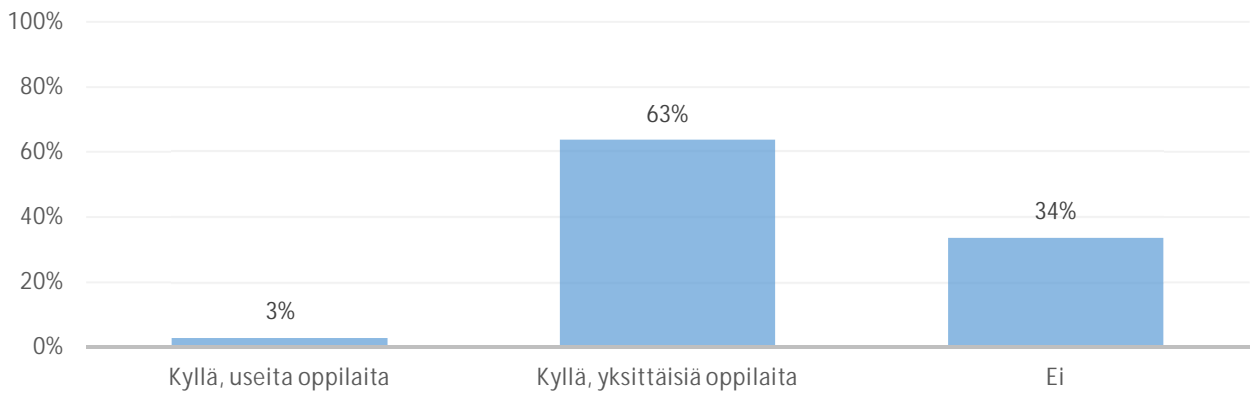
Ajatellessasi opetusta ja koulutyötä poikkeusolojen aikana, mitä seuraavista olet tehnyt maaliskuun puolenvälin jälkeen?

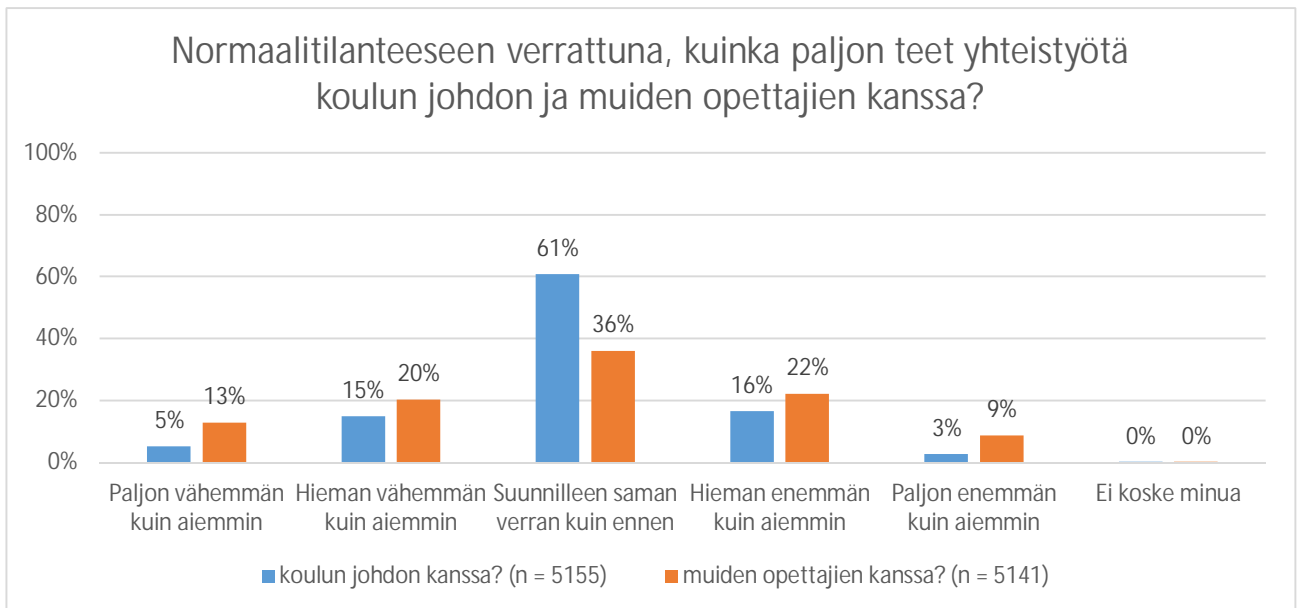
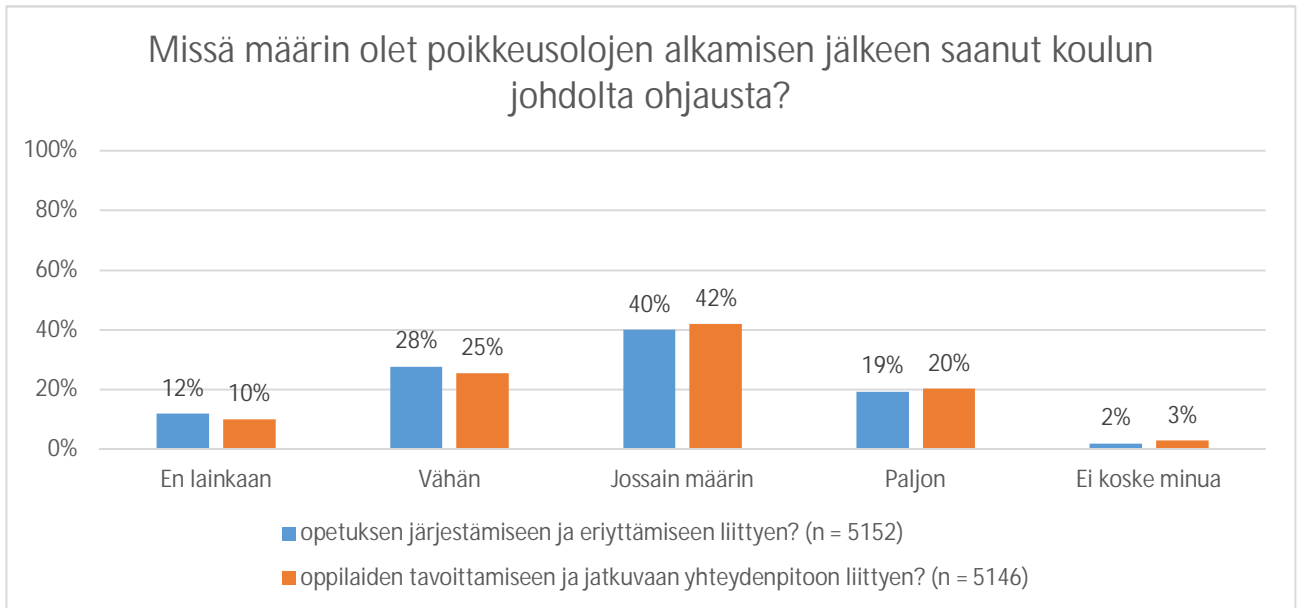
Onko luokassasi oppilaita, joita et onnistunut tavoittamaan ollenkaan koko poikkeusolojen aikana? (n = 5163)

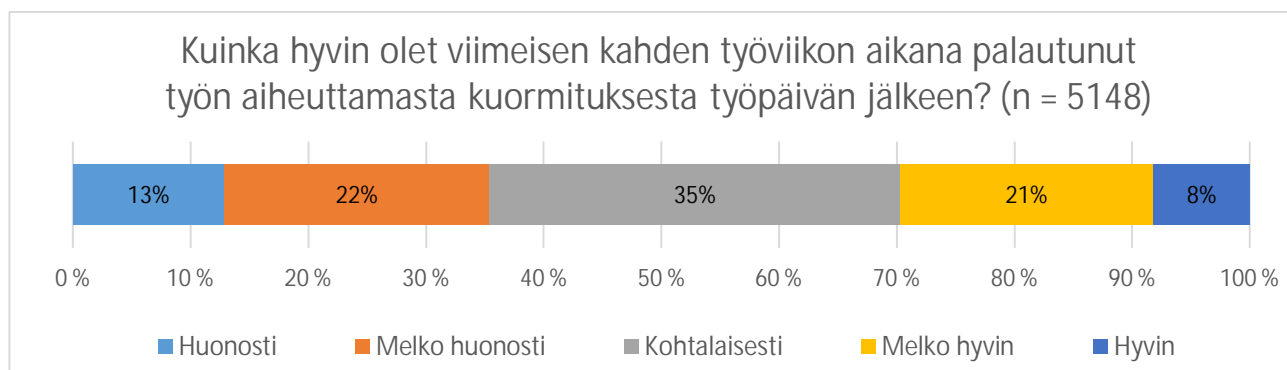
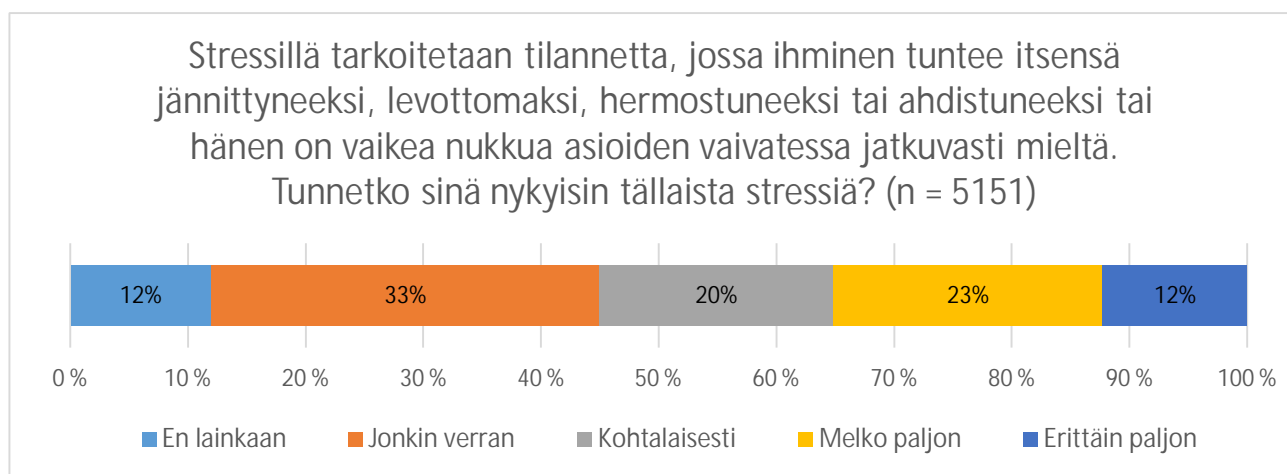
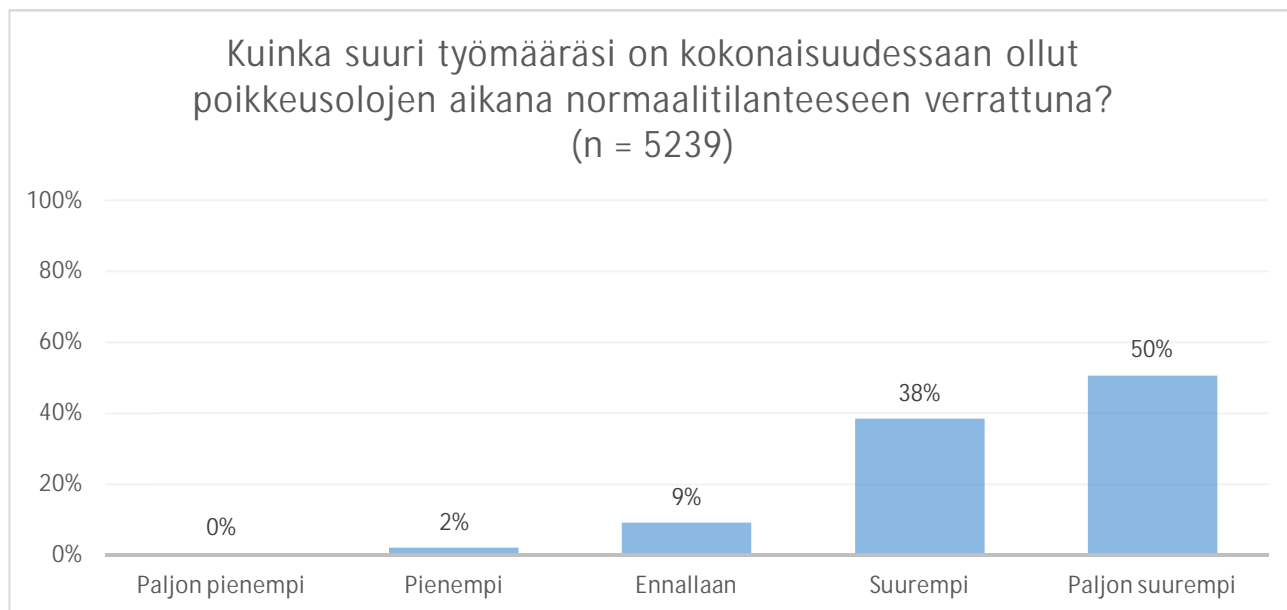
Onko luokassasi oppilaita, joita et toisinaan onnistunut tavoittamaan poikkeusolojen aikana? (n = 5162)

3.6. Työn tukirakenteet

3.7. Työhön liittyvä kuormitus

4. Oppilashuoltohenkilöstölle ja koulun muulle henkilöstölle osoitetun kyselyn ensitulokset

Oppilashuoltohenkilökunnan ja muun henkilökunnan aineisto kerättiin 20.5.2020 – 7.6.2020 sähköisillä kyselylomakkeilla. Koulun rehtoria pyydettiin välittämään kyselyn linkki oppilashuoltohenkilöstölle ja koulun muulle henkilöstölle, joka työskenteli oppilaiden kanssa. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 1343 vastaajaa 186 kunnasta ja 573 koulusta. Tässä raportissa esitellään alustavat tulokset kyselyn keskeisistä alueista sekä kaikille yhteensä että ammattiryhmittäin:

- oppilashuoltotyön rakenteiden selkeys poikkeusaikana ja normaalitilanteessa
- poikkeustilan vaikutukset monialaisessa asiantuntijaryhmässä tapahtuneen oppilashuollon toteutumiseen
- yhteistyö koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
- lastensuojeluilmoitusten teko ja toimintakäytänteet erityishuomiota vaativien oppilaiden tilanteen seuraamiseksi poikkeusaikana
- oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutuminen poikkeustilanteen aikana.

Vastaajat ja heidän työskentelypaikkansa poikkeustilan aikana

Taulukossa 3 esitellään kyselyyn vastanneiden määrät ammattiryhmän mukaan kolmeen ryhmään luokiteltuna. Vastaajista 38 suljettiin pois, koska he eivät edustaneet oppilaiden kanssa suoraan työtä tekevää ryhmää. Oppilashuoltohenkilöstöön luettiin kouluterveydenhoitajat, koulupsykologit, koulukuraattorit, koululääkärit, nuorisotyöntekijät tai nuoriso-ohjaajat, sosiaalityöntekijät, psykiatriset sairaanhoitajat, erityisopettajat. Suurin yksittäinen ammattiryhmä oli koulunkäynnin ohjaajat tai avustajat, joita oli vastaajista noin puolet. Seuraavaksi suurimpia ryhmiä olivat koulukuraattorit, kouluterveydenhoitajat ja koulupsykologit.

Koulunkäynnin avustajista ja ohjaajista lähes kaksi kolmasosaa oli työskennellyt pääosin työpaikallaan yhdessä tai useammassa työpisteessä (Taulukko 4), oppilashuoltohenkilöstöstä noin kolmannes.

Taulukko 3. Kyselyyn osallistuneet ammattiryhmän mukaan.

Ammattiryhmä	n
Koulunkäynnin ohjaajat ja kouluavustajat	683
Oppilashuoltohenkilökunta	569
Muut	63
yht.	1315

Taulukko 4. Henkilöstön työskentelypaikka poikkeustilan aikana

	<i>Pääosin työpaikalla yhdessä toimipisteessä</i>	<i>Pääosin työpaikalla useammassa eri toimipisteessä</i>	<i>Osin työpaikalla, osin kotona tai muussa etätyöpisteessä</i>	<i>Pääosin kotona tai muussa etätyöpisteessä</i>	<i>En työskennellyt poikkeusaikana</i>
<i>Koulunkäynnin ohjaajat ja avustajat (n = 683)</i>	56 %	12 %	10 %	14 %	9 %
<i>Oppilashuoltohenkilökunta (n = 569)</i>	24 %	13 %	22 %	38 %	2 %
<i>Muut (n = 63)</i>	22 %	3 %	11 %	60 %	3 %

Vastaajista harvempi piti oppilashuoltotyön rakenteita selkeänä poikkeustilanteen aikana kuin normaalioloissa. Vain 20 % piti poikkeusolojen aikana täysin paikkansapitävänä väittämää rakenteiden selkeydestä, normaalitilanteessa taas 36 %. Kaikissa ammattiryhmissä tulos oli samansuuntainen.

Monialaisessa asiantuntijaryhmässä tapahtuneen yksilökohtaisen oppilashuollon toteutumisessa yli 40 % vastaajista totesi tilanteen huonontuneen poikkeusolojen aikana. Mukana oli kuitenkin myös niitä, joiden käsityksen mukaan yksilökohtainen oppilashuolto lisääntyi poikkeusolojen aikana merkittävästi (15 %) tai jonkin verran (3 %). Tämä kysymys oli osoitettu vain niille, jotka toimivat monialaisessa ryhmässä.

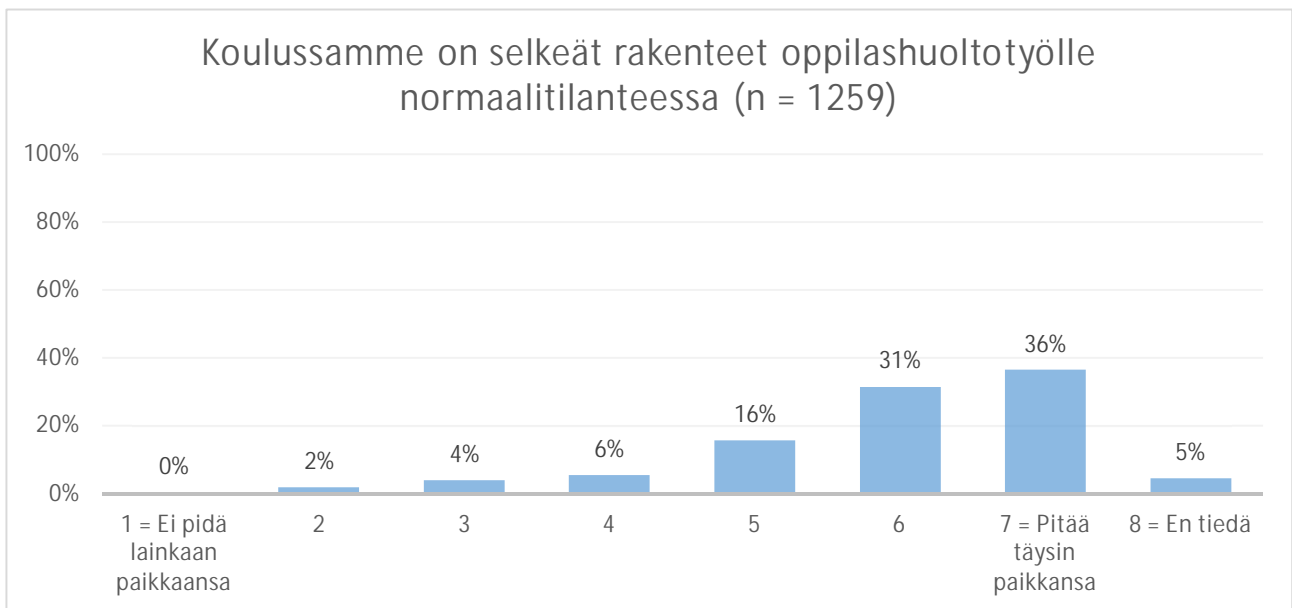
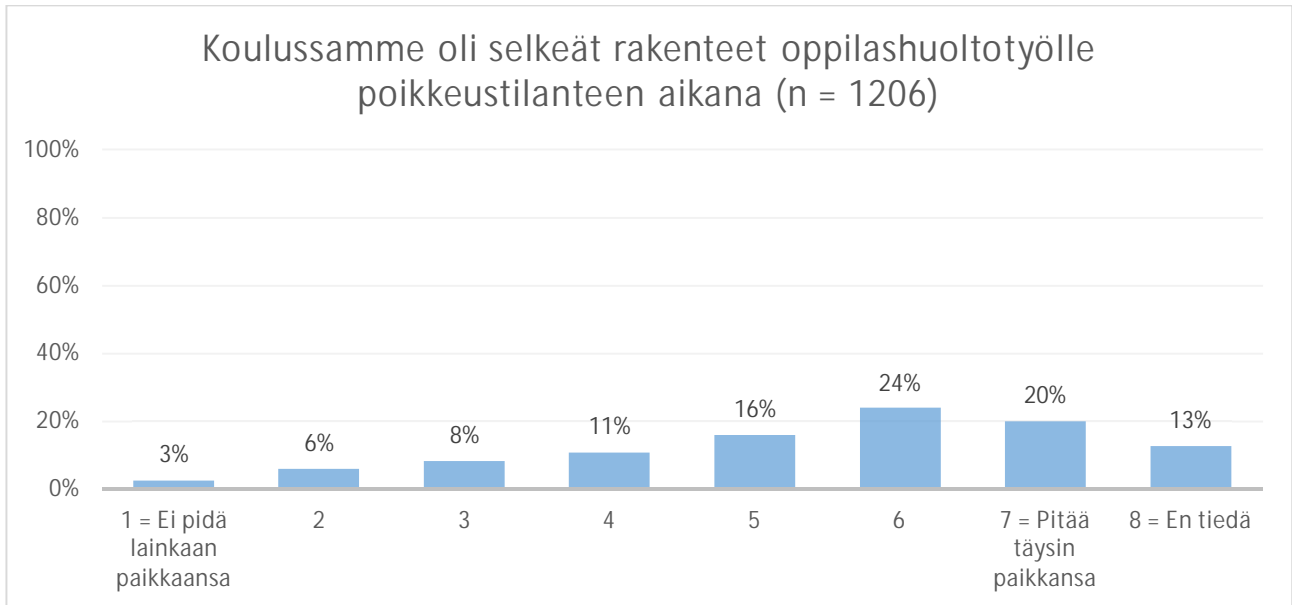
Poikkeusolojen aikana koulun muiden ammattilaisten kanssa tehty yhteistyö oli keskimäärin vähäisempää normaalitilanteeseen verrattuna, mutta toisaalta jonkin verran ilmoitettiin myös yhteistyön lisääntymistä. Koulun ulkopuolisten palveluiden kanssa (esim. lastensuojelu, sosiaalitoimi, perheneuvola) valtaosa yhteistyötä tehneistä ilmoitti yhteistyön pysyneen samalla tasolla. Jonkin verran ilmoitettiin sekä yhteistyön lisääntymistä (13 %) että vähenemistä (11 %).

Poikkeusoloista johtuvia lastensuojeluilmoituksia raportoi tehneensä yhteensä 11 % vastaajista, ja useammasta kuin yhdestä lapsesta 3 %. Pääosin ilmoitukset oli tehnyt oppilashuoltohenkilöstö. Vain 10 % ilmoitti, ettei koululla ollut toimintakäytänteitä erityishuomiota vaativien oppilaiden tilanteen seuraamiseksi poikkeusaikana. Toisaalta neljännes ei tiennyt asiasta.

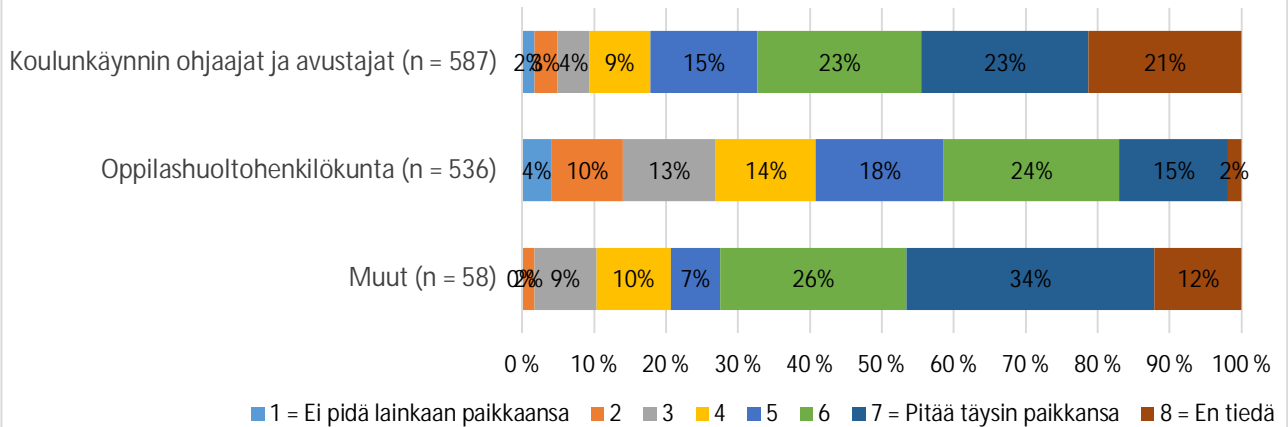
Oppilashuoltohenkilöstö ilmoitti muita ammattiryhmiä useammin (16 %), ettei toimintakäytänteitä ollut.

Noin kolmannes vastaajista arvioi oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutuneen selvästi tai hieman heikommin poikkeusaikana normaalitilanteeseen verrattuna. Arviot olivat jokseenkin samanlaisia sekä tehostettua tukea saavista oppilaiden osalta että erityistä tukea saavien ja muiden oppilaiden osalta. Vastaavasti tuen toteutumisen arvioi paremmaksi tai selvästi paremmaksi 14 % vastaajista tehostettua tukea saavista oppilaiden osalta, 17 % erityistä tukea saavien oppilaiden osalta ja 11 % muiden oppilaiden osalta.

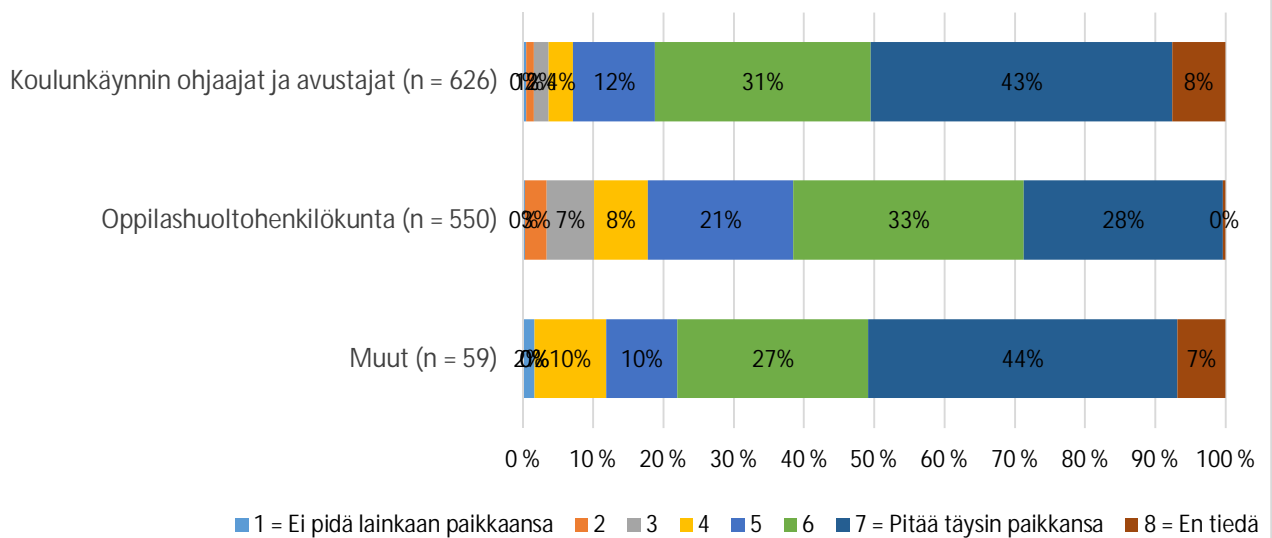
4.1. Oppilashuoltotyön rakenteet poikkeustilan aikana ja normaalitilanteessa yhteensä ja ammattiryhmittäin

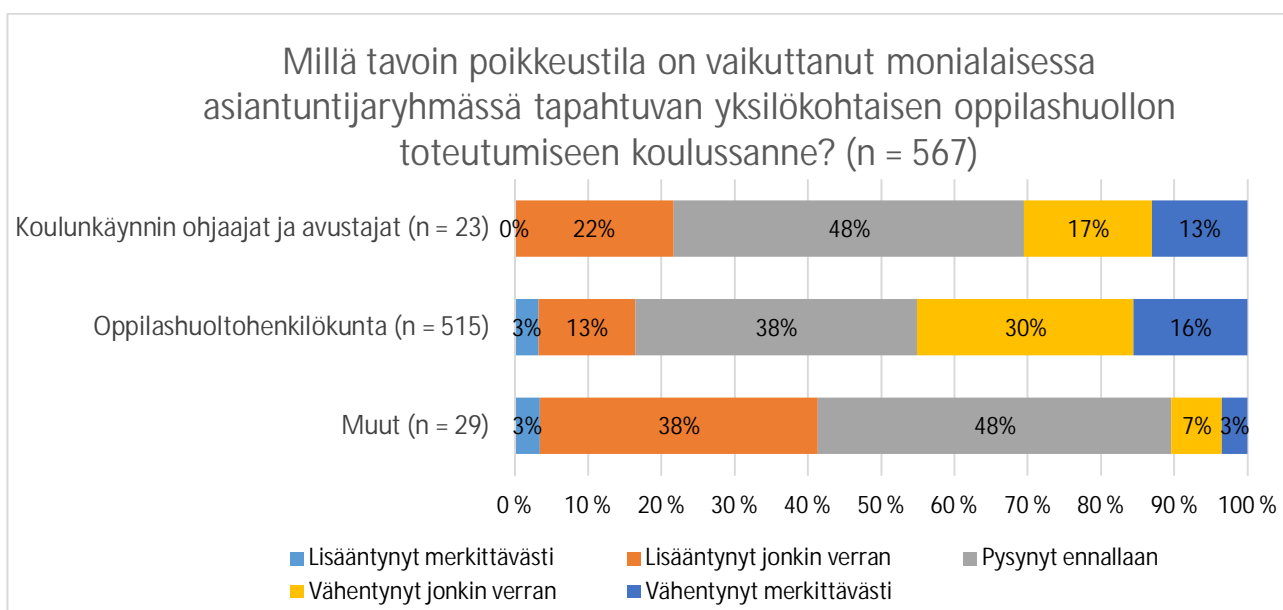
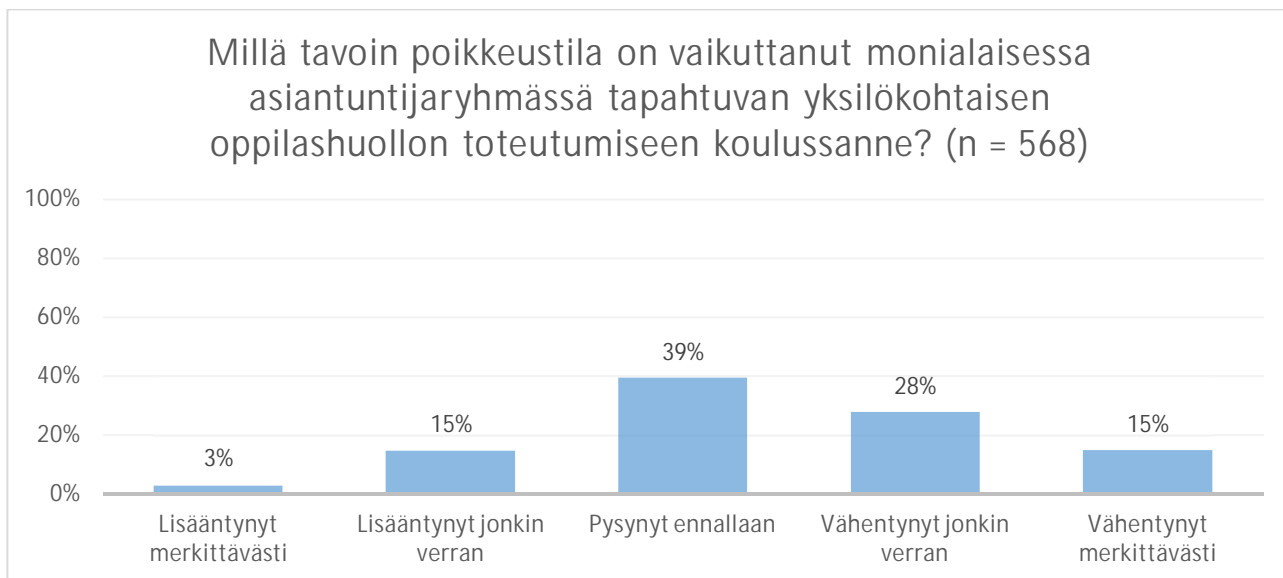
Koulussamme oli selkeät rakenteet oppilashuoltotyölle poikkeustilanteen aikana (n = 1181)

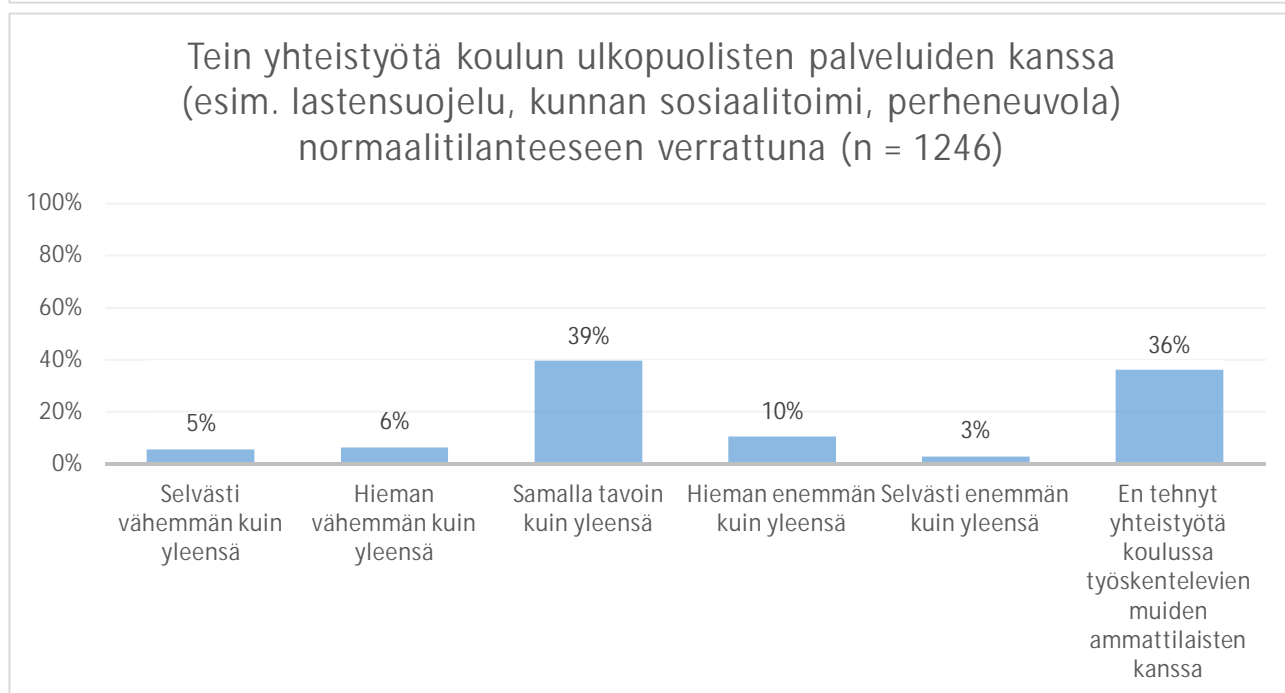
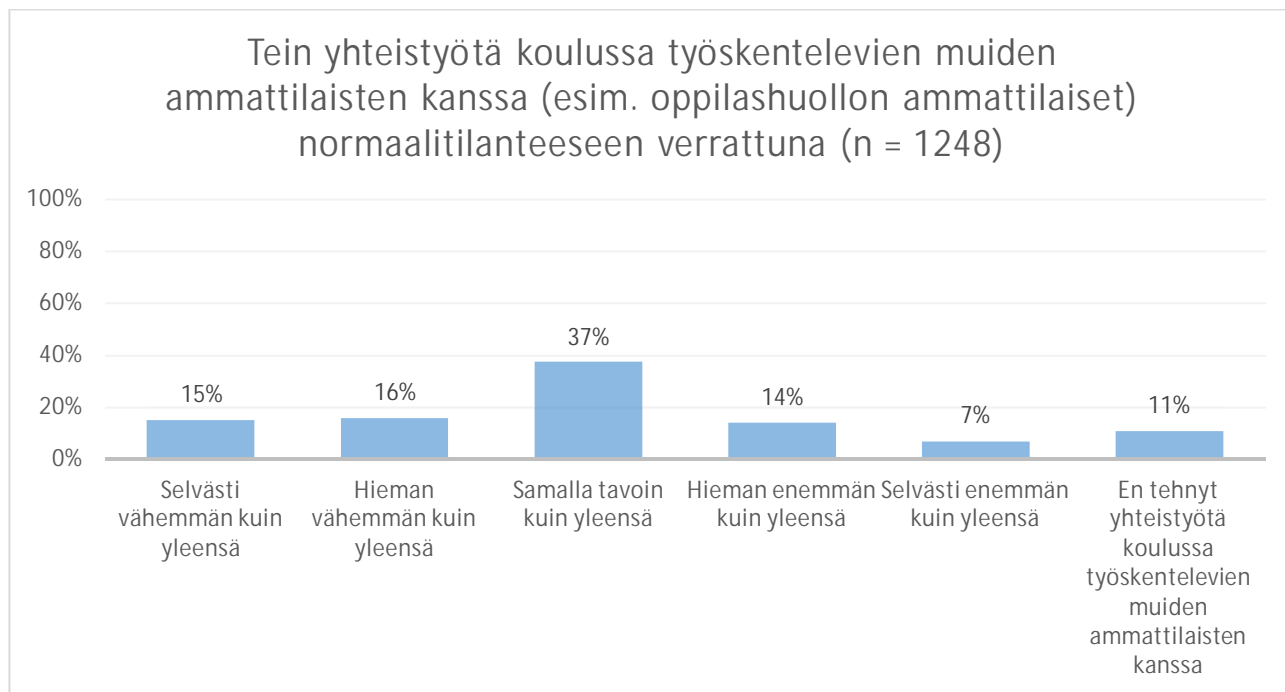
Koulussamme on selkeät rakenteet oppilashuoltotyölle normaalitilanteessa (n = 1235)

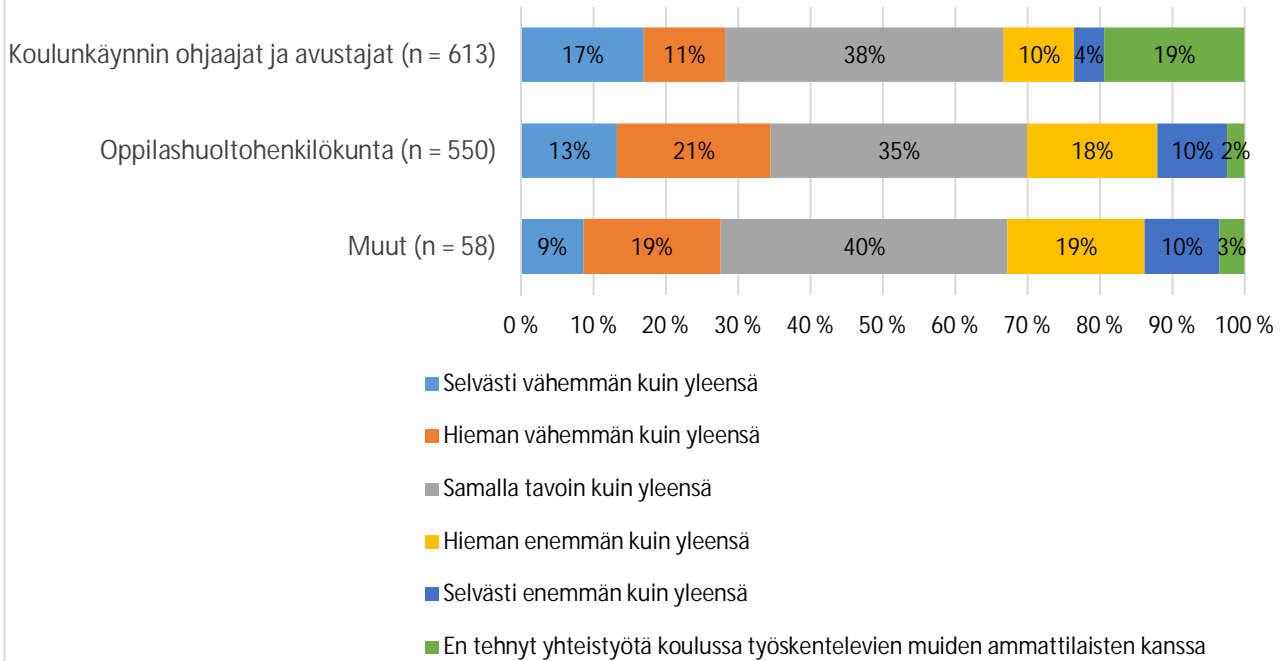
4.2. Monialaisessa asiantuntijaryhmässä tapahtuneen yksilökohtaisen oppilashuollon toteutuminen yhteensä ja ammattiryhmittäin

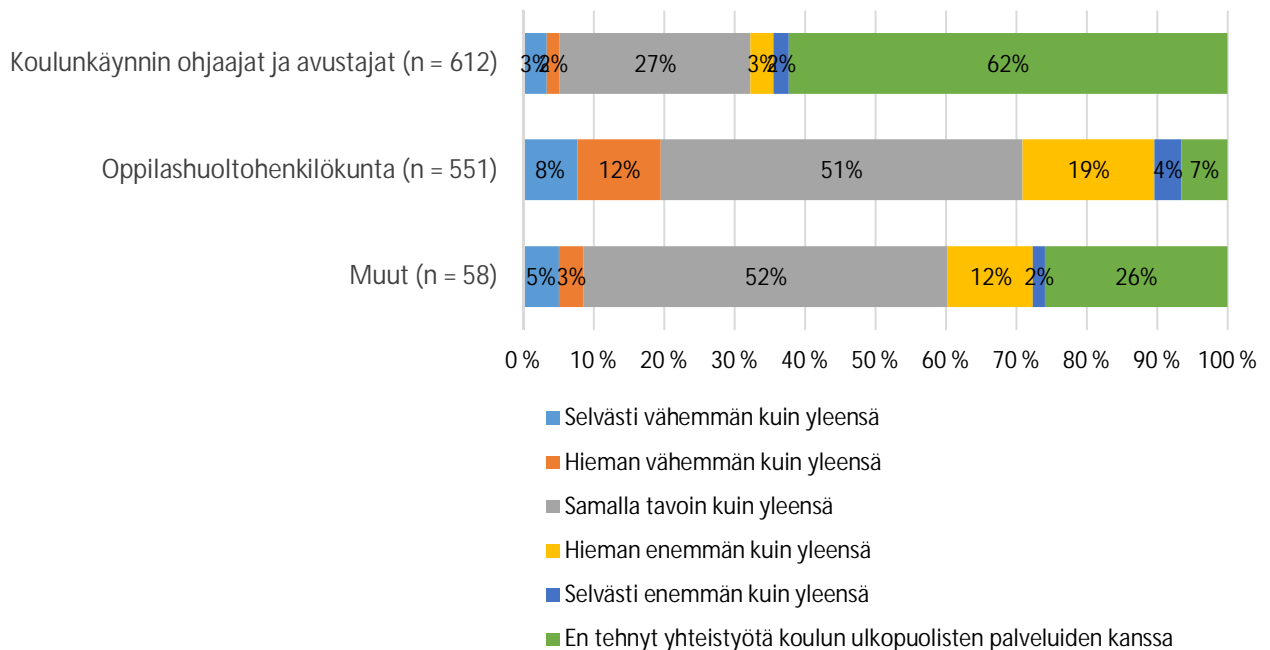
4.3. Yhteistyö koulun sisällä ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa yhteensä ja ammattiryhmittäin

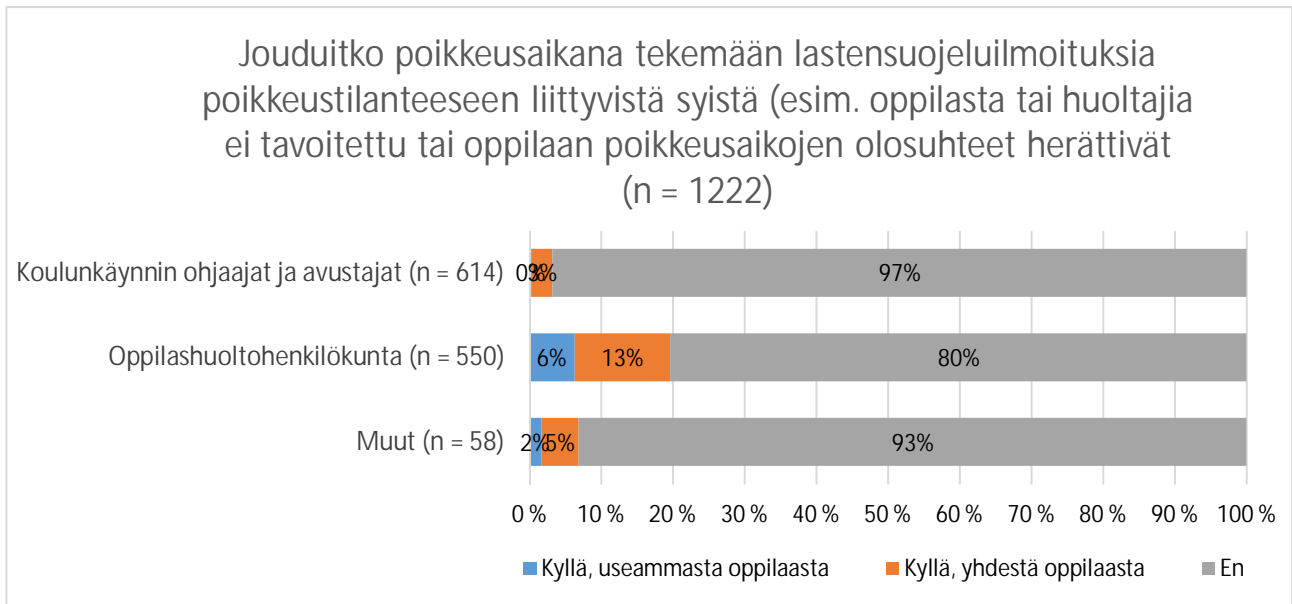
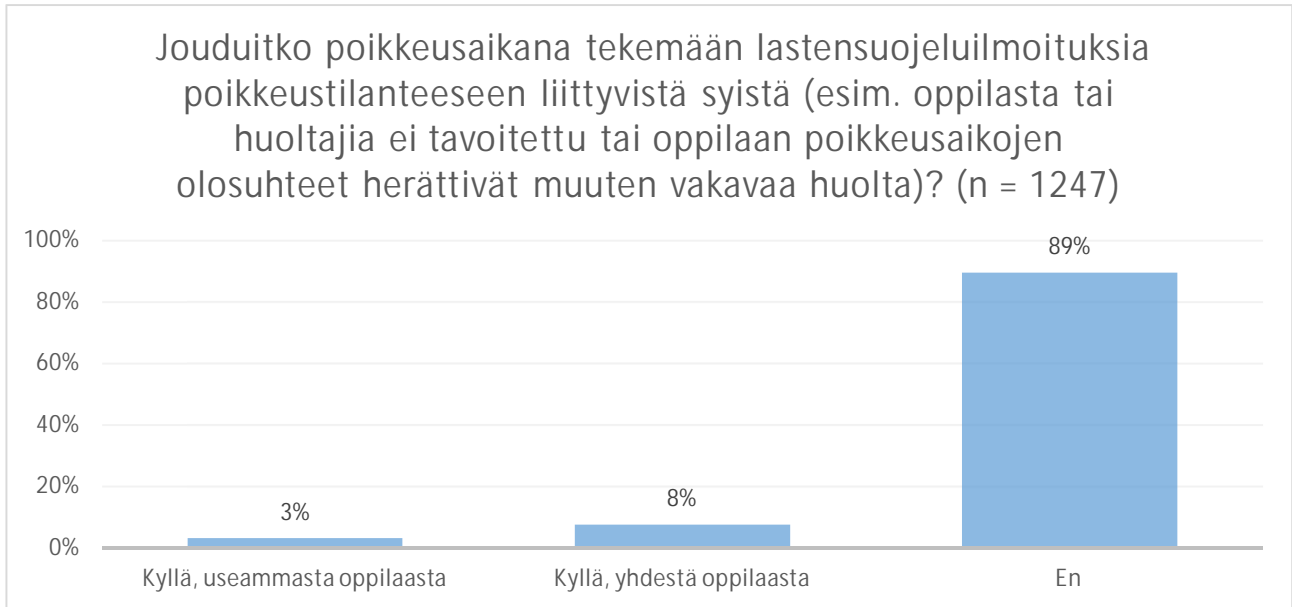
Tein yhteistyötä koulussa työskentelevien muiden ammattilaisten kanssa (esim. oppilashuollon ammattilaiset) normaalitilanteeseen verrattuna (n = 1221)

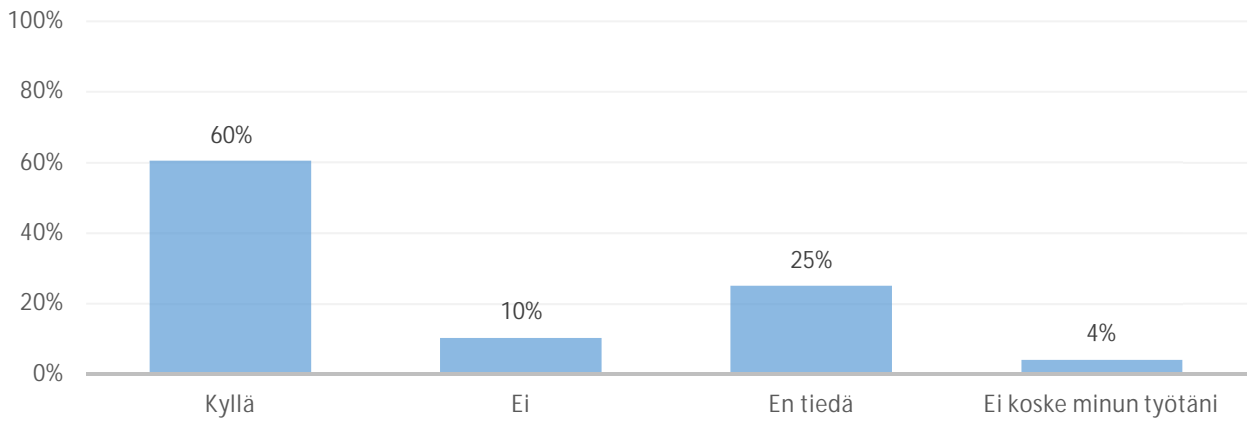
Tein yhteistyötä koulun ulkopuolisten palveluiden kanssa (esim. lastensuojelu, kunnan sosiaalitoimi, perheneuvola) normaalitilanteeseen verrattuna (n = 1221)

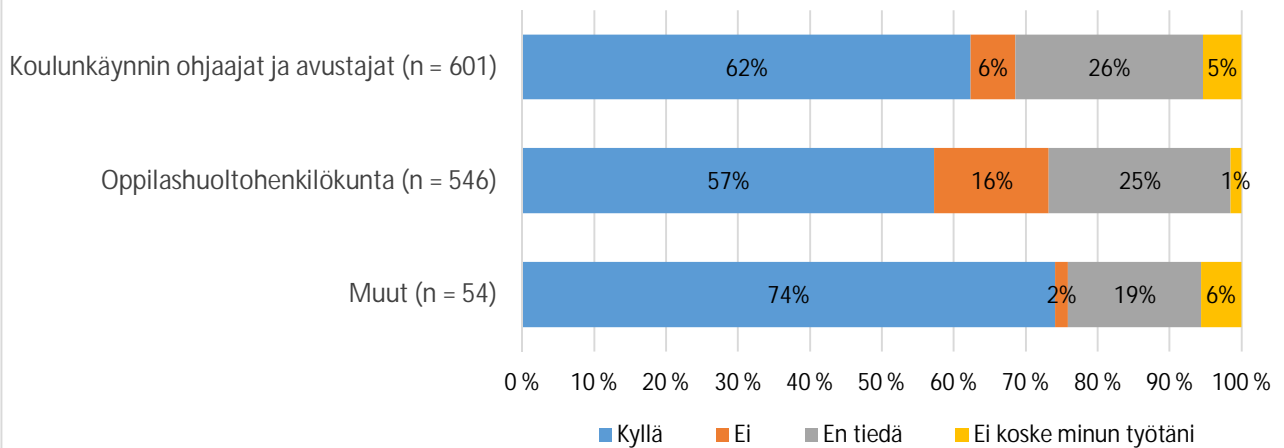
4.4. Lastensuojeluilmoitusten teko sekä erityishuomiota vaativien oppilaiden seuranta poikkeustilan aikana yhteensä ja ammattiryhmittäin

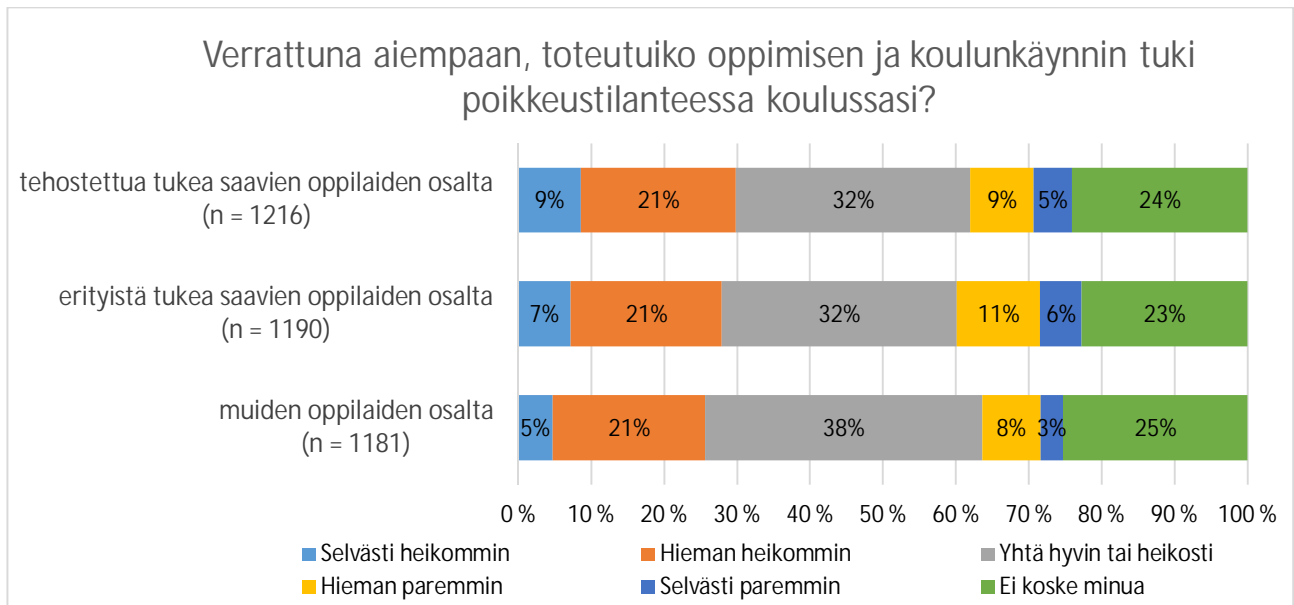
Oliko koulullasi toimintakäytänteet erityishuomiota vaativien oppilaiden tilanteen seuraamiseksi poikkeusaikana?
(n = 1227)

Oliko koulullasi toimintakäytänteet erityishuomiota vaativien oppilaiden tilanteen seuraamiseksi poikkeusaikana? (n = 1201)

4.5. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutuminen poikkeustilanteen aikana

5. Oppilaskyselyn esitulokset

Oppilaiden kyselyaineisto kerättiin 20.-31.5.2020 sähköisillä kyselylomakkeilla, joihin oppilaat saivat vastauslinkin koulun rehtorin välittämänä. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi tai ruotsiksi. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 56784 oppilasta 217 kunnasta ja 809 koulusta. Tutkimukseen osallistuneet oppilaat on esitelty taulukossa 5.

Tämän raportin tulokset esittelevät alustavan yhteenvedon oppilaskyselyn viidestä osa-alueesta, jotka ovat 1) Hyvinvointi, 2) Oppimisen tuki, 3) Lukujärjestys & osallistuminen opetukseen, 4) Haasteet ja 5) Oppiminen & tehtävät. Koska aineisto on laaja, on kuvioita tarkastellessa hyvä muistaa, että esimerkiksi 1 % oppilasosuus kuviossa voi tarkoittaa jopa noin 500 oppilasta koko aineistossa. Tulosten mukaan selkeä enemmistö oppilaista oli tyytyväisiä poikkeusolojen aikaiseen opiskeluun, mutta tarkempi tarkastelu osoittaa, että kehitettävää on etenkin oppimisen osa-alueella, jos perusopetusta toteutetaan tulevaisuudessa etäopetuksena.

Osallistujista 94% opiskeli poikkeusolojen aikana kotona ja poikkeusolojen jälkeen 88% koulussa. Alakoululaisista 18% kertoi opiskelleensa poikkeusolojen aikana kotona yksin ilman aikuisia. Oppilaan opiskeluunsa saamaa tukea on kartoitettu tarkemmin myöhemmin alla olevissa kuvioissa. Suurin osa oppilaista käytti opiskeluunsa omaa laitetta (kodin tietokonetta 68,5% ja puhelinta 85,5%), ja vain reilu viidennes (22%) oppilaista vuorotteli laitteiden käytössä huoltajan tai sisarusten kanssa. Oppilaat ilmoittivat käyttäneensä keskimäärin vähintään kolmea eri sovellusta opiskeluunsa poikkeusolojen aikaisessa opetuksessa. Vastauksissaan moni oppilas toivoi, että jos etäopetus toteutuu tulevaisuudessa uudestaan, olisi opiskelu hyvä keskittää selkeästi yhteen digitaaliseen oppimisympäristöön.

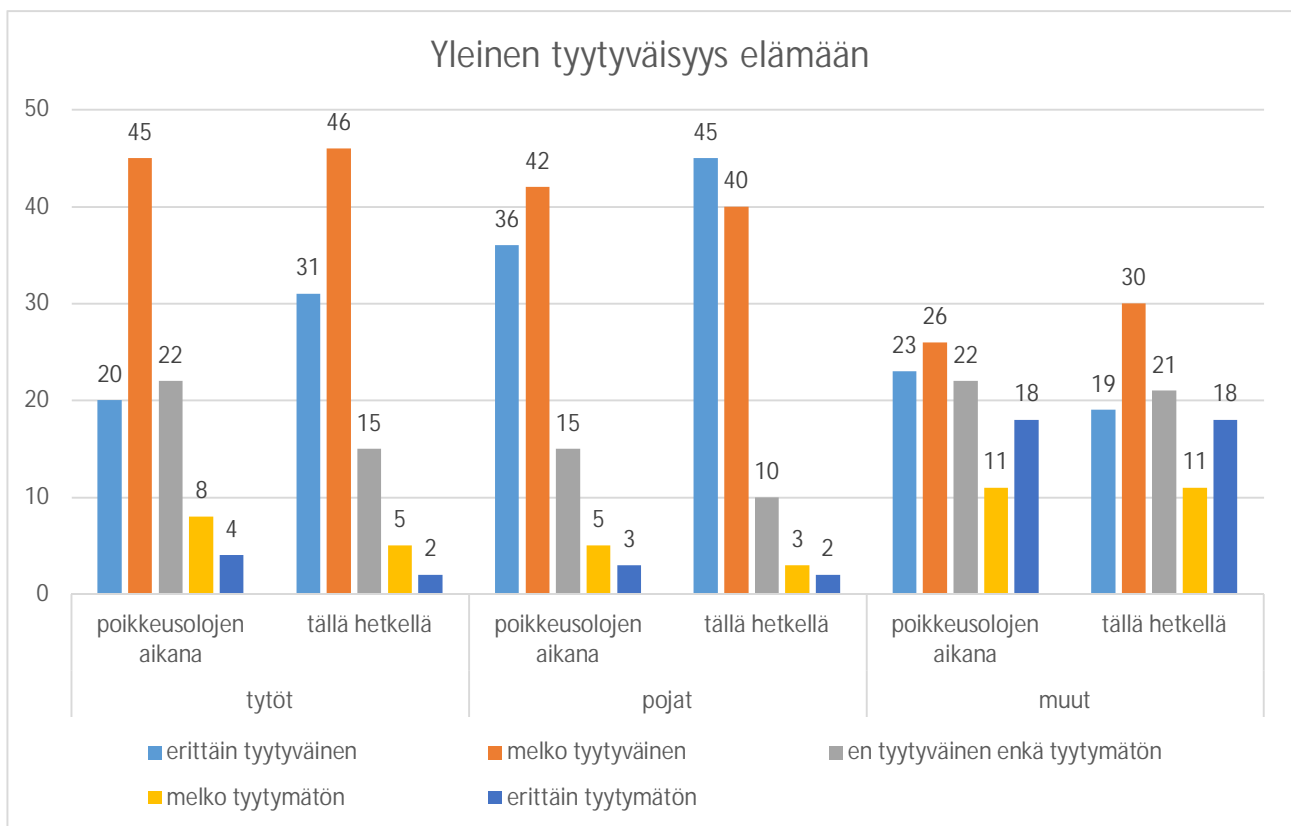
Seuraavassa Taulukossa 5 esitellään osallistuneiden oppilaiden määrät taustamuuttujittain. Taustamuuttujia ei kuitenkaan käytetä tässä ensiraportissa kaikkien käsiteltävien osa-alueiden tarkastelussa. Sukupuolen kolmiluokittelu on mukana vain Hyvinvointi-osa-alueen yhdessä kuviossa. Oppilaan ilmoittamien kotona puhuttujen kielten yhteyttä koulutehtävistä suoriutumiseen on tarkasteltu Oppimisen & tehtävien osa-alueen yhdessä kuviossa ja oppimisen tuen yhdessä kuviossa. Oppilaan itse ilmoittamat kotona puhutut kielet jaettiin analyyseja varten kahteen luokkaan. Ensimmäinen luokka sisälsi oppilaat, jotka olivat ilmoittaneet, että kotona puhutaan ainakin suomea, ruotsia tai molempia. Toinen luokka sisälsi ne oppilaat, jotka puhuivat muuta kuin suomea tai ruotsia kotikielenä.

Taulukko 5. Osallistujat.

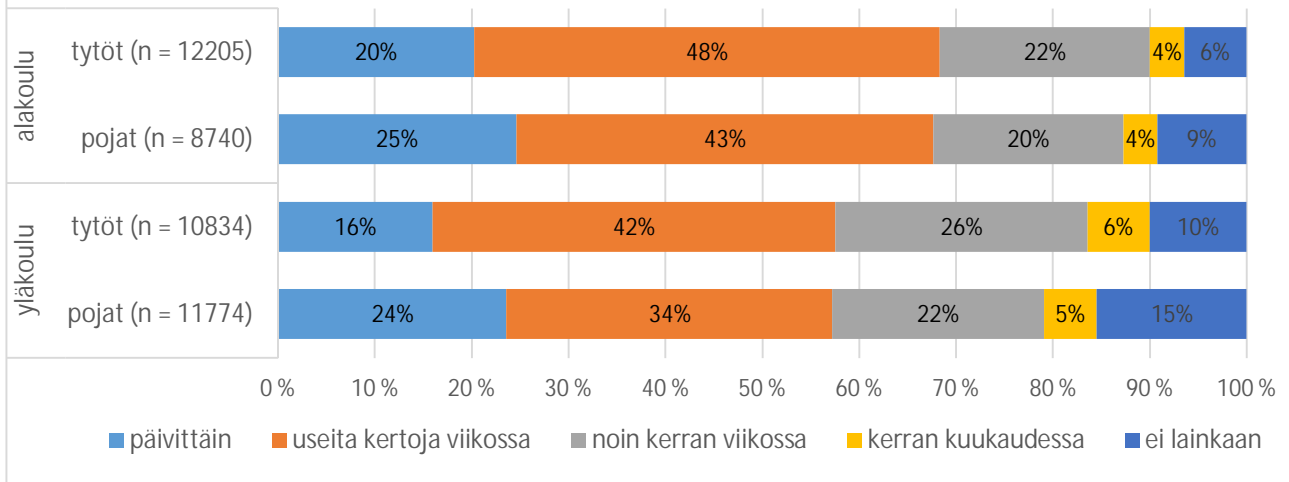
Luokka	Tytöt	Pojat	Muut	Kotona puhuttu kieli	
4	3665	3281	165	suomi / ruotsi	96.5 %
5	4224	3688	87	muut*)	3.5 %
6	4463	4008	143		
7	6312	4932	215		
8	6187	4715	209		
9	5743	4249	210		
10	30	30	66		
yht.	30624	24903	1095		

*) venäjä, viro, englanti, somali, arabia, kurdi, persia-farsi ym.

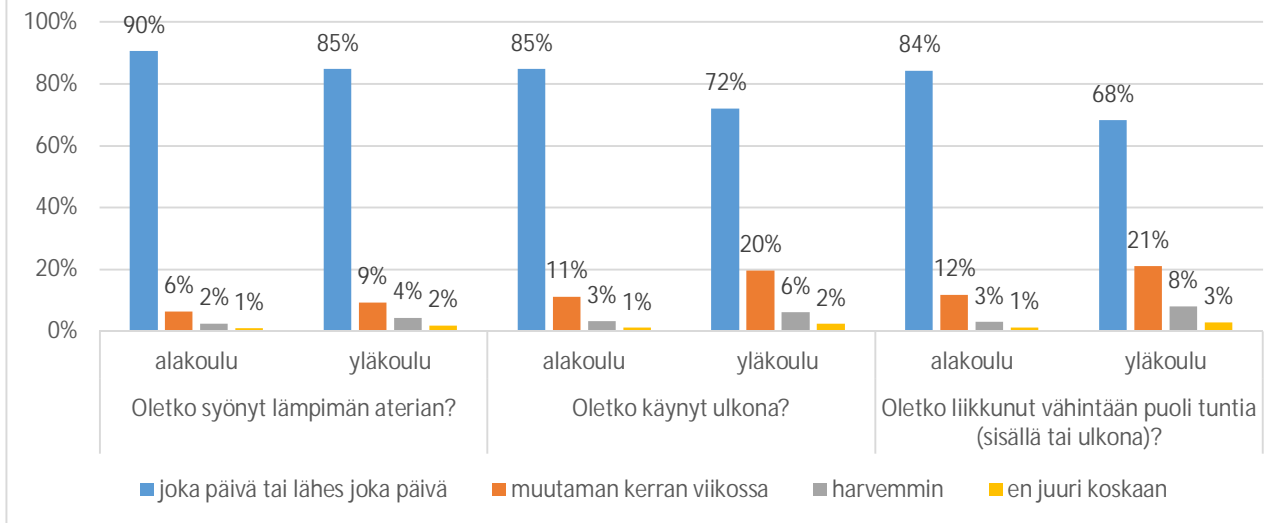
5.1. Hyvinvointi

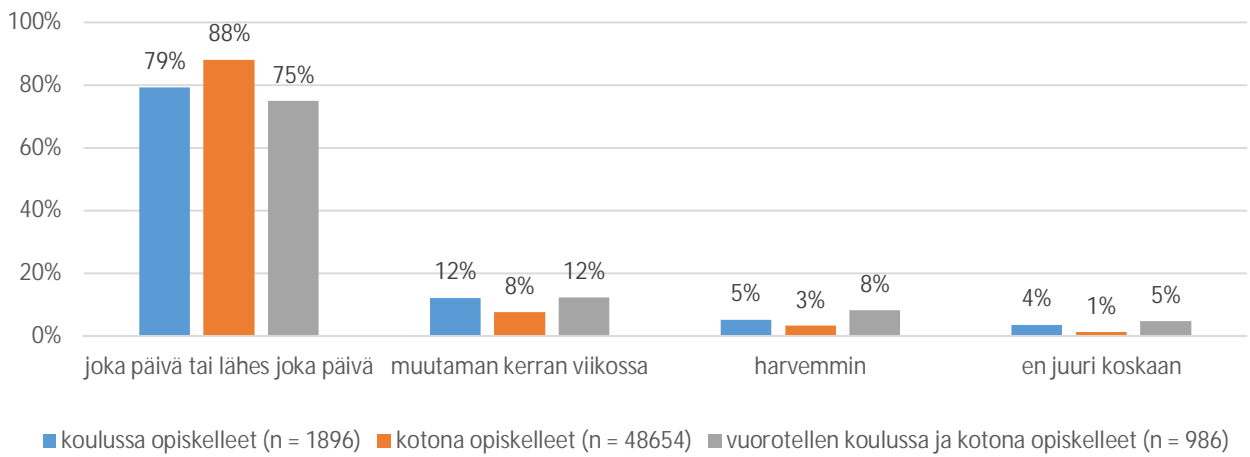
Kuinka usein etäopiskelu oli mielestäsi mukavaa?

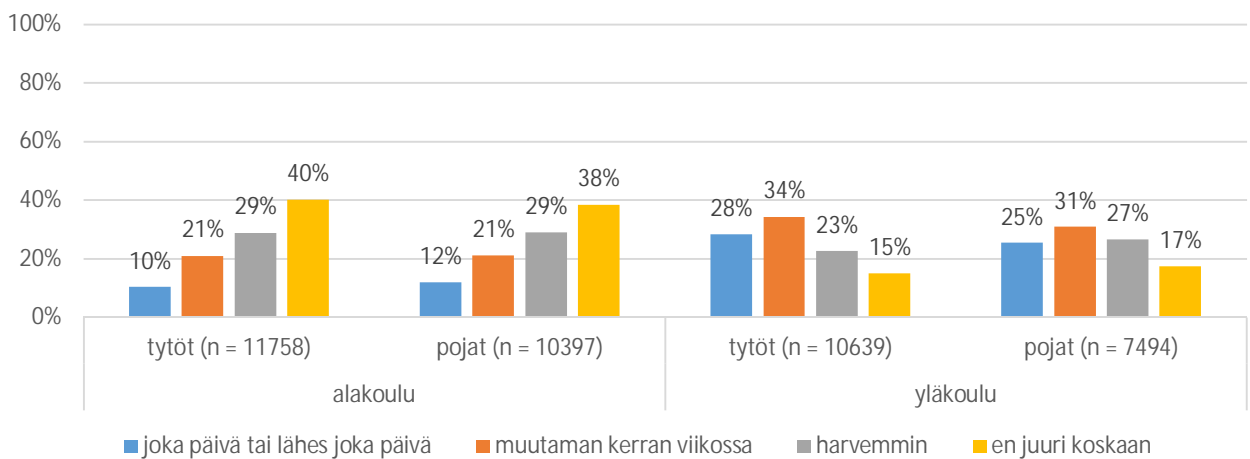
Miten arkesi on koulupäivinä sujunut poikkeusolojen aikana?

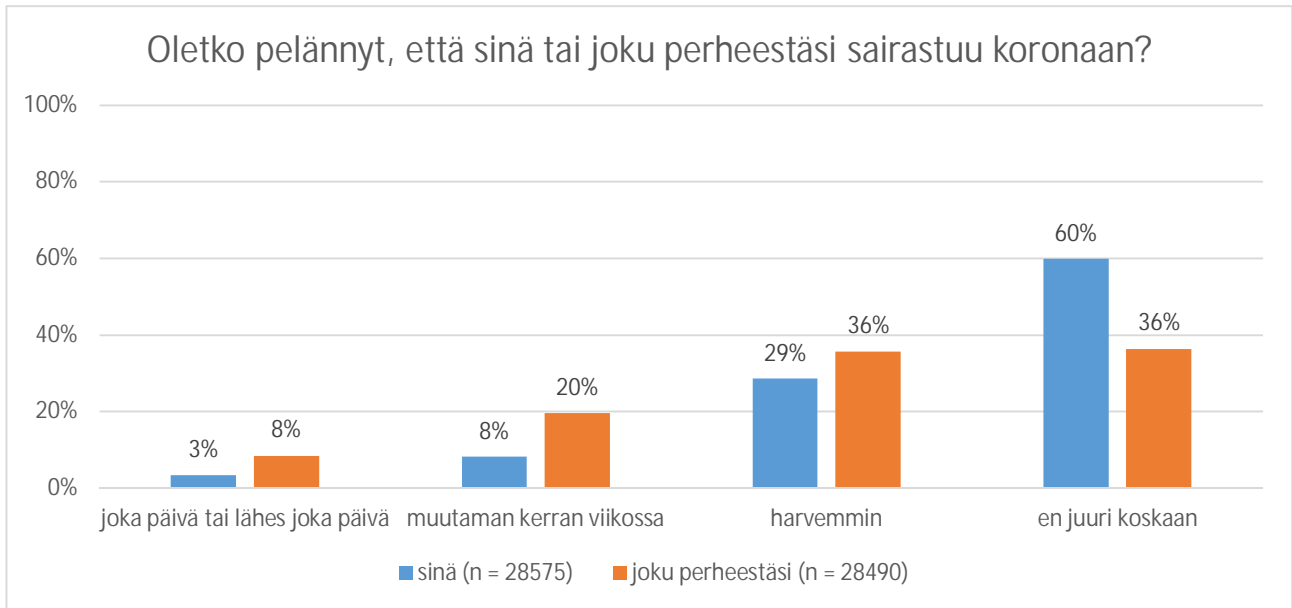

Oletko syönyt lämpimän aterian poikkeusolojen aikana?

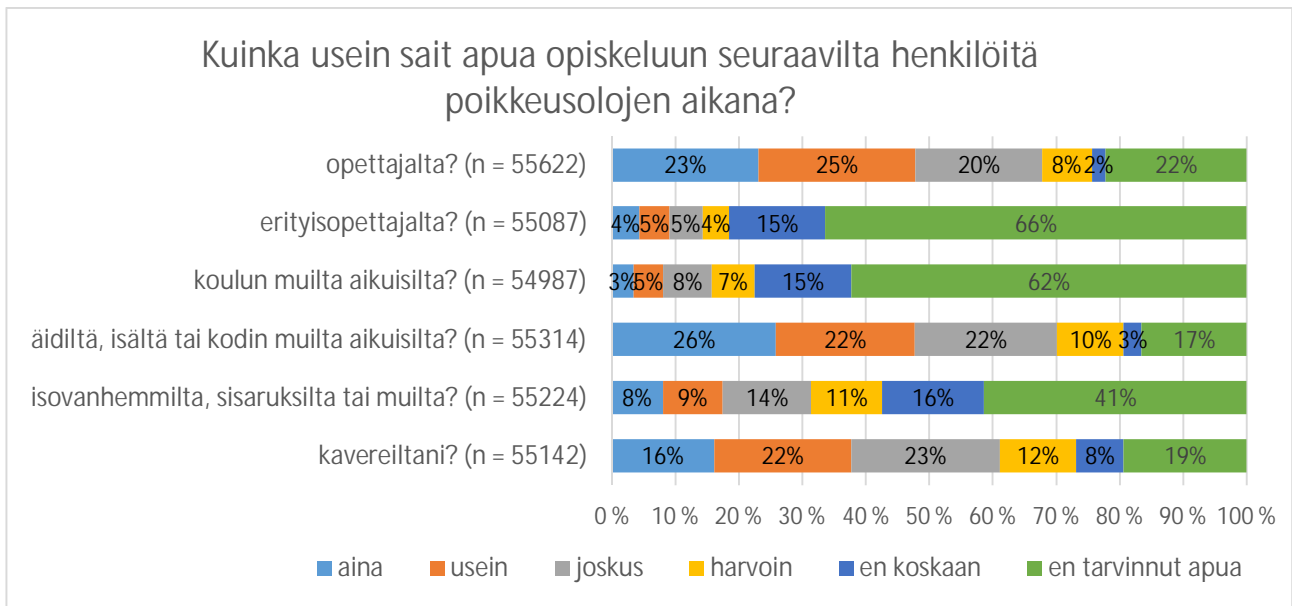

Oletko valvonut netin tai somen ääressä liian myöhään poikkeusolojen aikana?

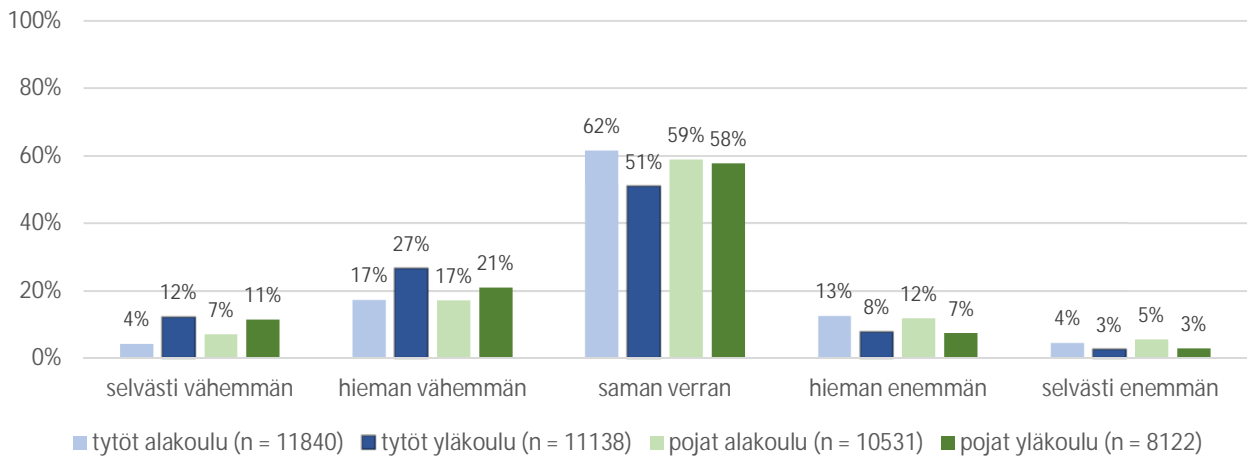

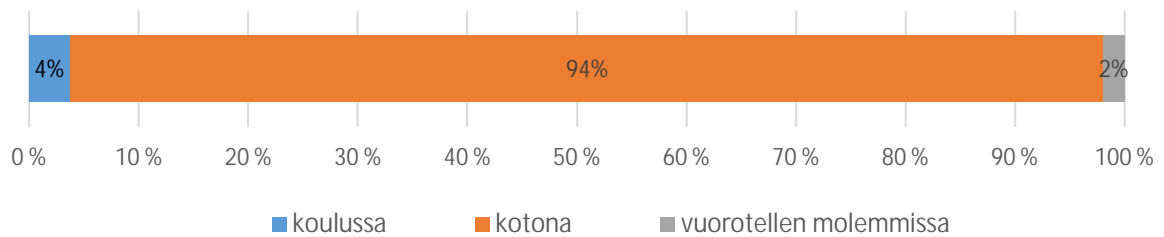
5.2. Oppimisen tuki

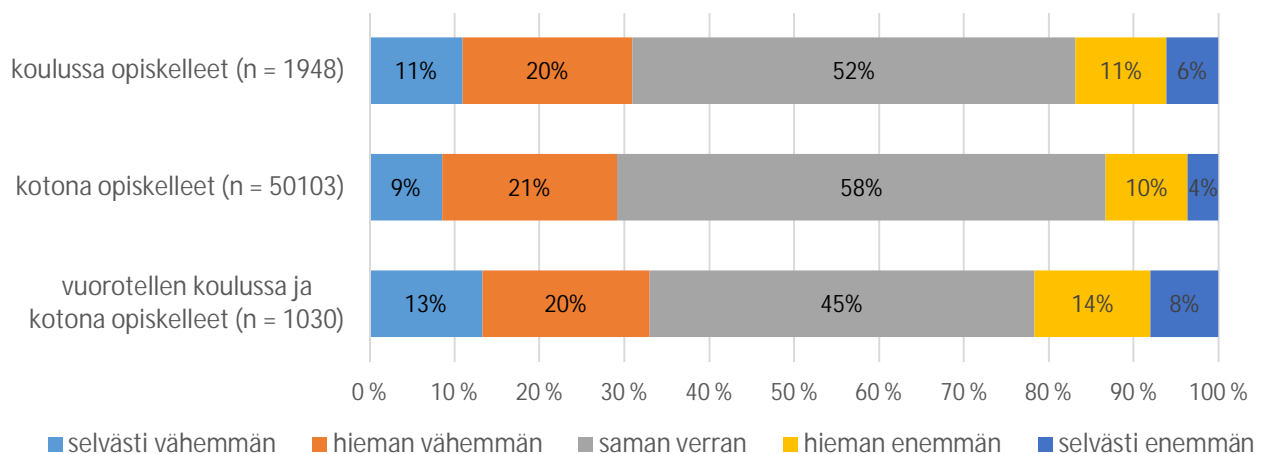
Verrattuna aikaisempaan, poikkeusolojen aikana sain tukea opiskeluuni

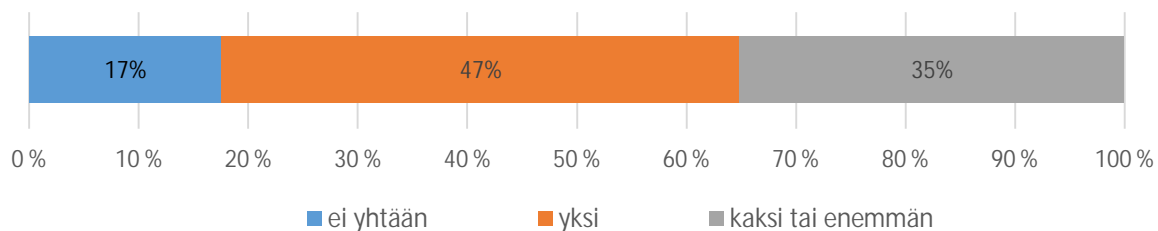
Opiskelin poikkeusolojen (18.3.–13.5.) aikana (n = 56606)

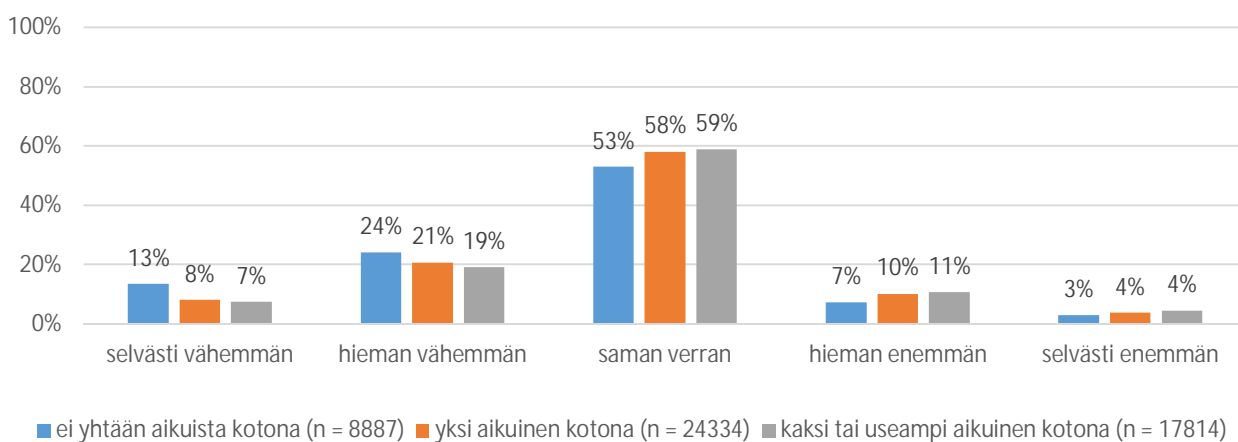
Verrattuna aikaisempaan, poikkeusolojen aikana sain tukea opiskeluuni

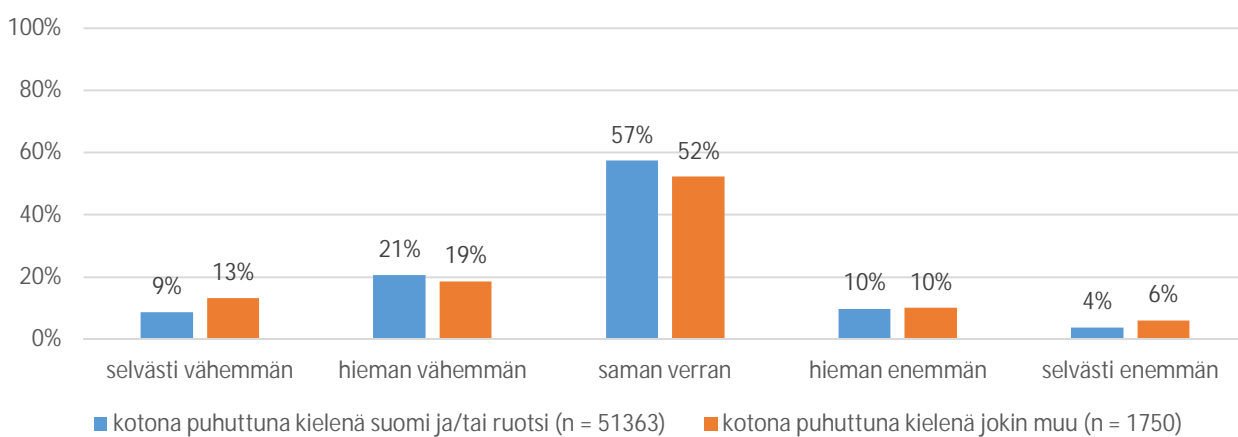
Kuinka monta aikuista sinulla oli kotona koulutehtävien aikana?
(n = 56604)

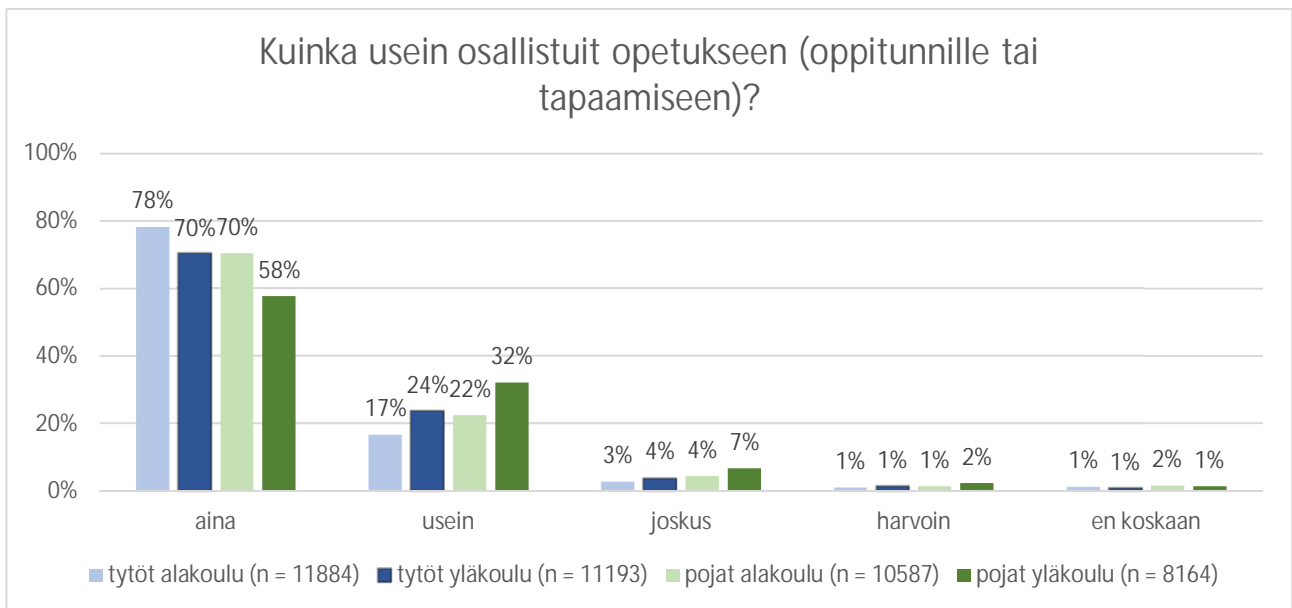
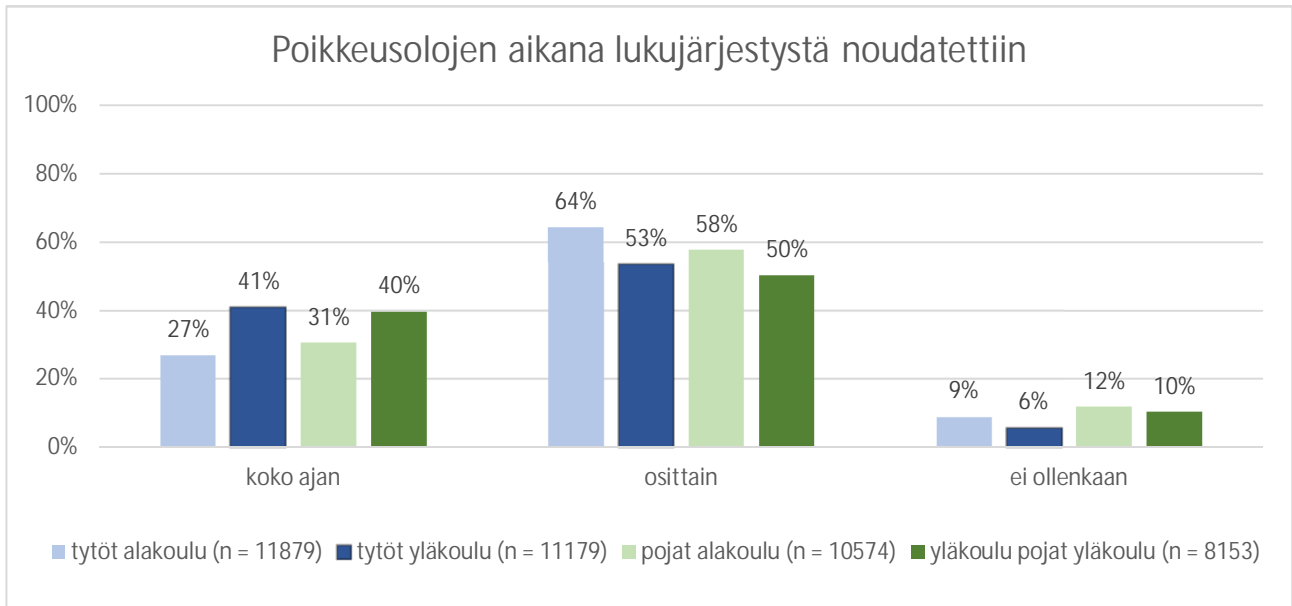
Verrattuna aikaisempaan, poikkeusolojen aikana sain tukea opiskeluuni

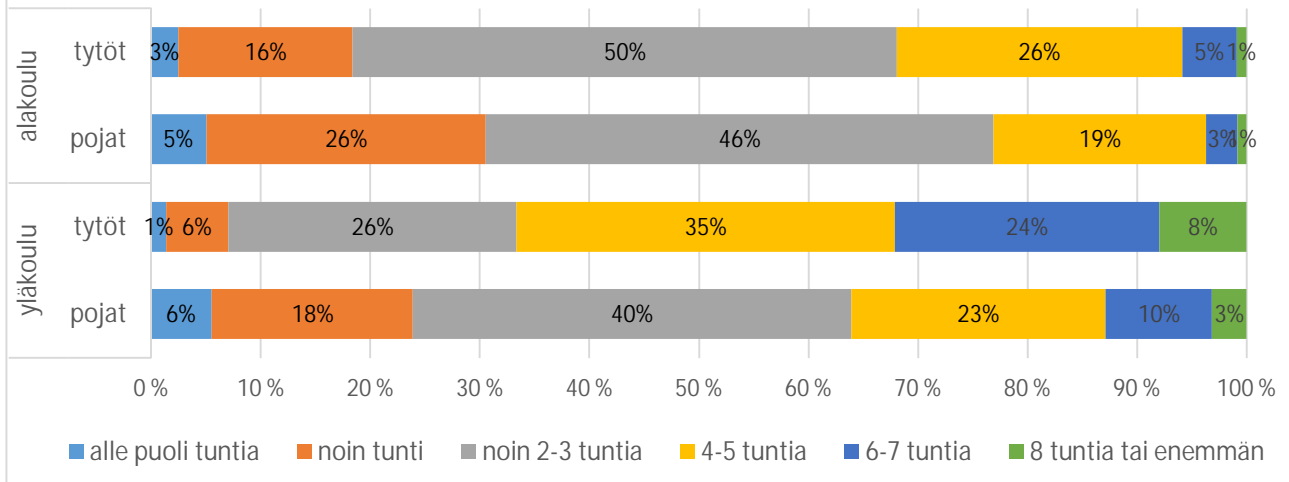
Verrattuna aikaisempaan, poikkeusolojen aikana sain tukea opiskeluuni

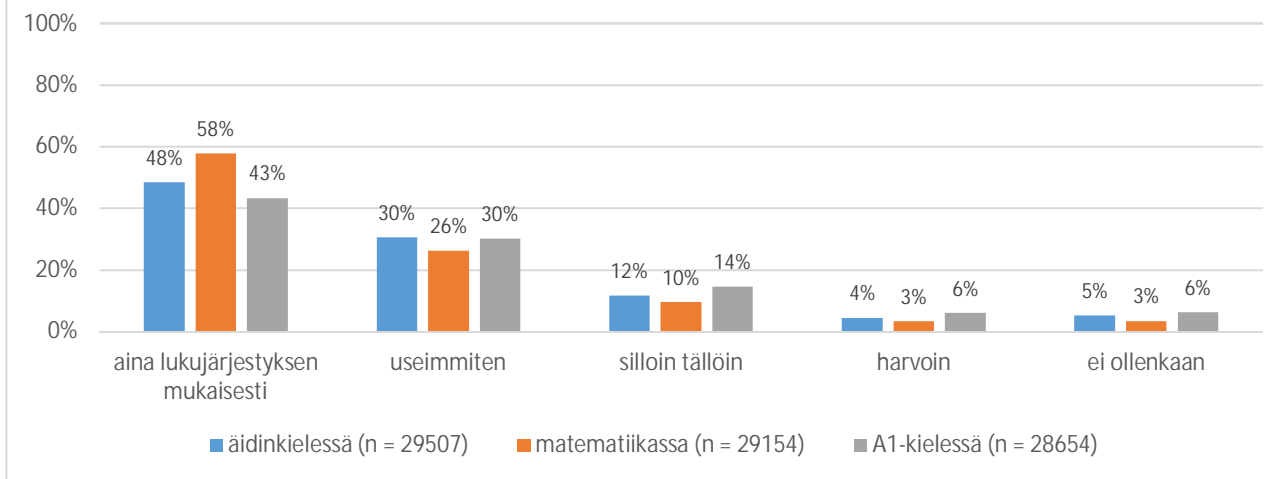
5.3. Lukujärjestys ja osallistuminen opetukseen

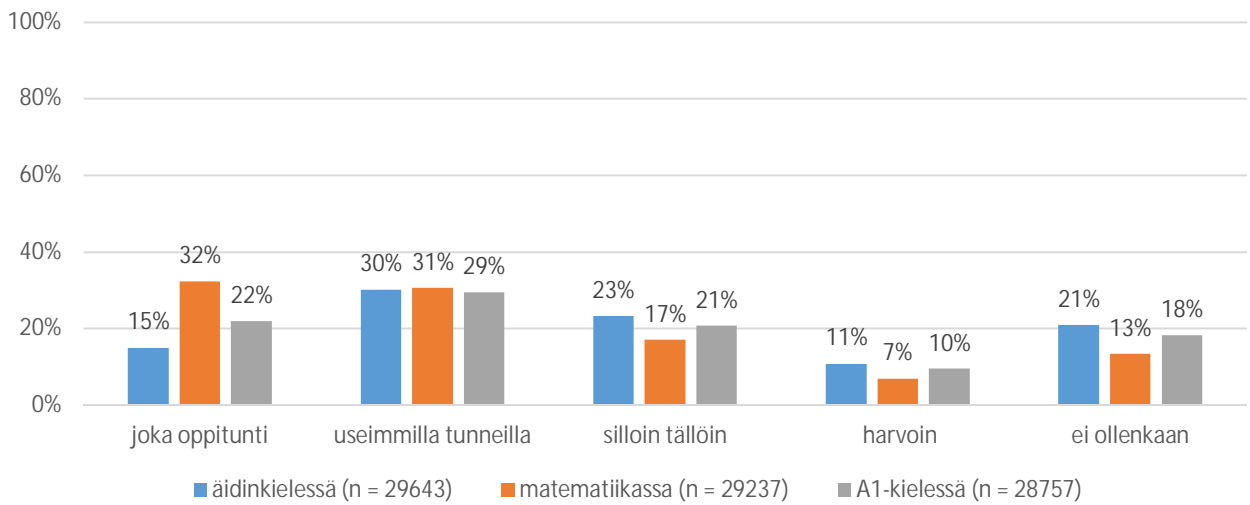
Kuinka paljon sinulla meni yleensä aikaa koulutöihin päivässä poikkeusolojen aikana? (n = 56656)

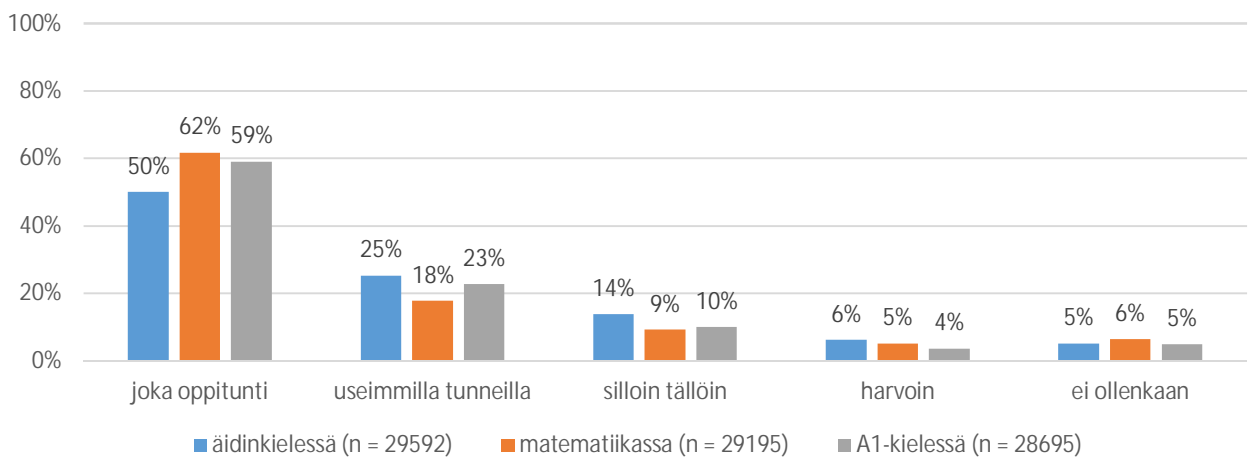
Opettaja oli saavutettavissa (video, chat, tms. oppitunneilla tai muina sovittuina aikoina)

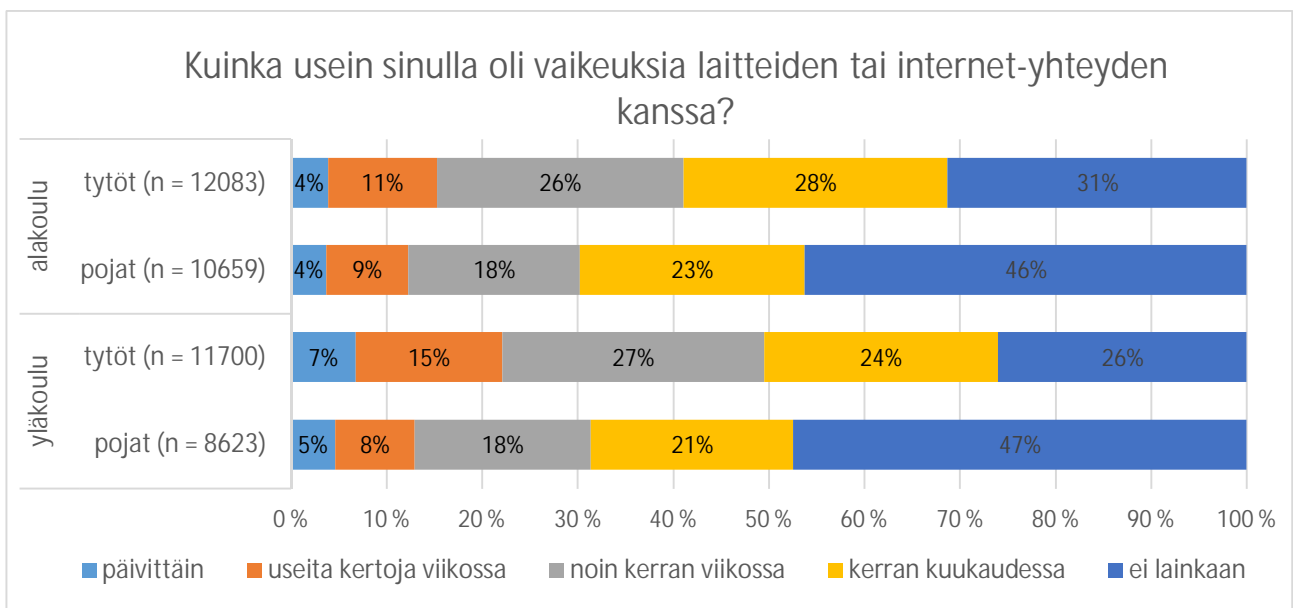
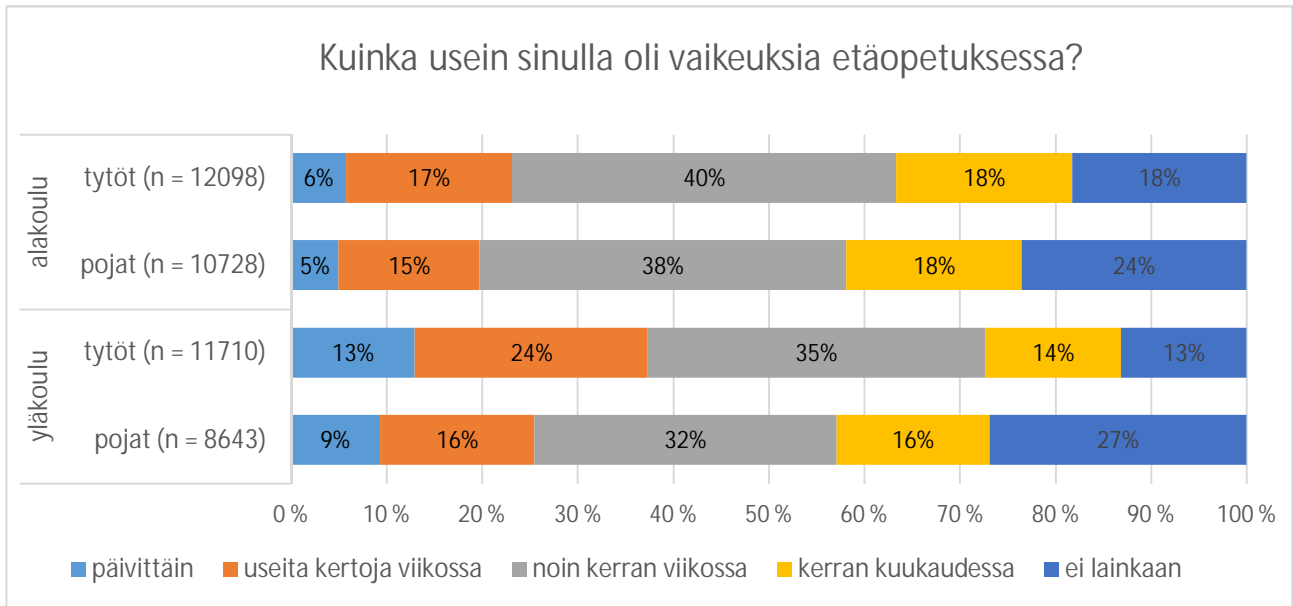
Poikkeusolojen aikana opettaja opetti videon välityksellä

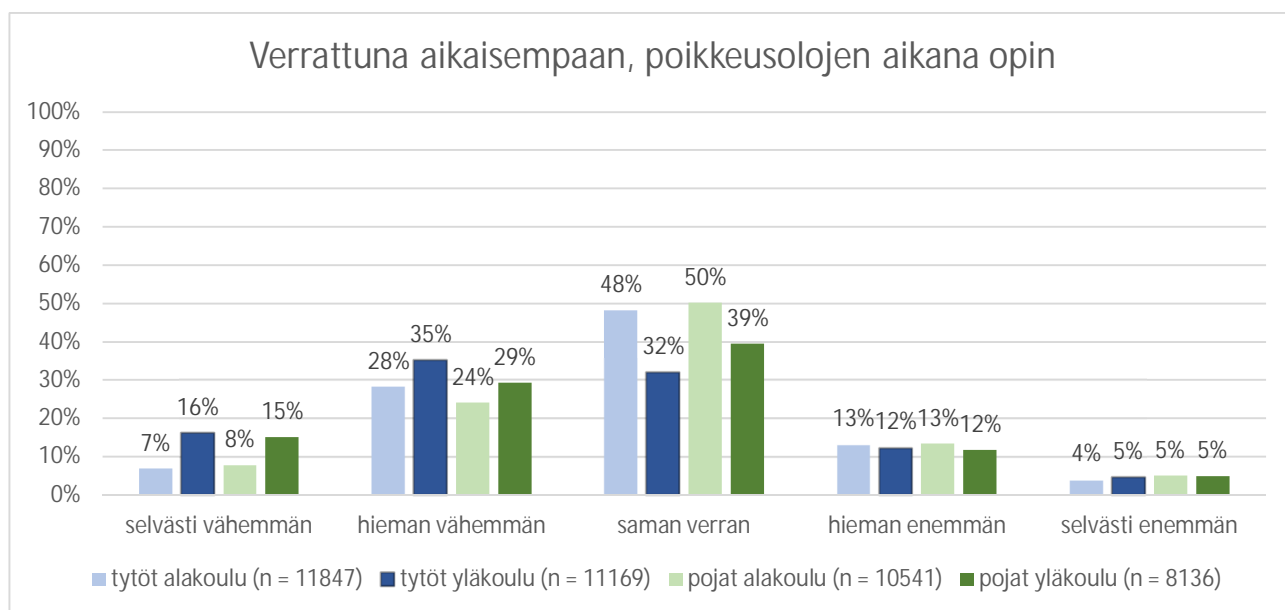
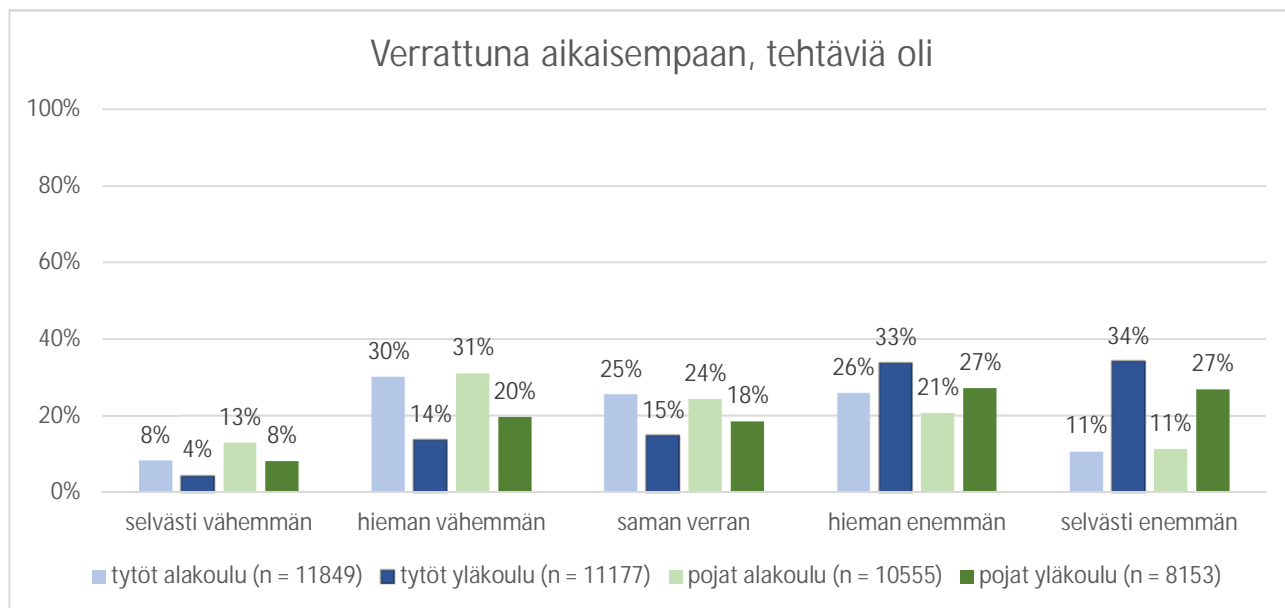
Poikkeusolojen aikana opettaja antoi tehtävät kirjallisesti esim. Wilman kautta

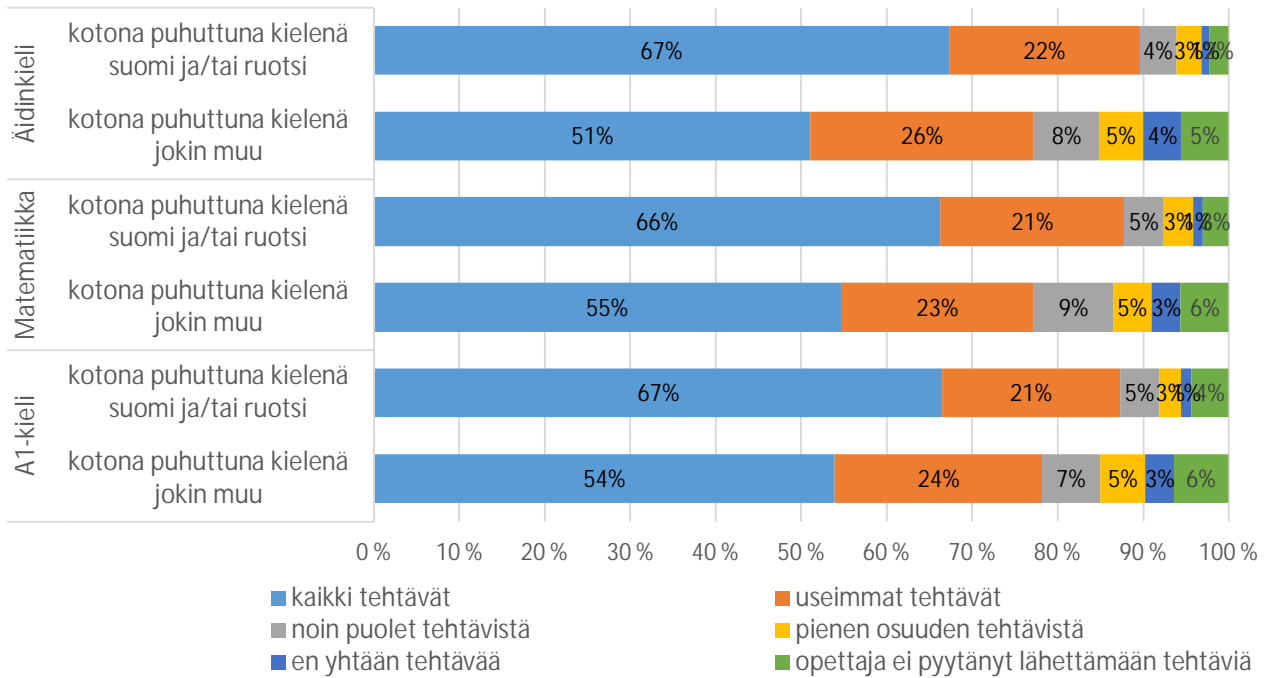
5.4. Haasteet

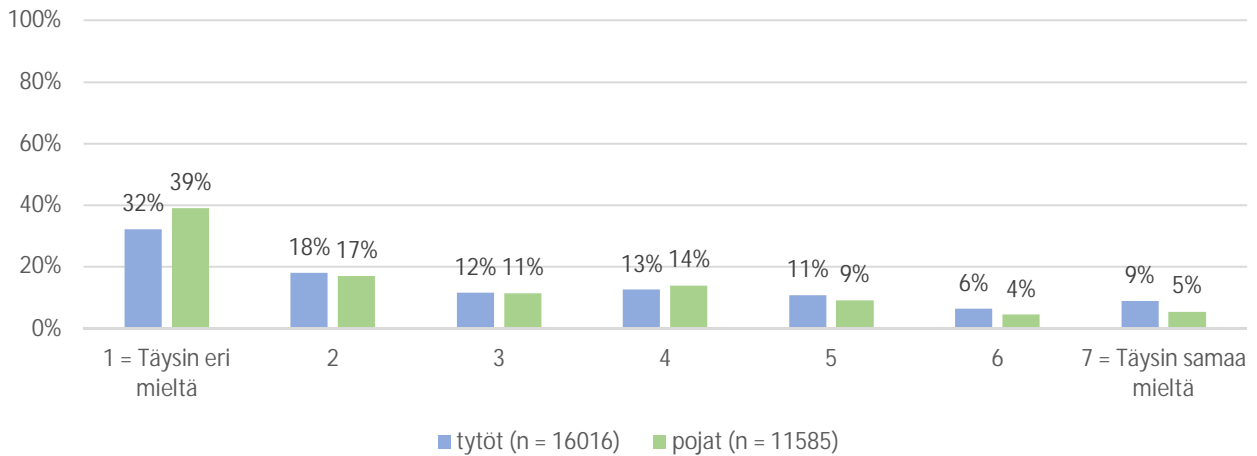
5.5. Oppiminen ja tehtävät

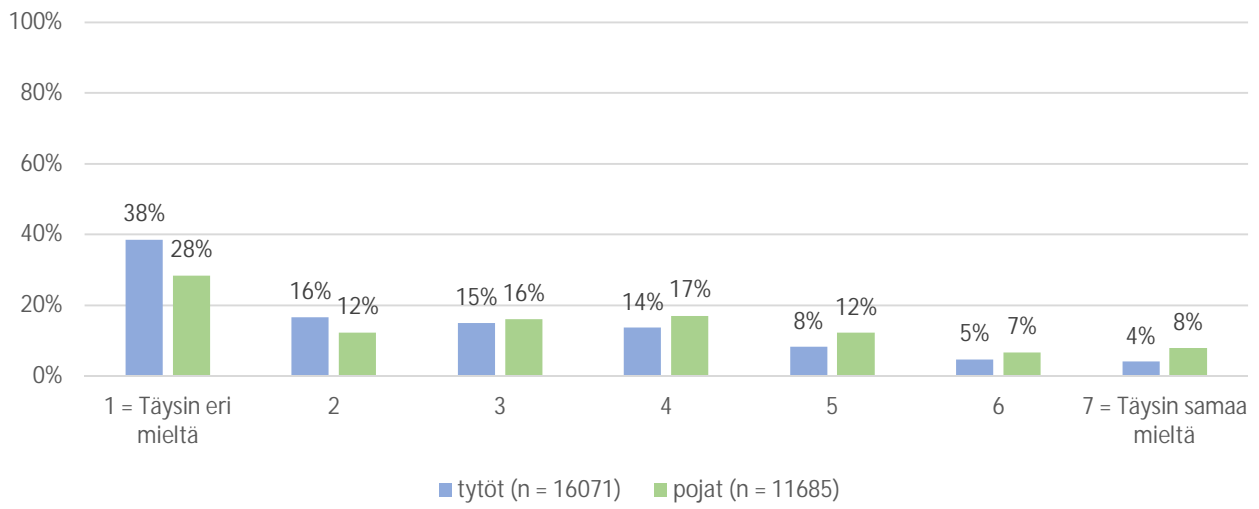
Kotona puhutun kielen yhteys tehtävien palauttamiseen opettajalle

Pelkään, että olen jäänyt opinnoissani jälkeen poikkeusolojen aikana

Tuntui kivalta vastata tehtäviin videoina tai äänitteinä

6. Huoltajakyselyn ensitulokset

Aineisto kerättiin 20.5.-3.6.2020 sähköisillä kyselylomakkeilla, joihin huoltajat saivat vastauslinkin koulun rehtorin välittämänä. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi tai ruotsiksi. Kyselyyn vastasi kaikkiaan 35586 huoltajaa 214 kunnasta ja 838 koulusta. Tutkimukseen osallistuneet huoltajat on esitelty taulukossa 6.

Tämän raportin tulokset esittelevät alustavan yhteenvedon huoltajakyselyn viidestä osa-alueesta, jotka ovat 1) Lapsen koulunkäynnin sujuminen ja perheen toiminta poikkeusaikana 2) Koulun toiminta huoltajien silmin, 3) Opiskeluvälineet ja ruokailu, 4) Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja 5) Perheen hyvinvointi poikkeusolojen aikana. Koska aineisto on laaja, on kuvioita tarkastellessa hyvä muistaa, että esimerkiksi 1 % osuus kuviossa voi tarkoittaa jopa noin 400 huoltajaa koko aineistossa. Oppilaiden tavoin myös huoltajien vastausten yleiskuva oli kohtalaisen myönteinen, mutta vastaukset paljastivat myös hyvin suurta vaihtelua koulutuksen tasa-arvon toteutumisessa esimerkiksi opiskelussa vaadittavien laitteiden saatavuuden tai oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteutumisen suhteen. Vaihtelu oli melko suurta myös huoltajien kokemuksissa opetusjärjestelyistä: suuri osa huoltajista kertoi opettajan koordinoimasta lukujärjestyksen mukaisesta koulutyöskentelystä, tehtävien ja ”läsnäolon” tarkistamisesta sekä opettajien tavoitettavuudesta oppituntien aikana, mutta osa vastaajista koko koulutyöskentelyn rakenteiden ylläpidon jääneen pitkälti vanhempien tehtäväksi. Näin osassa perheitä huoltajat myös kokivat muita enemmän kuormitusta lapsen koulunkäyntiin liittyen. Huoltajien avoimien tekstivastausten alustava luenta toi esiin, että monet huoltajat toivovatkin tarkempaa kansallista ohjeistusta etäopetuksen toteuttamisesta, jos poikkeusolot jatkuvat vielä ensi lukuvuonna.

Vastaajat

Taulukossa 6 esitellään kyselyyn vastanneiden huoltajien määrät taustamuuttujittain. Taustamuuttujia ei alakoulu-/yläkoulu -jaottelua lukuun ottamatta käytetä tässä ensitulosraportissa tulosten luokittelussa, vaan eri vastaajaryhmien välisten erojen tarkastelu tehdään vasta tutkimushankkeen seuraavissa vaiheissa.

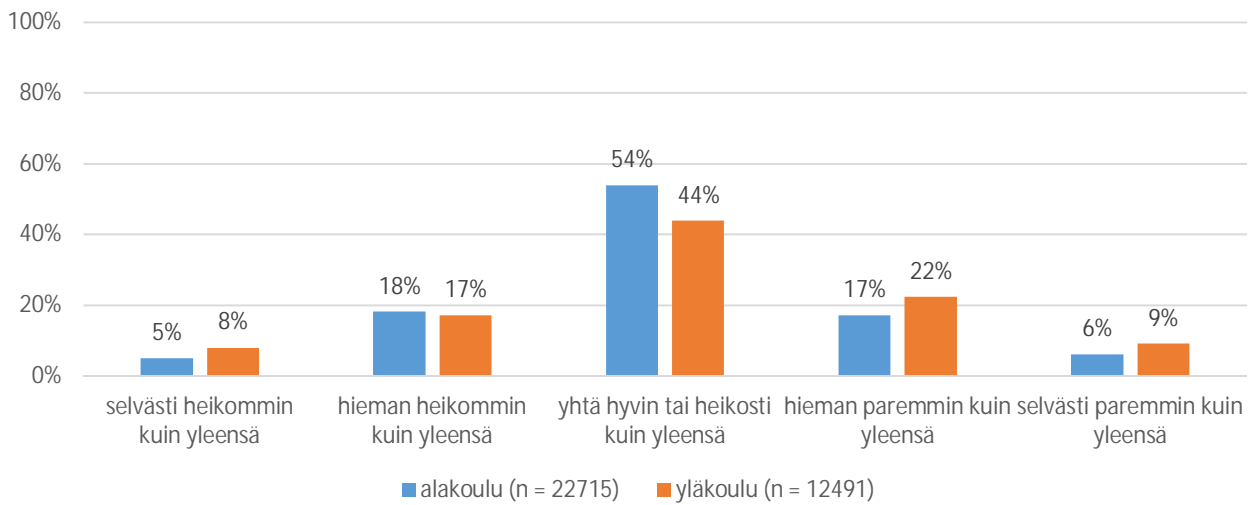
Taulukko 6. Osallistujat.

Luokka	Äidit	Isät	Muut	Kotona puhuttu kieli	
1	3168	474	32	suomi / ruotsi	96.5 %
2	2923	517	34	muut*)	3.5 %
3	3024	518	31		
4	3265	457	38		
5	3174	461	32		
6	3042	400	34		
7	3629	527	64	*) venäjä, viro, englanti, somali, arabia, kurdi, persia-farsi ym.	
8	3407	467	61		
9	3184	422	51		
10	20	5	0		
yht.					

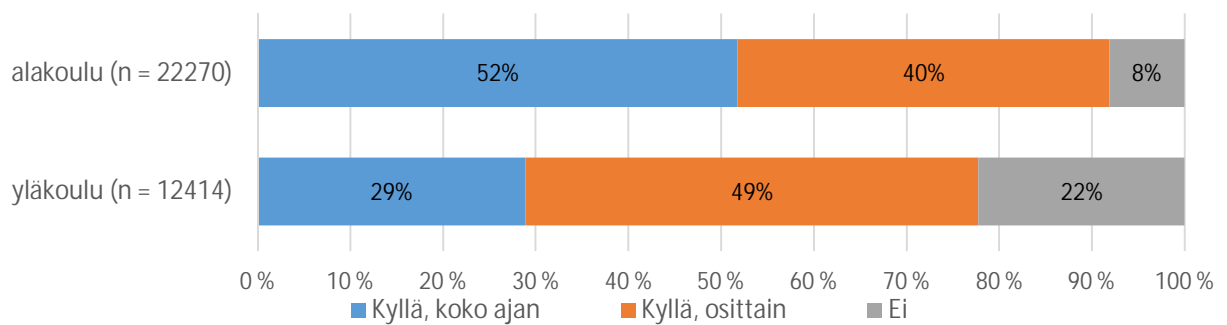
6.1. Lapsen koulunkäynnin sujuminen ja perheen toiminta poikkeusaikana

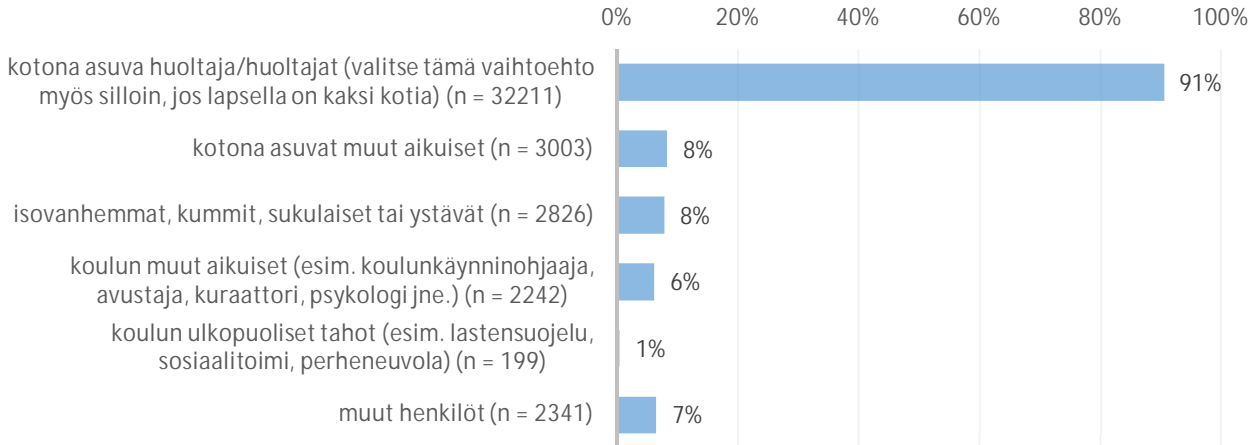
Miten lapsesi opiskelu on sujunut poikkeusaikana?

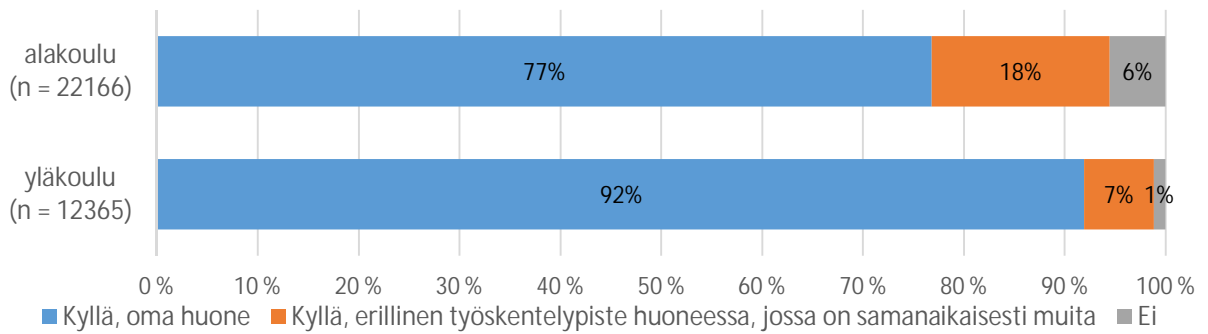
Onko joku aikuinen ollut läsnä lapsen opiskelussa etäopetuksessa?

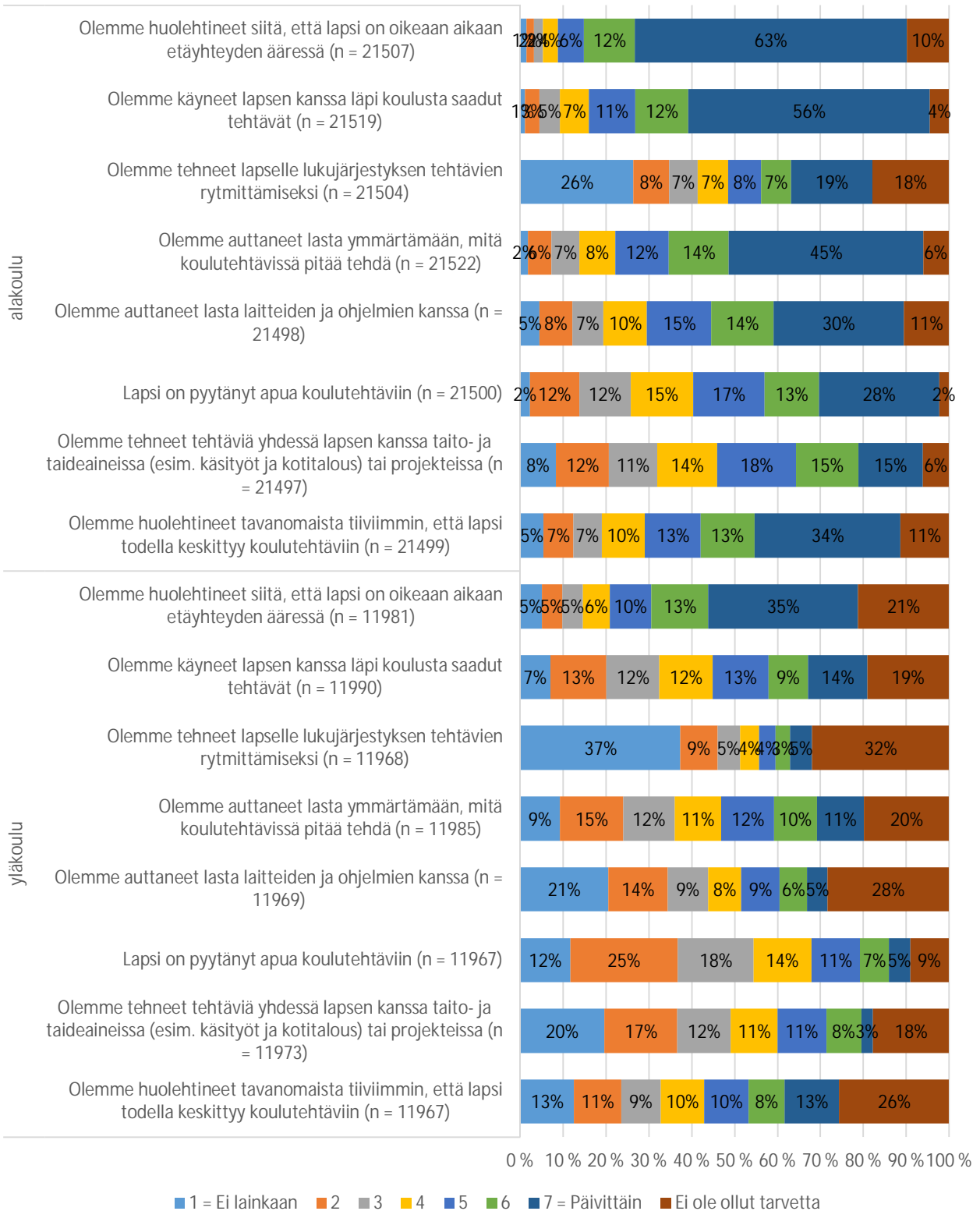
Ketkä ovat opettajien lisäksi osallistuneet lapsesi etäkoulunkäyntiin?

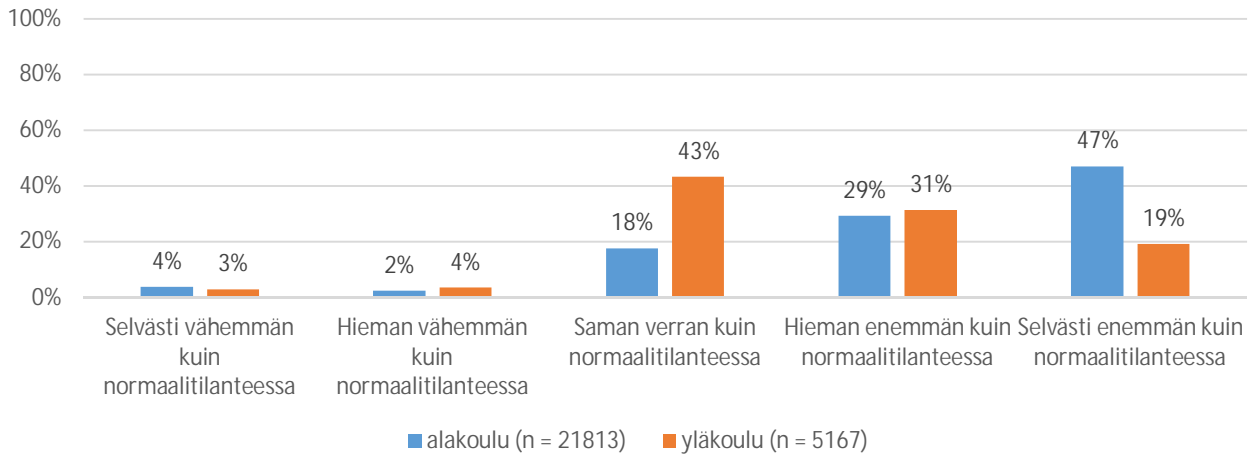
Onko lapsellasi kotona oma tila koulunkäyntiä varten?

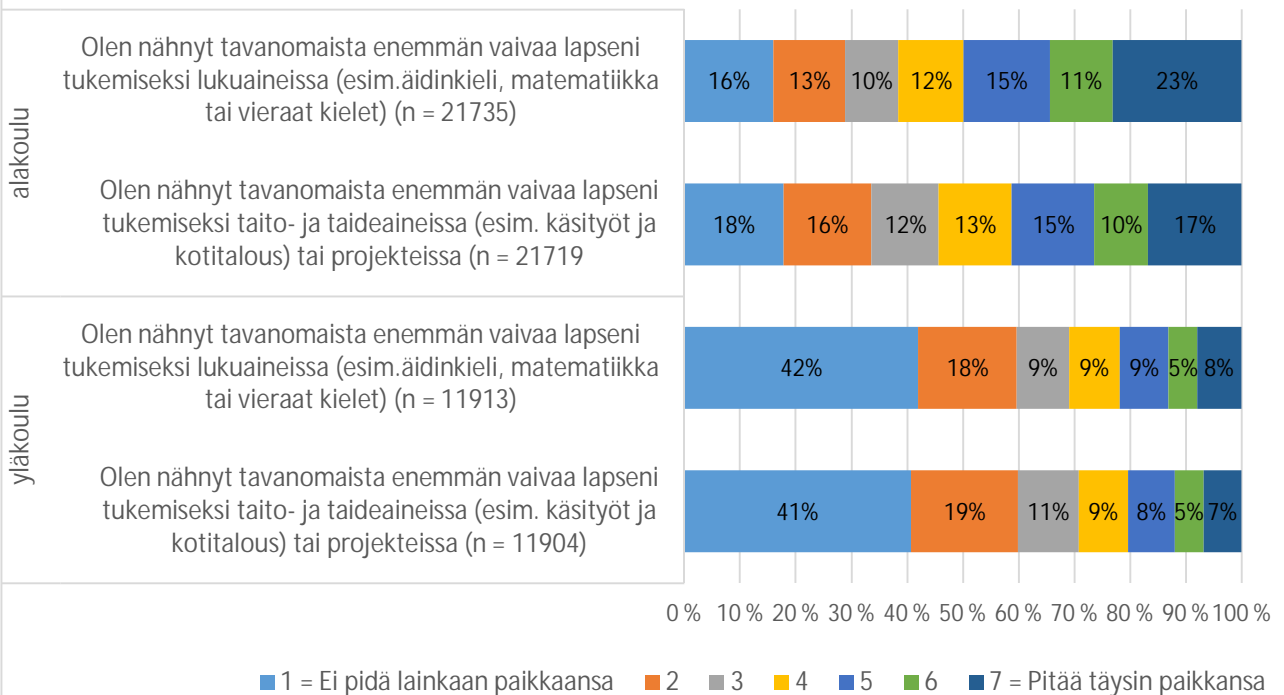
Arvioi, miten seuraavat väittämät kuvaavat perheenne toimintaa poikkeusjärjestelyiden aikana

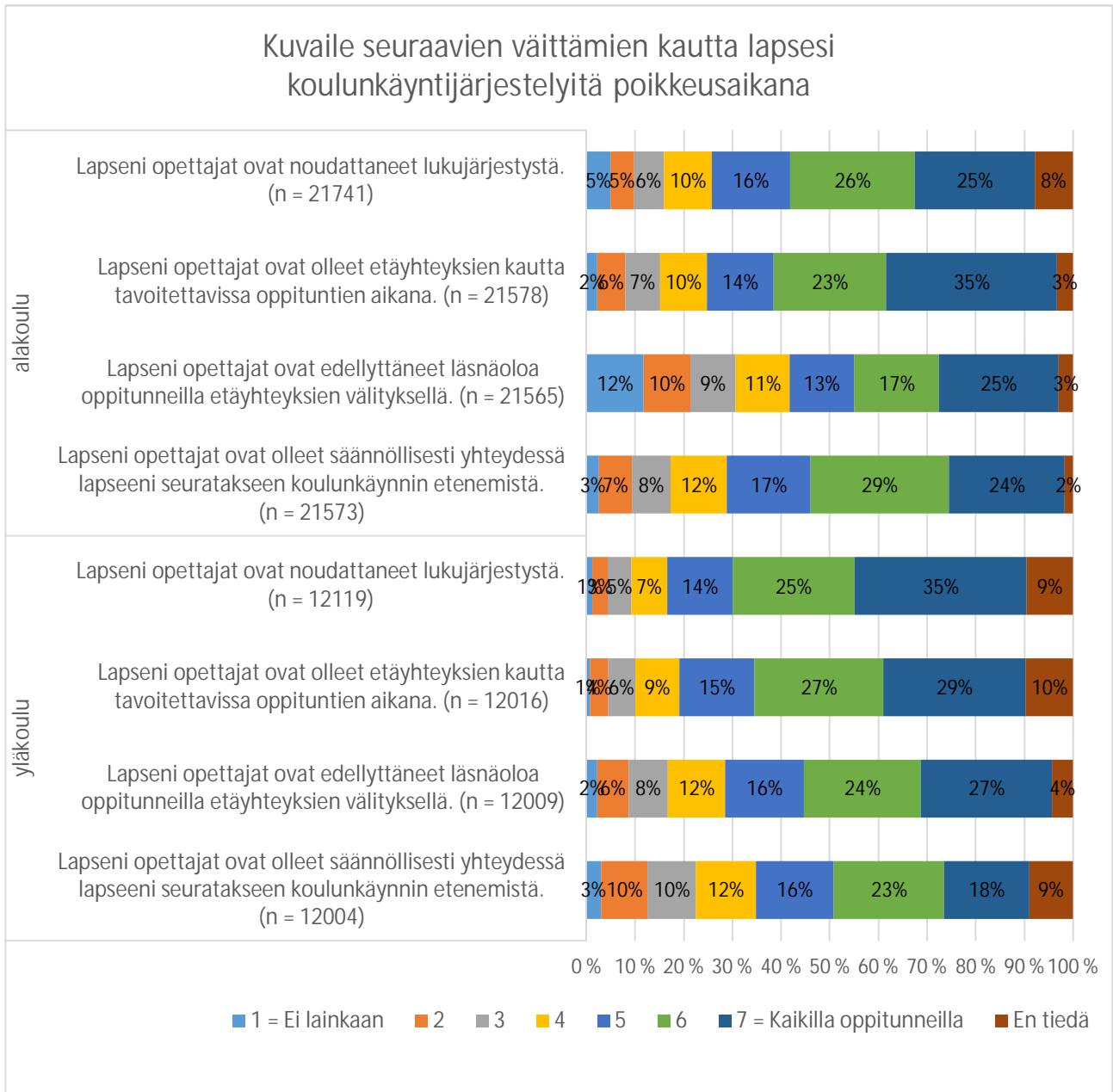
Kuinka paljon aikaa perheenne aikuiset ovat päivittäin käyttäneet lapsen koulunkäynnin tukemiseen poikkeusolojen aikana?

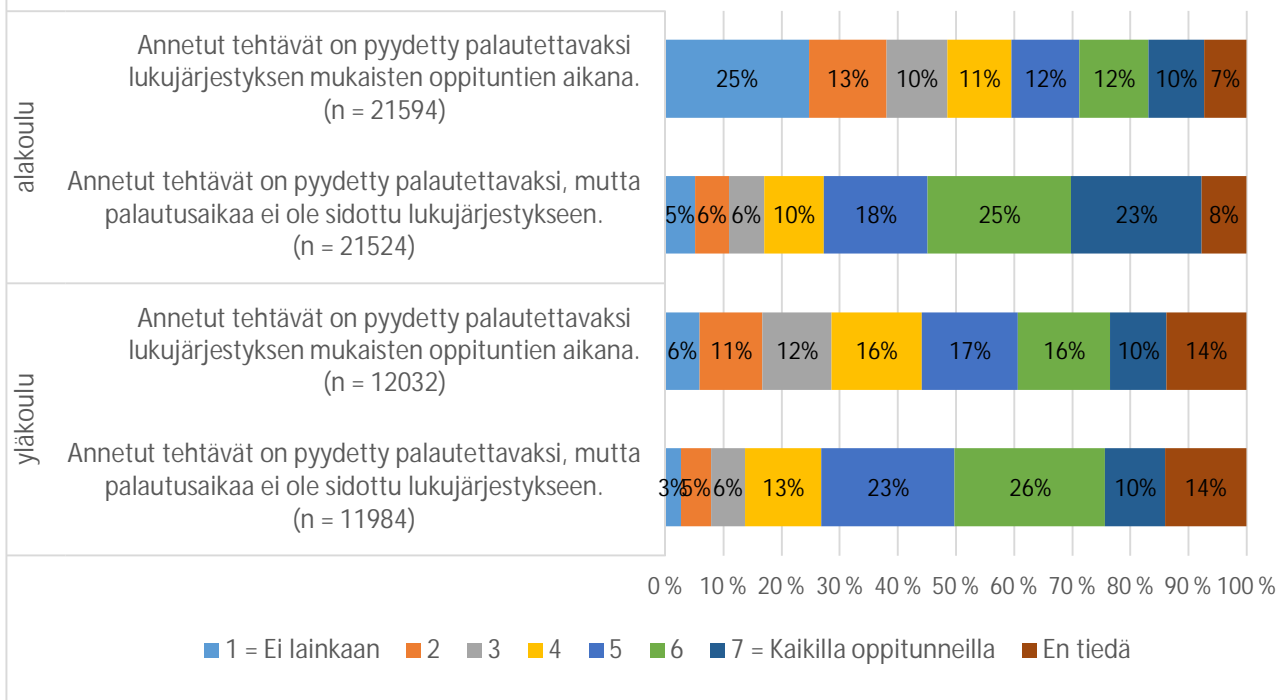
Arvioi, miten kuormittavaa lapsesi poikkeusajan koulunkäynti on ollut sinulle

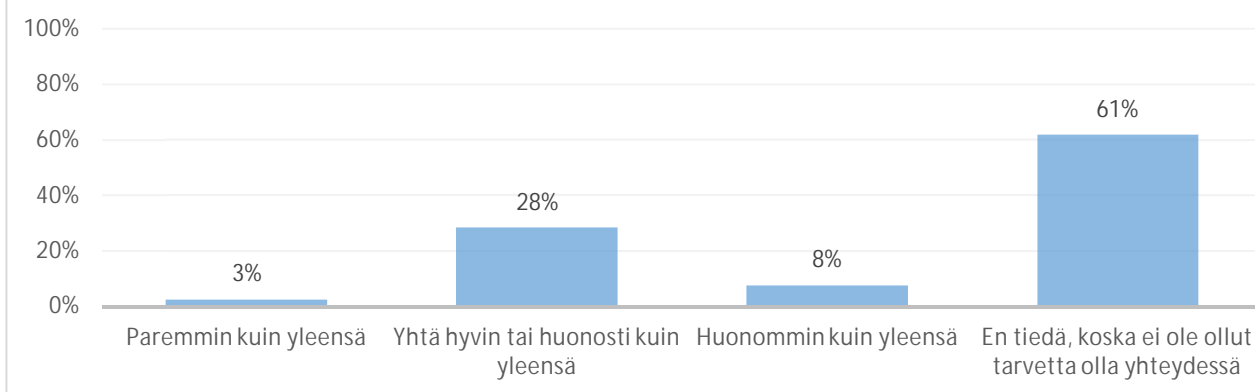
6.2. Koulun toiminta huoltajien silmin

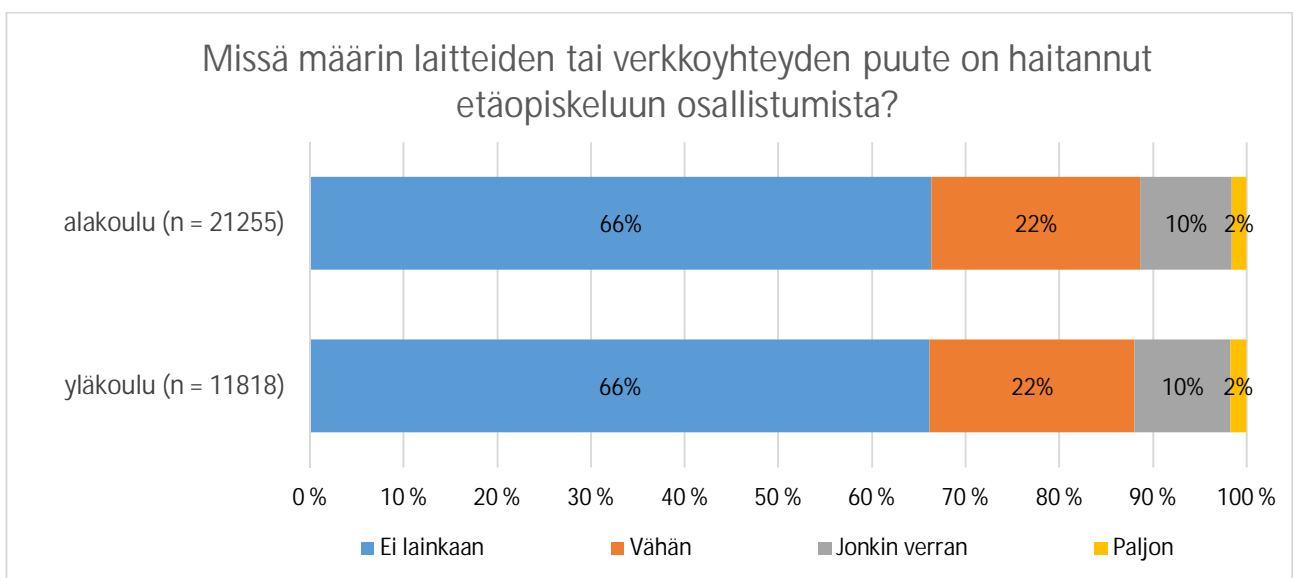
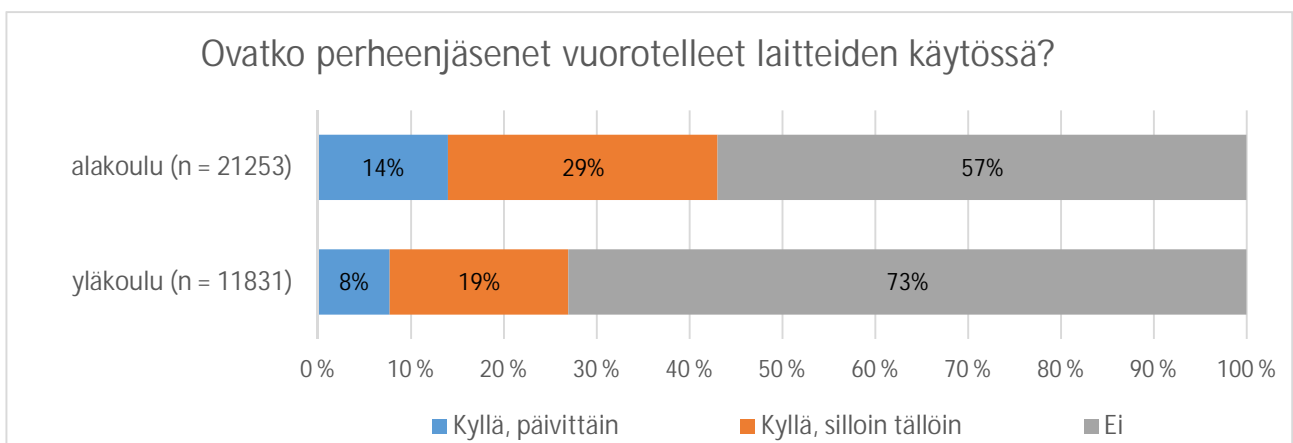
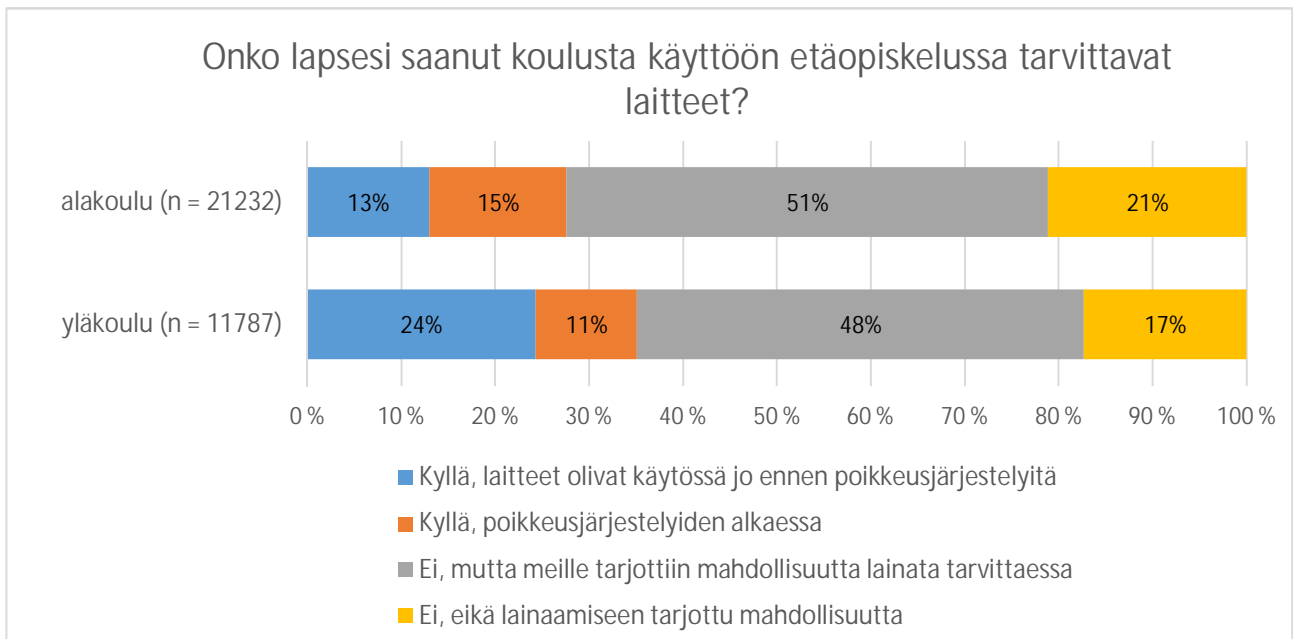
Kuvaile seuraavien väittämien kautta lapsesi koulunkäyntijärjestelyitä poikkeusaikana

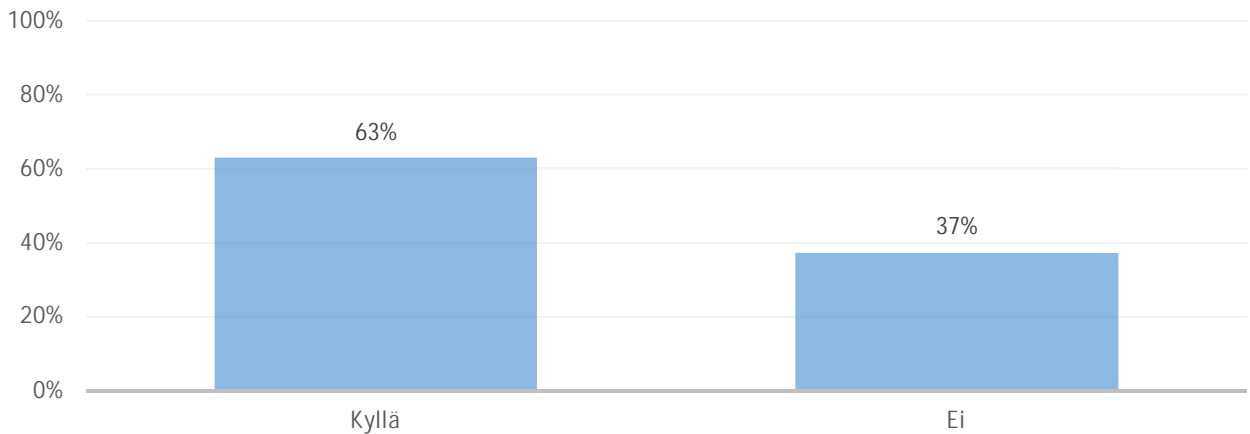
Kuinka hyvin koulun oppilashuoltohenkilöstö (terveydenhoitaja, psykologi, kuraattori tai muut ammattilaiset) on ollut saavutettavissa verrattuna tilanteeseen ennen poikkeusoloja? (n = 33889)

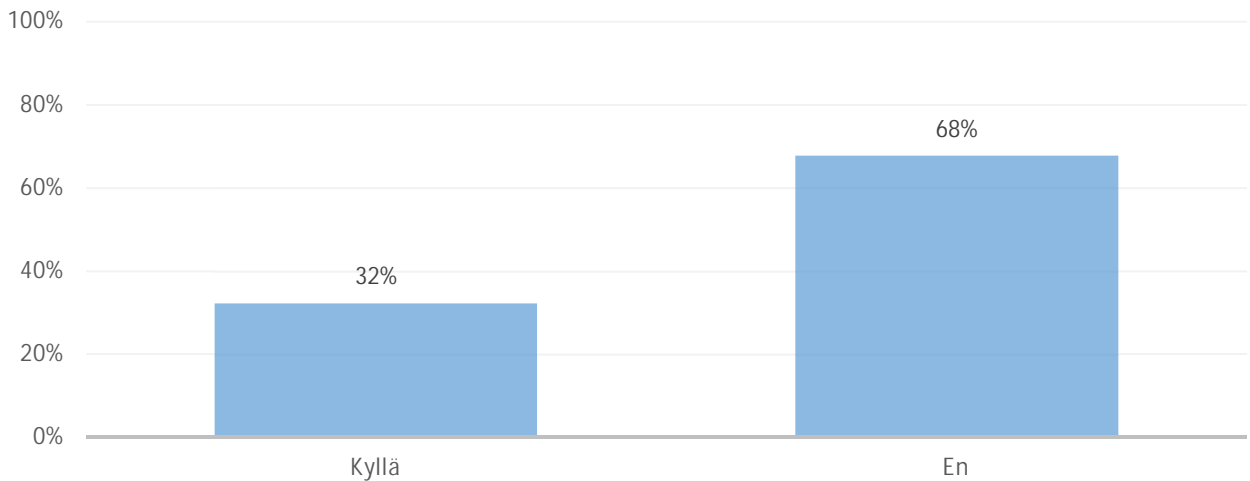
6.3. Opiskeluvälineet ja ruokailu

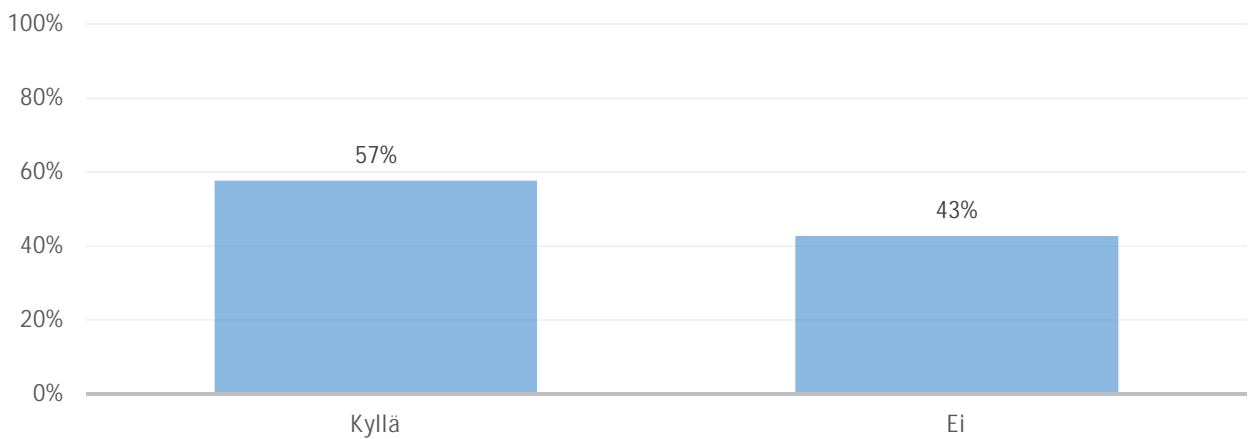
Onko kunta tai koulu tarjonnut mahdollisuuden noutaa päivittäisen aterian? (n = 34628)

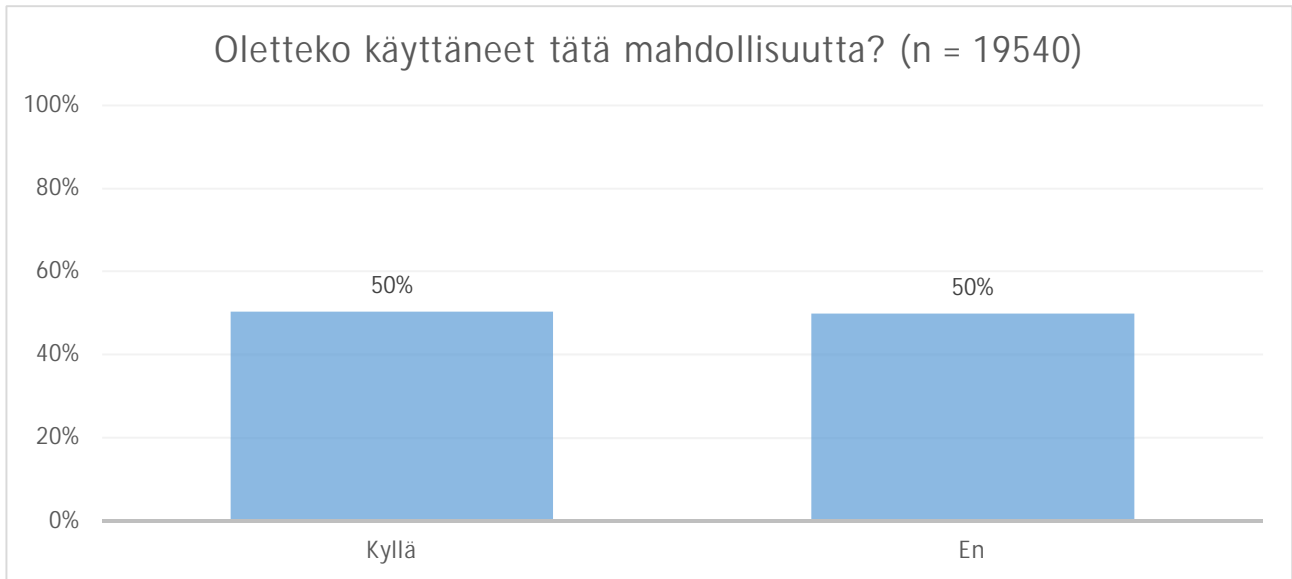

Oletteko käyttäneet tätä mahdollisuutta? (n = 21670)

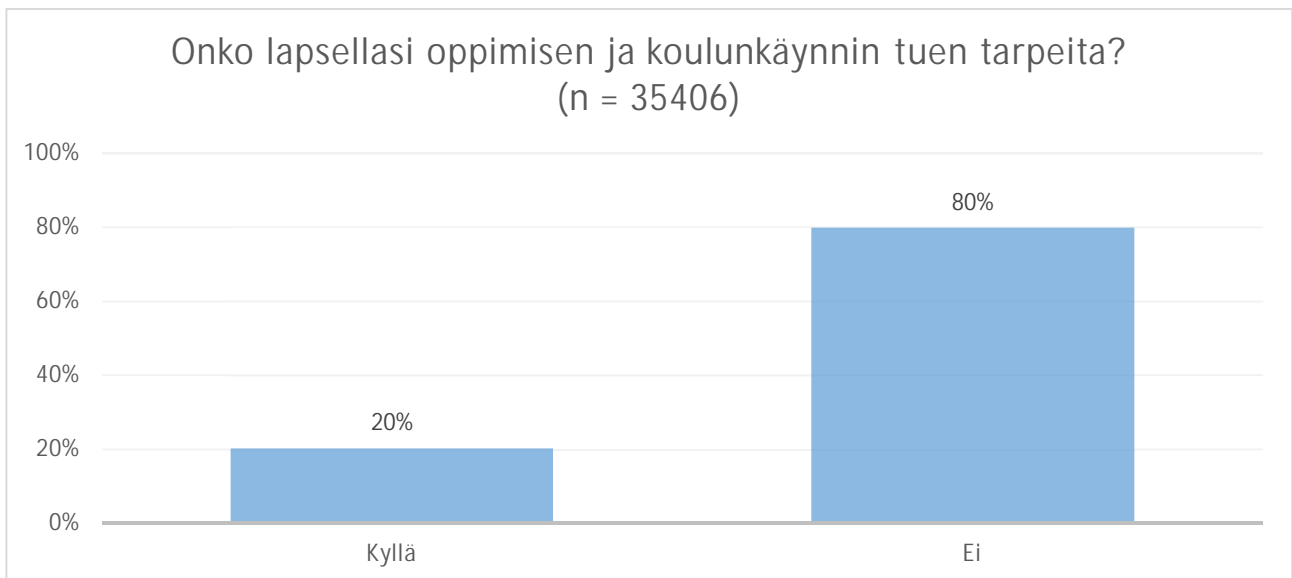

Onko kunta tai koulu järjestänyt mahdollisuuden hakea ruoka-ainepaketteja säännöllisin väliajoin? (n = 34512)

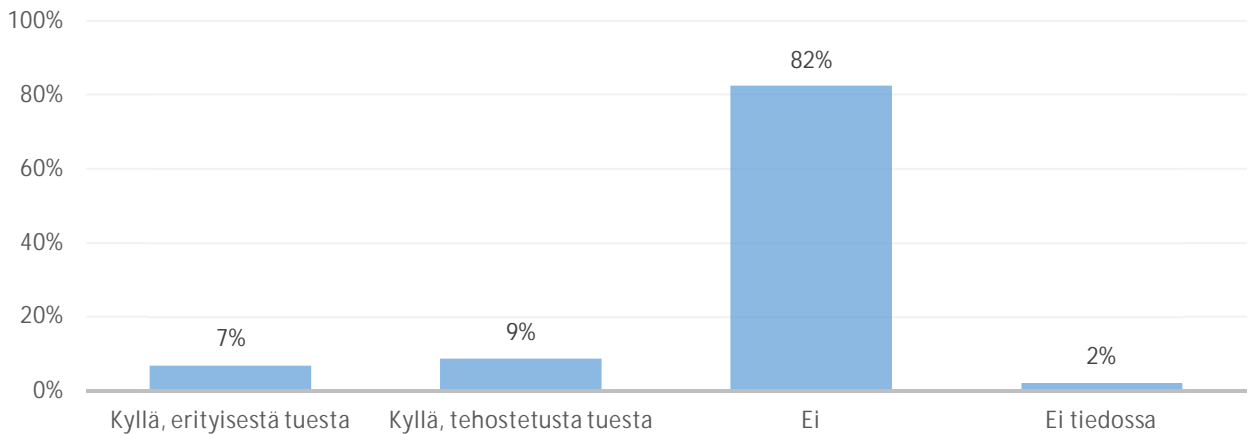

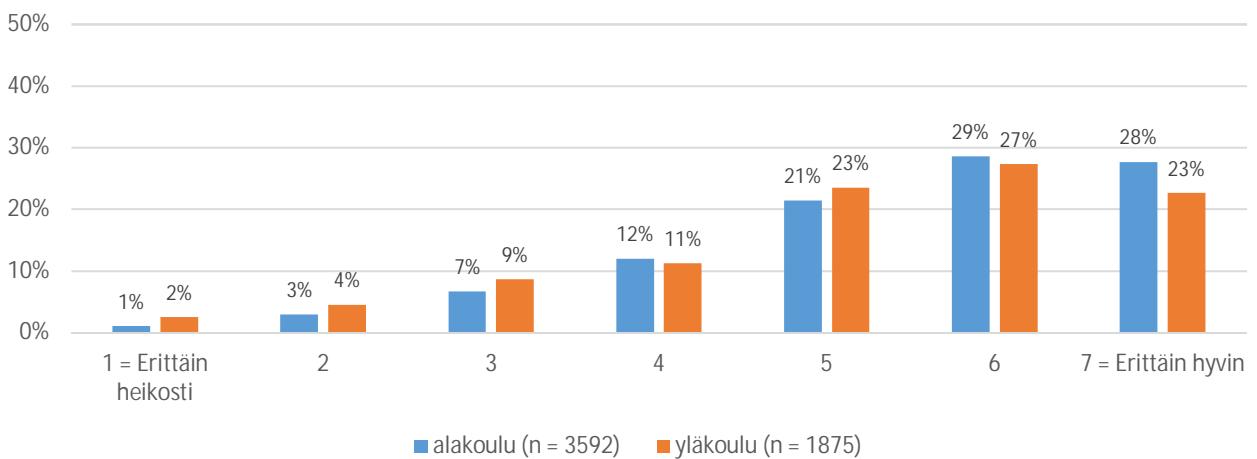
6.4. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

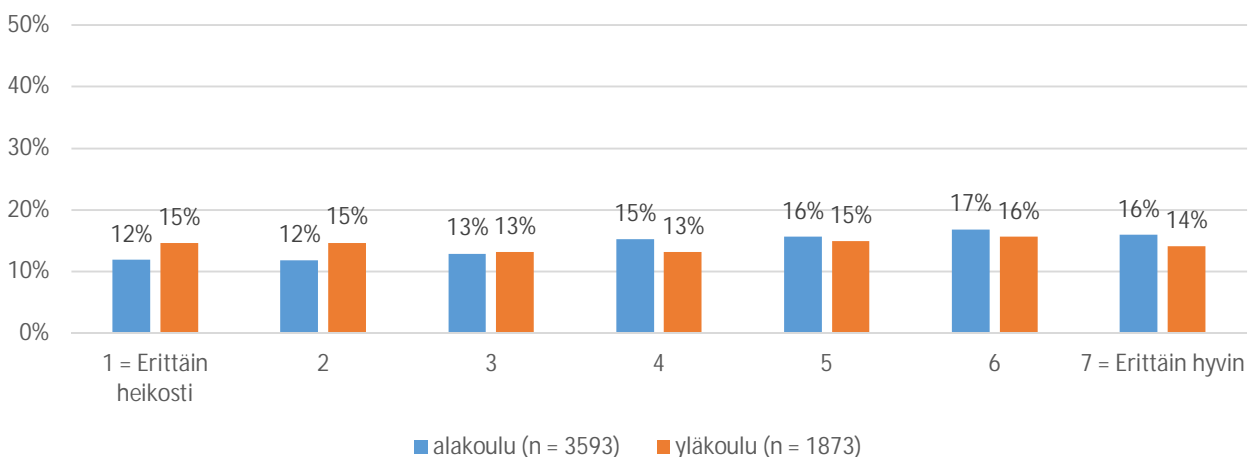
Onko lapsellesi tehty päätös oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämisestä? (n = 35409)

Kuinka lapsesi tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki on toteutunut ennen poikkeusolojen alkamista?

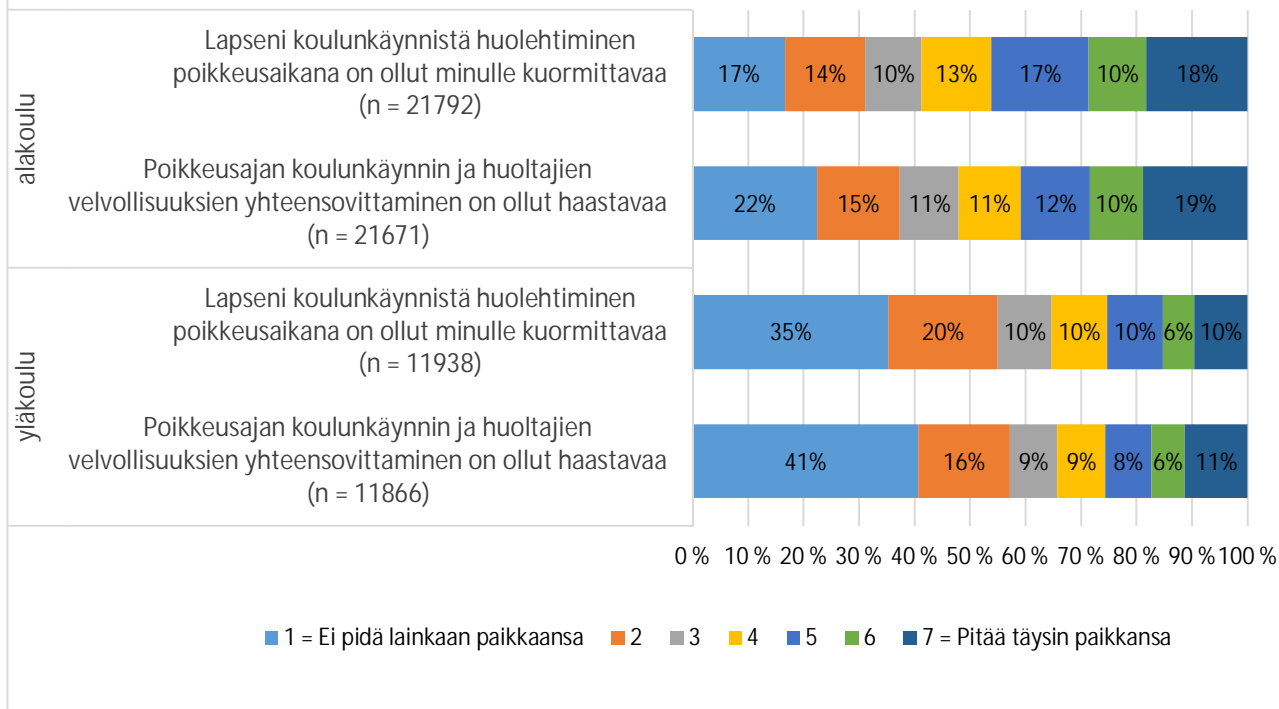

Kuinka lapsesi tarvitsema oppimisen ja koulunkäynnin tuki on toteutunut poikkeusolojen aikana?

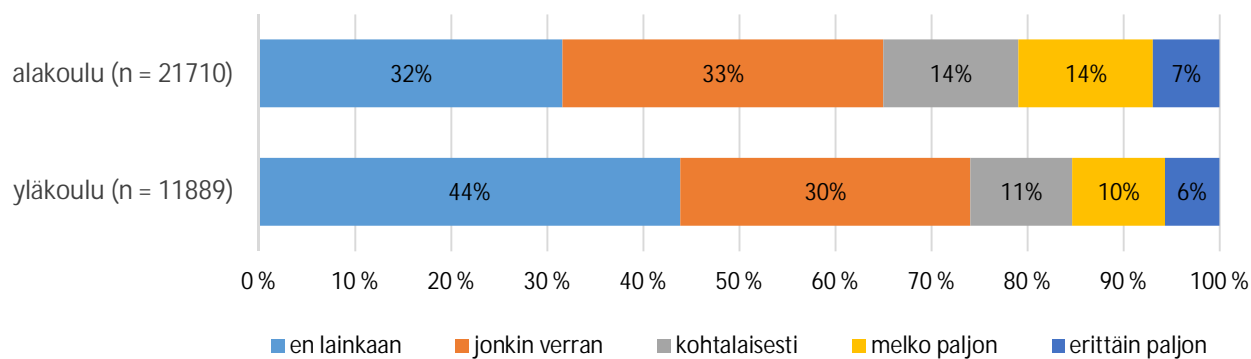

6.5. Perheen hyvinvointi poikkeusolojen aikana

Arvioi, miten kuormittavaa lapsesi poikkeusajan koulunkäynti on ollut sinulle?

Stressillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihminen tuntee itsensä jännittyneeksi, levottomaksi, hermostuneeksi tai ahdistuneeksi tai hänen on vaikea nukkua asioiden vaivatessa jatkuvasti mieltä. Oletko tuntenut tällaista stressiä lapsen poikkeusajan koulun

Ovatko lapsen poikkeusajan koulunkäynti tai siihen liittyvät poikkeusolot vaikuttaneet sinun stressiisi?

